

Hrvatski

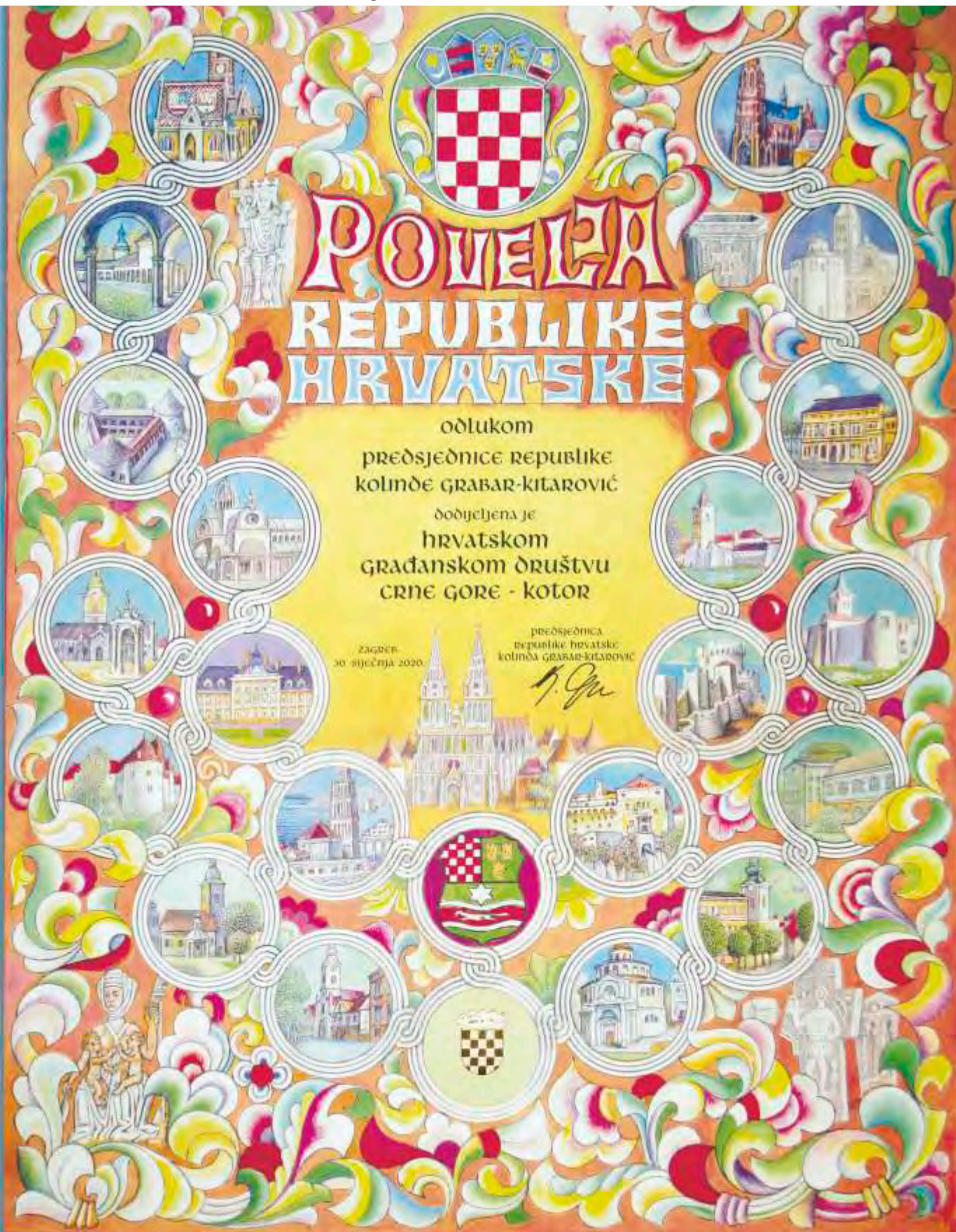

glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XVIII Broj 174

2020. ISSN 1800-5179

Sadržaj:

- 3** Zasluzeno priznanje Hrvatskom građanskom društvu
- 6** Slavlje vjere, nade i zajedništva
- 12** Sjećanje na don Antona Belana
- 16** Razgovor: mons. Anton Belan, generalni vikar Kotorske biskupije: Istraživati bokeljsku baštinu
- 20** Don Anton Belan o „Statutu kotorske Bratovštine bičevalaca iz 1298. godine“ na Međunarodnom skupu „Stare i rijetke knjige, dokumenta i umjetnine na papiru“
- 22** Don Željko Pasković
- 26** Tripundanski bal
- 30** Predstavljena Bibliografija Godišnjaka Pomorskog muzeja
- 33** Kotor će dobiti Festival dobrotne čipke?!
- 36** Koncert pijanista Bojana Martinovića – poklon gradu Kotoru
- 41** Nematerijalna kulturna baština Boke kotorske: stanje, izazovi, potencijali
- 44** „Ajkule“ ponovo na tronu
- 46** Šantić – čovjek visina
- 48** Po bokeški
- 50** „La Boheme“ premijerno izvedena u CNP-u
- 53** Kronika Društva
- 58** Aktualnosti
- 72** Sjećanje na Maju Perfiljevu
- 74** Škrinjica nostalgije – Čestitke u očima prošlosti
- 79** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj: Gentile da Fabriano & Andrea Mantegna
- 82** Ostavština obitelji Visković u Perastu – Upotrebnici predmeti, porodična biblioteka i arhiv
- 88** Kulturno-prosvjetna društva u Prčanju do Drugog svjetskog rata u svjetlu novih saznanja (3)
- 93** Grbovi kotorske vlastele XIV vijeka
- 95** In memoriam: Poly Gjurgjević
- 96** In memoriam: Anuška Zloković

Naslovnica: Povelja uručena HGD-u

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Pjaca od muzeja 361, Stari grad, 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** • **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Poštovani čitatelji!

Zadnji broj Glasnika izašao je pred Božić. Željeli smo na taj način uputiti čestitku svim čitateljima, a božićna i novogodišnja događanja popratiti već u siječanjskom broju, kako smo to do sada radili. Međutim, iznimno teška i nerazrješiva financijska situacija poremetila je naše planove i zaustavila realizaciju kako Glasnika, tako i svih manjih i kratkoročnih aktivnosti i projekata. Bilo je teško sve to proživjeti i nadati se boljem.

Ovaj broj Glasnika uspjeli smo tiskati zahvaljujući razumijevanju i financijskoj pomoći koju su nam pružili naši prijatelji Marko i Božo Franović, bokeljski Hrvati iz Sydneya. Nije ovo prvi put da misle na nas i da su nam pomogli. Geografski daleko, ali srcem, mislima i dušom uvijek tu s nama i uz nas, spremni da saslušaju, razumiju, pomognu, učinili su to i ovaj put. Neizmerno smo im zahvalni što prepoznaju naše napore u očuvanju tradicijskih i kulturnih vrijednosti bokeljskih Hrvata koje promoviramo u našem časopisu Hrvatskome glasniku te nam u tome pružaju nesebičnu pomoć i potporu.

Više puta smo tijekom ova dva mjeseca imali sastanke redakcije, dogovarali se, smišljali, revidirali teme... sve što je bilo pripremljeno za siječanj nije baš bilo prikladno objaviti u veljači ili ožujku. Tako je pred vama broj s odabranim temama koje smo smatrali važnima da budu zapisane i sačuvane.

Pisali smo o priznanjima koja smo dobili, sportskim uspjesima, proslavama, promocijama, premijerama... pisali smo o povijesti i sadašnjosti, o dragim ljudima koji su nas nedavno napustili... razgovarali s vrsnim umjetnicima...

Pisali smo i o don Antonu Belanu. Ovoga puta nije pisao on, kao što je to često radio za naš časopis. Ovoga puta pisali smo mi, s neizmernom tugom i suzama, o divnom, dragom prijatelju koji nas je iznenada napustio i otišao u vječnost 28. prosinca 2019. godine.

Načitan, obrazovan, blag, omiljen... bio je prijatelj, suradnik, učitelj... Znao se našaliti, pružiti utjehu, izreći riječi koje umiruju, daju nadu i poticaj... Svojom pojavom, riječima, osmijehom... unio bi svjetlost u najtmurniji dan i najmračnije raspoloženje.

Njegov odlazak ostavio je nenadoknadivu prazninu u ovome gradu, u Kotorskoj biskupiji, u srcima svih nas koji smo ga voljeli, s njim surađivali ili ga samo susretali u prolazu. Bez njega ništa više nije isto – ni pjaca subotom ujutro, ni Dojmi i Vardar, gradske ulice, katedrala, Gospa od Snijega...

S poštovanjem i ljubavlju čuvat ćemo uspomenu na don Tonča, nastojeći slijediti put koji nam je svojom blagošću i dobrotom pokazivao. Ponosni smo što smo ga imali za prijatelja i suradnika.

Do sljedećeg broja i, nadam se, veselijeg raspoloženja, srdačno vas pozdravljam!

Vaša urednica,
Tijana Petrović

Urednica: **Tijana Petrović**
Uredivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Joško Katelan, Marina Dulović, Danijela Vulović i Jasmina Bajo**
Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, KotorArt, Centar za kulturu Kotor, Matica, Radio Dux, Boka News, TO Kotor, Radio Kotor, PIXELL, Zvonko Perušina, arhiva HGD CG**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 450 primjeraka

NA SVEČANOSTI U UREDU PREDsjedNICE REPUBLIKE HRVATSKE 4. VELJAČE 2020. GODINE DODIJELJENA JE POVELJA HRVATSKOM GRAĐANSKOM DRUŠTVU CRNE GORE

Zasluzeno priznanje Hrvatskom građanskom društvu

Piše:
Tripo Schubert

Predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović 4. veljače 2020. godine uručila je Povelju Republike Hrvatske Hrvatskom građanskom društvu Crne Gore.

Ceremonija uručenja Povelje obavljena je u Uredu predsjednice na Pantovčaku uz prisutnost velikog broja predstavnika pisanih i elektroničkih medija.

„Svi vaši uspjesi, trud i naponi predstavljaju mozaik onoga što jesmo, što čini naš ukupni identitet.“

„U ovoj svečanoj prigodi na kraju svojega mandata dodjeljujem odlikovanja i priznanja pojedincima, udrugama i ustanovama kao izraz zahvalnosti za djela i umijeća koja pridonose razvoju i ugledu naše domovine. Priznanja su

izraz poštovanja prema vašim osobnim uspjesima i angažmanima u područjima vašeg profesionalnog rada i posebnih napora u poticanju izvrsnosti u vašim profesijama. To su i priznanja humanitarnom radu, kao i stvaranju novih

Kolinda Grabar-Kitarović uručila je povelju Tripu Schubertu

vrijednosti u našem društvu. Svi vaši uspjesi, trud i napori predstavljaju mozaik onoga što jesmo, što čini naš ukupni identitet“, rekla je predsjednica naglasivši da je tijekom mandata posebnu pozornost pridavala brendiranju Hrvatske svjesna da je opća percepcija neke države iznimno važna za njezino pozicioniranje u svijetu.

U ime Hrvatskoga građanskog društva Povelju je primio Tripo Schubert, prvi predsjednik Hrvatskoga građanskog društva, uz pratnju Joška Kattelana, člana Upravnog odbora Društva.

Na osnovi Zakona o odlikovanjima i priznanjima Republike Hrvatske, članka 24., Povelja Republike Hrvatske dodjeljuje se pravnim osobama za doprinos razvitku i promicanju

međunarodnog položaja Republike Hrvatske te za doprinos znanstvenom, kulturnom, gospodarskom i drugom razvitku Republike Hrvatske.

Podsjetimo, Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske donijela je na temelju članka 32. Statuta dana 4. travnja 2016. godine odluku o pokretanju inicijative za dodjelu Povelje Republike Hrvatske Hrvatskome građanskom društvu Crne Gore u povodu petnaeste godišnjice osnutka i uspješnog rada na izgradnji mostova povjerenja, suradnje i prijateljstva između Crne Gore i Republike Hrvatske.

Prekogranična suradnja Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore traje od 2001. godine. Konkretizirana je nizom uspješnih

zajedničkih projekata i primjer je uzorne suradnje i doprinosa manjina razvoju dobrosusjedskih odnosa, vraćanju međusobnog povjerenja i približavanju kulturnih vrijednosti dviju država.

U obrazloženju inicijative, uz ostalo, stoji:

HGD CG osnovano je 23. 6. 2001. godine. Poruka svim Hrvatima Crne Gore s osnivačke Skupštine je glasila: „Pred Hrvatskim građanskim društvom Crne Gore u budućnosti, koja je već počela, stoji velika odgovornost i zadaci koje neće biti moguće riješiti bez zajedničkog učešća svih Hrvata u Crnoj Gori, odnosno podrške istih. Potrebno je istrgnuti iz zaborava sve ličnosti, događaje i običaje, koji su sistematski brisani iz kolektivne memorije hrvatskog naroda u drugoj

polovini 20. stoljeća na našim prostorima. Sigurni smo da Hrvati u Crnoj Gori, u zajednici s onima koji su se iselili s ovih prostora u posljednjih 90 godina, odnosno njihovim nasljednicima, mogu vratiti memoriju da su naši preci vjekovima stvarali ono što se zove kulturno blago. Sve to je bilo moguće jer su uvijek bili spremni otploviti dalje, da bi upoznali više, znajući da samo čovjek širokih vidika i velikog znanja može cijiniti slobodu i prava svakog čovjeka. Upravo ono za što će se boriti Hrvatsko građansko društvo je da Hrvati, a i sve druge manjine na ovim prostorima, dobiju punu slobodu da iskažu, razviju i sačuvaju svoj etnički, kulturni i vjerski identitet.“

Na planu informiranosti pokrenuto je prvo i jedino, do danas, glasilo Hrvata Crne Gore - Hrvatski glasnik. Na planu prezentacije bogatoga kulturnog naslijeđa Boke kotorske Društvo je realiziralo projekt - 'Bokeljska priča, koja je ispričana u Zagrebu, Dubrovniku, Rijeci, Omišu i Podgorici.

Veoma je značajna i izdavačka djelatnost Društva, u okviru koje je do danas tiskano preko 20 naslova, samostalno, ili u suradnji s Nacionalnom zajednicom Crnogoraca Hrvatske.

Najvažnija aktivnost održavala se u uspostavljanju mostova suradnje s područjima Hrvatske. Hrvatsko građansko društvo Crne Gore prepoznalo je sebe u aktivnostima uspostavljanja pokidanih veza i kontakata između dvaju naroda i dvije države. Počelo se oprezno i s dosta takta, svjesni težine situacije koja je bila opterećena događajima u proteklom razdoblju. Naravno da je u tome pomagala spremnost i s jedne i druge strane da se obnove mostovi povjerenja i uspostavi toliko potreban dijalog.

Tripo Schubert i Danilo Ivezić

Za te svoje inicijative HGD CG dobilo je poštovanje javnosti, medija, pripadnika ostalih zajednica, kao i diplomata. O tome najbolje svjedoči iskustvo 'Bokeljske priče' 2007. godine u Dubrovniku kad je, na opće odobravanje, bez incidenta Stradunom prvi put pronesen nakon osamostaljenja Crne Gore crnogorski barjak. Ta je gesta prihvaćena od Dubrovčana pri čemu je nesebičnu pomoć pružilo Udruženje dragovoljaca Domovinskog rata, uzimajući na sebe svu odgovornost za taj izniman čin prijateljstva.

Za svoj rad Hrvatsko građansko društvo Crne Gore dobilo je 2007. godine najveće priznanje Općine Kotor, nagradu '21. Novembar'.

HGD CG je značajno sudjelovalo u procesu stjecanja neovisnosti te demokratizaciji Crne Gore, istodobno stvarajući okolnosti za prevladavanje ratnih trauma u odnosima hrvatskoga i crnogorskoga naroda. Svojim upornim i ustrajnim

djelovanjem te iskrenim nastojanjem, u suradnji s Nacionalnom zajednicom Crnogoraca Hrvatske, potpomognuti od Dubrovačko-neretvanske županije, hrvatskih dragovoljaca Domovinskoga rata te drugih istaknutih i uglednih pojedinaca s obje strane granice, stvorili su okvir za dobrosusjedske odnose između njima dvije najvažnije zemlje, Hrvatske i Crne Gore. Ti odnosi su na opće zadovoljstvo danas jako dobri s tendencijom trajnoga uspona, što se priznaje u politici i javnosti obje zemlje, ali i u diplomatskim krugovima koji te odnose ističu za primjer kako se može nadržati uskogrudnost, nezdravo rivalstvo, netrpeljivost i agresivnost.

Nositeljima svih tih aktivnosti, predsjednici Republike Hrvatske Mesić i Josipović dodjeljuju adekvatna priznanja. S druge strane, predsjednik Crne Gore Vujanović dodjeljuje odlikovanje Društvu i najaktivnijem članu Društva.“

**U KOTORU JE 1211. PUT PROSLAVLJEN BLAGDAN
SV. TRIPUNA - ZAŠTITNIKA GRADA KOTORA I
KOTORSKE BISKUPIJE**

Slavlje vjere, nade i zajedništva

Priredio: **Tripo Schubert**
Izvori: **Boka News**
i **Kotorska biskupija**

Karike

Svetom misom u katedrali (bazilici) svetog Tripuna 13. siječnja proslavljene su Karike. Na taj dan davne 809. godine u Kotor su stigle moći svetog Tripuna, zaštitnika grada Kotora i Kotorske biskupije. U narodu je za ovaj događaj udomačen naziv Karike, koji potječe od talijanske riječi „incaricare”, što znači „zadužiti“.

Običaj je da svetu misu služi opat sv. Jurja, s kojeg je u IX. stoljeću bio dopraćen brod s relikvijom sv. Tripuna od Perasta do Kotora. Ta tradicija očuvana je do danas pa je misu predvodio peraški župnik don Srećko Majić.

Toga dana na svečanoj sjednici Admiralata Bokeljske mornarice Kotor jednoglasnom odlukom za Malog admirala za 2020. godinu izabran je Karlo

Pozvani smo da oživimo historijsko sjećanje na sv. Tripuna, a nadasve da ga slijedimo u kršćanskim vrlinama koje su univerzalne i sadržane u Kristovoj zapovijedi: „Ljubi Boga iznad svega, a bližnjega svoga kao sebe samoga.“

Don Srećko Majić

Marjana Ribica iz Tivta – Donja Lastva, koji će izgovoriti Lode, pohvale sv. Tripunu 27. siječnja.

Lode

Po drevnom običaju 27. siječnja s lođe katedrale-bazilike sv. Tripuna Mali admiral izgovara Lode - pohvale svecu. Pohvale je izgovorio Mali admiral Karlo Ribica točno u 12 sati.

Nakon izgovorenih pohvala, Gradska glazba intonirala je himnu sv. Tripuna te je podignut na lođi slavni Tripunov stijeg.

Mnogobrojni posjetitelji zatim su nakon blagoslova u katedrali poljubili slavnu glavu sv. Tripuna.

Kađenje moći sv. Tripuna

Na dan 2. veljače u katedrali je služena svečana večernja - kađenje moći sv. Tripuna po obredniku iz XVI. stoljeća.

Posebnost ovog slavlja, karakteristična samo za Kotor, je procesija u kojoj svećenici s biskupom i članovima Bokeljske mornarice te građanima katoličke i pravoslavne vjere, prenose relikvije sv. Tripuna iz Relikvijara u središnju lađu. Pripadnici Bokeljske mornarice držali su počasnu stražu pokraj izloženih relikvija sv. Tripuna.

Kađenje je obavljeno visećim kadionicama. Ovaj obred zabilježen je u katedrali još u dalekom XIV. stoljeću, a današnji ekumenski karakter dobio je u 19. st. Prilikom obnove obreda 2000. godine, u skladu s liturgijskim reformama, smanjen je broj čitanja iz Martirologija te je ograničen broj građana koji kade na šest katolika i šest pravoslavnih. Ove godine kadioničari su bili: katolici - Marijan Milošević, Marijan Milošević (sin), Ilko Marović,

Mali admiral izgovara Lode

Iznošenje relikvija iz relikvijara katedrale

Kađenje moći

Edo Brkan, Kiko Smodlaka, Gracija Radović i pravoslavci - Dragan Đurčić, Jovo Mršulja, Nikola Mršulja, Stevan Kordić, Ilija Lalošević i Dabiša Barbić.

Večernja je proslavljena uz prisutnost apostolskog administratora Rroka Gjonlleshaja i umirovljenoga kotorskog biskupa Ilije Janjića.

Blagdan sv. Tripuna

Sama svetkovina 3. veljače obilježena je svečanim svetim misama. Mnogobrojni vjernici grada Kotora i cijele biskupije tijekom dana dolazili su sudjelovati u svetim misama te se pomoliti pred relikvijama sveca zaštitnika koje grad Kotor čuva od 809. godine.

Misu u 10 sati predvodio je don Robert Tonsati, kancelar biskupije i župnik Mula. U propovijedi je govorio o kamenoj propovijedi katedrale sv. Tripuna, koja svojom arhitekturom otkriva bogatstvo kršćanske teologije, duhovnosti i vjere. Don Robert je objasnio kako je kapela relikvija (Relikvijar) kotorske katedrale sa svojim strmim stubištem koje podsjećaju na sv. stube u Rimu izgrađena tako da svakom hodočasniku osvijesti da se u njoj čuvaju 'blaga nebesa' – relikvije mučenika i svetaca te samim time svojom dragocjenom unutrašnjošću želi približiti nebesku slavu i nagradu za duhovni uspon ka kojemu svi trebamo težiti. Govoreći o mučeništvu sv. Tripuna, istaknuo je njegovu snagu svjedoka koja proizlazi iz ljubavi i potpunog predanja Isusu Kristu te je potaknuo vjernike da u svojoj svakodnevici obnove ljubav prema vlastitoj vjeri i žar za njezino upoznavanje i prakticiranje kroz sakramentalni život kako bi svoje vjersko svjedočanstvo pružili blišnjima autentično i

Kadioničari moći sv. Tripuna

slobodno kako kršćanski poziv zahtijeva.

Pok. don Belan je u povodu proslave sv. Tripuna rekao da je to prilika da se ožive povijesni momenti na važan događaj, ne samo za grad Kotor, nego i za historiju današnje države Crne Gore.

„Biti kršćanin nikada, pa ni danas, nije bilo lako. Kao što ni Tripunovo mučeništvo nije bilo lako te zaslužuje naše poštovanje do današnjih dana“, rekao je tada Belan.

„Ono što je sveti Vlaho za Dubrovnik, sveti Duje za Split, a sveta Stošija za Zadar, to je u istoj i nepotrošenoj mjeri sveti Tripun za Kotor“, poručio je tada Belan.

Vanjska proslava sv. Tripuna

U želji da proslavi sv. Tripuna prisustvuju mnogobrojni vjernici koji na taj dan imaju radne obveze, a i zbog nemogućnosti mnogobrojnih stanovnika Dubrovačko-neretvanske županije da prisustvuju proslavi jer se na isti datum proslavlja i sv. Vlaho, Kotorska biskupija je prije više godina odlučila da se prve nedjelje nakon blagdana održi tzv. vanjska proslava sv. Tripuna.

Ove godine vanjska proslava je održana u nedjelju, 9. veljače, uz prisutnost velikog broja hodočasnika, građana i vjernika Boke kotorske i regije.

Svečanošću ispred glavnih gradskih vrata, raportom i predajom zastave, dočekani su odredi Bokeljske mornarice iz Tivta i Herceg Novog, zatim je formiran zajednički odred Bokeljske mornarice koji se u pratnji gradske glazbe Kotora i Tivta uputio ispred katedrale svetog Tripuna.

Admiralu Bokeljske mornarice Antunu Sbutegi predan je raport, izvršena je smotra

Biskup Devčić predvodi misno slavlje

Procesija

Kolo sv. Tripuna

mornara, ispaljen počasni plotun, nakon čega je Bokeljska mornarica odigrala tradicionalno kolo svetog Tripuna.

U ime domaćina, Kotorške biskupije, vjernike i hodočasnike pozdravio je Rrok Gjonllesaj, apostolski upravitelj Kotorške biskupije.

„Slavlje našeg nebeskog zaštitnika, koje nas je okupilo iz različitih dijelova naše države, kao i iz susjednih zemalja, slavlje je vjere, zajedništva i nade kršćanskog puka. Stoga vam, draga braćo i sestre, dragi poštovatelji svetog Tripuna, želim poželjeti dobrodošlicu

na ovo misno slavlje u sklopu vanjske proslave i želim da se svi u ovoj katedrali osjećate kao kod kuće. Jer, što je crkva ako ne očevo dom u kojem smo svi jednaki i uvijek dobrodošli”, poručio je Gjonllesaj.

Euharistijsko slavlje predvodio je mons. dr. Ivan Devčić, riječki nadbiskup, koji je istaknuo:

„Tko zna po koji put Kotor i Kotorška biskupija slave svetog Tripuna, ali koliko se god puta slavlje ponavljalo, ono zbog toga ne gubi na svježini i privlačnosti. Razlog je dvojak. S jedne strane slavlje je uvijek svježe zahvaljujući onome tko ga slavi. To je danas sveti Tripun koji je svoju vjeru u Isusa Krista posvjedočio mučeničkom smrću u Maloj Aziji. Drugi razlog zbog kojeg slavlje svetog Tripuna nikada ne gubi na svježini je činjenica da je on već vjekovima zaštitnik Kotora i Kotorške biskupije.”

Pjevao je zbor iz Župe svetog Stjepana iz Brela. Nakon mi-

snog slavlja uslijedila je procesija ulicama Kotora.

Osim mnogobrojnih vjernika iz Boke i hodočasnika iz regije, slavlju su prisustvovali: ministrica kulture Republike Hrvatske Nina Obuljen Koržinek, ministrica bez portfelja u Vladi Crne Gore Marija Vučinović, predsjednik Općine Ko-

tor Željko Aprcović, direktor Direktorata za odnose s vjerskim zajednicama dr. Ismet Latić, veleposlanik Republike Hrvatske Veselko Grubišić, konzulica Republike Hrvatske u Kotoru Jasminka Lončarević, veleposlanica SAD-a Judy Rising Rinke, apostolski nuncij mons. Luigi Pezzuto, mons.

Marin Barišić - splitski nadbiskup, monsinjor Mate Uzinić - dubrovački biskup, monsinjor Tomislav Rogić - šibenski biskup, monsinjor Petar Palić - hvarsko-bračko-viški biskup, monsinjor Zef Gashi - barski nadbiskup u miru, monsinjor Ilija Janjić - kotorski biskup u miru.

Mali admiral Karlo Ribica

Ovogodišnji Mali admiral Bokeljske mornarice, Tivčanin Karlo Ribica, kojeg je izabrao Admiralat i UO Bokeljske mornarice Kotor, svoj prvi javni nastup imao je 27. siječnja u Kotoru, izgovaranjem tradicionalnih Loda s lođe katedrale sv. Tripuna.

Mali admiral je počasna titula koja na simboličan način govori o prenošenju tradicije slavnoga bokeljskog pomorstva s koljena na koljeno, a dodjeljuje se dječaku od 10 do 12 godina na dan zaštitnika grada Kotora sv. Tripuna i traje do sljedećeg Tripundana.

Karlo Ribica je učenik šestog razreda OŠ „Drago Milović“, član je Rukometnog kluba „Partizan 1949.“, pohađa Hrvatsku nastavu u Tivtu i aktivno se bavi kjokušin karateom.

„Potječem iz obitelji koja stoljećima baštini ovu tradiciju, a tata Marijan je predsjednik tivatske podružnice Bokeljske mornarice. Još kao malog me je vodio na nastupe Bokeljske mornarice, to mi je bilo interesantno i stalno me je zanimalo i tako sam naučio sve dijelove nošnje, kao i neke dijelove Bokeljskog kola. Mali admiral predstavlja budućnost Bokeljske mornarice, a da bi se sve pravilno odradilo na ovoj funkciji treba je smatrati vrstom posla,

Marijan i Karlo Ribica

kao i školu, znači da nam nije to samo obveza, već i posao. Imat ću do kraja godine još dosta obveza u ovoj funkciji.

Lode trebam govoriti još jednom, samo trebam sve dobro uskladiti sa školom“, rekao je Karlo za Radio Tivat.

Don Anton-Tonći Belan

Sjećanje na don Antona Belana

(13. 11. 1953. - 28. 12. 2019.)

Stjepan dan, 26. prosinca 2019. godine, don Belan je otvorio Božićni koncert u katedrali sv. Tripuna, u organizaciji Hrvatskoga građanskog društva i Župnog ureda Kotor.

„Ovo vrijeme Božića za svakoga od nas je vrijeme radosti. To je vrijeme u kojem slavimo najslavniji rođendan, rođenje Isusa Krista. Zato nam se dogodi Božić u našem društvu, u svakoj obitelji, u našim srcima. Zahvalni smo večerašnjim sudionicima programa koji će nam ugrijati srca pjesmom i glazbom, zato slava Bogu na visini, a na zemlji mir ljudima dobre volje“, poručio je uz ostalo don Belan.

Svanuo je 27. prosinca. Tužna vijest brzo se proširila - don Belan doživio je teški moždani udar. Uslijedila je borba za život u Općoj bolnici u Kotoru i Specijalističkoj bolnici Risan. Nada je trajala samo jedan dan. Već sljedećeg dana ogla-

Don Tonći na Božićnom koncertu

sila su se zvona s katedrale i svih crkava u Boki kotorskoj.

Posmrtni ostaci don Belana doneseni su u katedralu sv.

Tripuna. Dočekali su ga bariški nadbiskup Rrok Gjonleshaj, kotorski biskup u mirovini, mons. Ilija Janjić, peraški

župnik mons. Srećko Majić, župnik Sv. Mateja don Ante Dragobratović, časne sestre, obitelji i mnogobrojni prijatelji.

Sutradan, nakon nedjeljne mise koju je predvodio mons. Ilija Janjić, kotorski biskup u mirovini, uslijedio je ispraćaj pokojnika u njegovo rodno mjesto Prčanj, gdje je bilo izloženo u Bogorodičinom hramu.

Dana 30. prosinca, obitelj, prijatelji i mnogobrojni vjernici oprostili su se od don Tonća moleći Gospodara života, kojemu je don Tonći kao svećenik vjerno služio 37 godina, da ga primi u svoje kraljevstvo svjetlosti i mira.

Misu zadušnicu predvodio je mons. Rrok Gjonlleshaj, apostolski upravitelj Kotorske biskupije, u zajedništvu s mons. Ilijom Janjićem, umirovljenim kotorskim biskupom, i mons. Ratkom Perićem, biskupom mostarsko-duvanjskim i apostolskim upraviteljem trebinjsko-mrkanske biskupije, te s mnogobrojnim svećenicima iz Kotorske, Barske i susjednih biskupija. Na početku misnog slavlja mons. Gjonlleshaj istaknuo je da je smrću don Antona Belana Kotorska biskupija izgubila doista vrijednog svećenika te da je znakovito što je umro na blagdan Nevine dječice i što se njegova župna zajednica u Kotoru oprostila na blagdan Svete obitelji jer ta dva blagdana Crkve odražavaju na neki način ono što je don Tonći kao svećenik živio te je uputio sućut pokojnikovoj obitelji, svećenicima i župljanima.

Prigodnom riječi oprostio se mons. Ratko Perić. On se prisjetio svoga dugogodišnjeg poznanstva s don Antonom, još iz dubrovačke gimnazije do studijskih dana u Rimu. Na kraju svojeg razmišljanja o smislu smrti kršćanina i svećenika, mons. Perić je poručio: „Bila Ti, kotorski sine, laka ova bokeljska zemlja u koju ćemo doskora položiti tvoje ti-

jelo! I bila Ti sretna i blažena vječnost, eto i nas za Tobom! Pozdravi sv. Leopolda Bogdana Mandića, kojega si osobito štovao; blaženoga Graciju i

blaženu Ozanu, svoje zemljake; sv. Antuna, svoga imenjaka; sv. Tripuna zaštitnika ove biskupije i naslovnika katedrale, gdje si bio župnikom.

Katedrala sv. Tripuna

Posljednji ispraćaj iz kotorske katedrale

Zadušna misa u Bogorodičinom hramu

I osobito pozdravi Gospu, onu pod naslovom od Škrpjela, pod čijom si zaštitom bio zaređen prije 37 godina! Neka Ti ona svojim moćnim zagovorom bude majka-odvjetnica pred sudom vječnoga Oca. Počivao u miru Božjemu!“

U ime prezbiterija Kotorske biskupije i Stolnog kaptola, riječi oproštaja uputio je mons. Srećko Majić: „Završio je svoj zemaljski život i rodio se za vječnost, brat svećenik, župnik Kotora i Škaljara, kanonik, generalni vikar i ponos Kotorske biskupije. Ugasnula je tako još jedna sjajna zvijezda na obzorju nebeskom, koja je svojim blistavim svećeničkim i intelektualnim svjetlom pokazivala Kristov put mudracima, inteligenciji i običnom narodu Boke kotorske. [...] Dobro je poznao povijest, ne samo bokeljsku, nego i opću. Koliko je samo objavio priloga u raznim novinama i časopisima. [...] Dok u srcu nosimo žalost, duša nam se ispunja radošću jer znamo da je bio drag Gospodinu i da ga je on već primio u zagrljaj. Neka nam bude zagovornikom, neka nas podupire svojim molitvama...“

Na kraju svete mise pročitane su i sažalnice koje su uputili mons. Luigi Pezzuto, apostolski nuncij, mons. Mate Uzičić, dubrovački biskup, mons. Petar Palić, hvarski biskup, s. Andrijana Mirčeta, provincijalka sestara milosrdnica Splitske provincije, župa Adelfija – Montrone. Pjevao je zbor župe sv. Mateja iz Dobrote.

Pogrebne obrede predvodio je umirovljeni kotorski biskup, mons. Janjić. U pratnji mnogobrojnog puka, pripadnika Bokeljske mornarice, uz pjesme župnog zbora sv. Mateja iz Dobrote, pokojnikovo tijelo položeno je u obiteljsku grobnicu na mjesnom groblju.

Don Anton Tonći Belan

bio je župnik Kotora i Škaljara, dugogodišnji generalni vikar Kotorske biskupije, čovjek, Bokelj, svećenik, erudit, generalni vikar Kotorske biskupije. Njegov kozmopolitski šarm i duh bili su paradigma interkulturalnog dijaloga koji je promovirao i koji je snažno pridonosio očuvanju ideje o bogatstvu zajedništva i tolerancije kojim se naša Boka kotorska stoljećima ponosi.

Njegove poruke s oltara, lakoća neposredne komunikacije, prije svega s običnim čovjekom, mnogobrojnim državljanima koje je ostavljao bez daha tumačeći povijest

S ministrom RH Jandrokovićem

katedrale svetog Tripuna, Kotora i Boke kotorske, promišljanja o pojmu i značaju humanosti, uvijek su nas fascinirali.

Uvijek znatiželjan i gladan znanja o povijesti i kulturi

njegove Boke kotorske, kao hodajuća enciklopedija učio nas je u ekumenskom duhu kako se čuva i izgrađuje nasljeđe, duhovna egzistencija, tolerancija... Univerzalne poruke mira, slobode i dijaloga, ljubav prema Kotoru i Boki kotorskoj duboko su bile ugrađene u sve njegove postupke i poruke.

Don Anton Belan rođen je u Kotoru 13. studenoga 1953. godine, od oca Tripa i majke Roze, rođene Rigo. Osnovnu školu završio je na Prčanju, a Klasičnu gimnaziju u Dubrovniku kao pitomac Isusovačkog sjemeništa. Teologiju je diplomirao na Papinskoj lateranskoj sveučilištu u Rimu 1980. godine. Nakon odsluženja vojnog roka, na istom sveučilištu završava dvogodišnje specijalističke studije iz pastoralne teologije. Od 1981. do 1982. godine, na Papinskom institutu za kršćansku arheologiju slušao je predavanja i postigao odgovarajuću diplomu. Također, na Vatikanskoj školi za diplomatiku, paleografiju i arhivistiku diplomirao 1984. godine.

U kotorskoj katedrali sv. Tripuna zaređen je za đakona Kotorske biskupije 3. siječnja 1982. godine, a obred je vodio biskup Marko Perić. Iste godine biskup Perić ga je na otoku Gospe od Škrpjela 15. kolovoza zaređio za svećenika.

Godine 1983. apostolski administrator *sede vacante* Frane Franić imenovao ga je upraviteljem župe Gospe Snježne u Škaljarima i upraviteljem Povijesnog arhiva Kotorske biskupije. U Škaljarima stupa na službu u drugoj polovici 1983. godine zbog studija. Od 1987. do 2003. godine ekskurzor je župe Pomćnice kršćana na Mulu.

Od 1985. do 1991. godine bio je i rektor katedrale svetog Tripuna, a od 1991. godine do smrti bio je župnik katedralne župe sv. Tripuna.

Više puta, po izboru i po službi, bio je član Svećeničkog

savjeta i član Ekonomskog savjeta, kao i član Vijeća za kulturna dobra pri MBK sv. Ćirila i Metoda. Od 2004. godine do prestanka službe biskupa Ilije Janjića bio je generalni vikar Kotorske biskupije, a od 2007. godine rezidencijalni kanonik Stolnog kaptola u zvanju arhiđakona.

U svećeničkom djelovanju bio je prepoznat kao pastir blizak svim ljudima, čovjek široke erudicije i vrijedni djelatnik na području kulture i ekumenizma.

Bio je dugogodišnji suradnik Uređivačkog odbora časopisa Hrvatskoga glasnika.

Don Tonći

**RAZGOVOR: MONS. ANTON BELAN,
GENERALNI VIKAR KOTORSKE BISKUPIJE**

Istraživati bokeljsku baštinu

**Nevenka Šarčević
Vijenac, 619,
23. studenoga 2017.**

Povod razgovoru s mons. Antonom Belanom, generalnim vikarom Kotorske biskupije, tema je istraživanja bokeljske kulturne baštine. Već je desetljećima mons. Belan, čuvanjem i istraživanjem Biskupskog arhiva u Kotoru, za što se i obrazovao u Rimu, nezaobilazna kari-

Kotorska je biskupija u prošlosti dala velik broj svećenika koji su povijest proučavali, o njoj pisali, kulturna dobra sačuvali i novim djelima njezine crkve obogaćivali / Djela moderne sakralne umjetnosti, kao i ona starije, molitve su koje ne prestaju ni smrću autora ni smrću naručioca / Katedrala sv. Tripuna najvažniji je spomenik sakralne arhitekture i riznica materijalnoga pokretnog kulturnog fonda danas u Crnoj Gori

Don Tonći Belan

ka istraživačima bokeljskih povijesnih tema, naročito sakralnog sadržaja. Jedan je od rezultata njegovih nastojanja i nedavno objavljena monografija *Kotorsko zavjetno svetište Gospe od Zdravlja* o crkvi Gospe od Zdravlja, izgrađenoj u 15. stoljeću u sklopu kotorskih zidina. Knjiga *Kotorsko zavjetno svetište Gospe od Zdravlja* objavljena je u izdanju nakladničke kuće Gospa od Škrpjela, a svečano je promovirana u franjevačkoj crkvi

svete Klare u Kotoru. Predstavili su je akademik Radoslav Tomić te mons. Srećko Majić u ime nakladničke kuće Gospa od Škrpjela.

Uz pastoralnu djelatnost u Kotoru intenzivno se bavite bokeljskom povijesno-umjetničkom baštinom. Zašto je ona važna kao predmet interesa svećenika u Boki kotorskoj?

Ne baš intenzivno. Poradi određene doze lijenosti i nedostatka ambicije, ali ne i zna-

tiželje, koja je urodila nekim plodom, istina, ne značajnijim. Bio sam lijen da stečeno znanje pišući podijelim s drugima. To je tako i svako pitanje poput onoga zašto bilo bi suvišno i ne bi promijenilo činjenice. I pored svega, kada bi svaki svećenik u našoj i ostalim biskupijama znao i učinio ovoliko na polju povijesno-kulturne baštine, čini mi se da bi to bilo idealno. Naši prethodnici bili su toga svjesni više nego mi danas. To je činjenica. No trebamo se čuvati osude, jer talenti su dar, a osuda bi bila opravdana kada svećenik ne bi dostatno i dostojno vršio svoju osnovnu misiju, a to je evangelizacija. To je poziv, zvanje, sve ostalo je zanimanje. U suvremenu evangelizaciju pripada i sakralna umjetnost i ona progovara i naviješta Onoga koji je začetnik svake ljepote, fizičke i metafizičke. Toj činjenici danas na teološkim učilištima treba poklanjati više pažnje, odnosno ne zanemarivati je u odgoju novih svećeničkih generacija.

Smatrate li da svećenici općenito, a posebno na ovom prostoru, trebaju biti osviješteni o značenju baštine koju posjeduju ili kojom su okruženi? Zašto? Koliko ta spoznaja spašava baštinu od zaborava i omogućava njezinu primjereniju konzervaciju?

Budući da je Kotorska biskupija mala, i prostorno i brojem vjernika, a bogata kulturnim dobrima u zavidnoj mjeri, svaki svećenik trebao bi dobro upoznati barem župu koja mu je povjerena, njezinu povijest i kulturno-umjetničko nasljeđe. Zato ima sasvim sigurno dovoljno vremena. Nikada ne smijemo smetnuti s uma da smo pozvani u sebi pomiriti *Martu i Mariju*. Davao, kada nekoga želi osvojiti, oduzme mu vrijeme, pa smo često pretrpani beskorisnim

S predstavljanja knjige

aktivizmom koji nas udaljuje od Boga, a to je njegova misija.

Neznanje vodi u zanemarivanje, a ono u propast ili nestajanje kulturno-materijalnog dobra. Iz znanja se javlja svijest, a iz svijesti povijest. Kotorska biskupija u prošlosti je dala veliki broj svećenika koji su tu povijest proučavali, o njoj pisali, kulturna dobra sačuvali, i novim djelima njezine crkve obogaćivali. Nema te institucije koja će bolje čuvati neko kulturno dobro od imaoća toga dobra. Barem bi tako trebalo biti.

Kako gledate na trenutnu istražnost i valorizaciju biskupijske umjetničke baštine, koja je većinski katoličkog predznaka? Koji su najveći nedostaci današnjega stručnog pogleda na tu baštinu? Koje su prednosti?

Za poznavanje srednjovjekovne građe koja se u najvećoj mjeri čuva u kotorskom povijesnom državnom i u arhivu Biskupije, nužno je poznavanje latinskog i talijanskog jezika, uz stalno učenje na rukopisima, osobito onim provenijencije naših dalmatinskih komuna. Nažalost, takvih je

arhivista u Crnoj Gori sve manje. Nema ni većeg zanimanja za izučavanje takve građe, jer se pred istražitelje postavljaju brojne prepreke, veliki uloženi trud koji kao obično nije vrednovan. Nedostaje i ljubavi, barem one na prvi pogled. Stoga ni kulturno pisano nasljeđe nije dovoljno valorizirano u Boki, a ono čini sastavni dio šireg istočnojadranskog, dalmatinskog prostora. U Boki arhivi čekaju arhiviste, arhivisti znanstvene istraživače, no ti su susreti sporadični, više akcidentalni, a znamo da po koja lasta ne čini proljeće. Ne nedostaju akademske titule, one uostalom i nisu jamstvo znanja, diplome nas uvode u metodologiju znanstvenog rada, a on istinski počinje nakon diploma.

Koja je uloga don Branka Sbutege u povijesno-umjetničkoj baštini Boke kotorske?

Prerana smrt don Branka Sbutege lišila je Biskupiju ogromne energije i erudicije, koju on, sasvim sigurno, nije dovoljno ni sustavno iskoristio. Ne kažem to da bih tražio opravdanje za sebe, nego

Gospa od Zdravlja

zato što sam dobro poznao raskošnost talenata koje je imao. Narušena zdravlja, je li objektivno i mogao više učiniti? Stariji su to učinili u raskošnijoj mjeri, a on je nakon don Mile Galića prvi od mlađih svećenika koji je našu biskupiju obogatio važnim djelima moderne sakralne umjetnosti. Mozaik Ede Murtića u crkvi sv. Eustahija, vratnice Vaska Lipovca na crkvi sv. Marije od Rijeke, vratnice Koste Angelija

Radovanija na crkvi Gospe od Škrpjela, nekoliko slika Voja Stanića, kao i slika i skulptura Vaska Lipovca. Ta djela moderne sakralne umjetnosti, kao i ona starije, molitve su koje ne prestaju ni smrću autora ni smrću naručioca.

Govoriti više o don Branku značilo bi ponavljati poznato. Samo jedan susret s njim otkrivao nam je nepoznati svijet beskrajne energije koju je samo smrt mogla zaustaviti.

„Neka ovaj križ čuva naš grad i sve njegove stanovnike do u blaženu vječnost”, rekao je don Tonči u ožujku 2013. prilikom postavljanja novog križa, zaujetnog dara Kotorske biskupije, na crkvu Gospe od Zdravlja

Dr. Miloš Milošević je govorio: „Don Branko je jedan raskošni vatromet. Čovjek uživa dok je pored njega i dok ga sluša. Kada vatromet prestane, ostaje lišeni jedne ljepote. Ostaje tama i tišina, za nas ali ne i za njega. On je u posjedu svjetlosti ka kojoj svi mi tek putujemo.“

Nedavno je objavljena publikacija o crkvi Gospe od Zdravlja u Kotoru kojoj ste autor. O kakvoj je publikaciji riječ? Zašto je ta crkva bila važna za Kotorane?

Svetište Gospe od Zdravlja poznato je u Kotorskoj biskupiji kao hodočasničko mjesto, osobito na dan 21. studenoga. Pošast kuge u povijesti nije mimoišla Kotor ni Boku. Stoga se ta pobožnost pod tim imenom proširila, osobito u onim krajevima koji su bili u sastavu Mletačke Republike.

Danas je Kotor postao neizostavna destinacija brojnim krucerima. Prvo što strani turist s broda ugleda prilazeći s mora gradu jest crkva Gospe od Zdravlja u sastavu impozantnih zidina u sklopu lovcenskoga masiva. Njezina povijest nije bila dovoljno istražena, samo nekoliko šturih redaka u svim vodičima. Želio sam je prikazati kao crkvu građevinu i kao Crkvu zajednicu vjernika. U tome su mi pomogle brojne slike s liturgijskih okupljanja prigodom raznih proslava. Liturgijsko okupljanje nosi u sebi snažnu eshatološku poruku, u kojoj se ogleda konačna čovjekova sudbina. To crkvi građevini daje pravi smisao izgradnje i postojanja. Pokušao sam njezinu povijest povezati sa sadašnjošću, profano sa sakralnim, te istaknuti da profanoga zapravo i nema bez sakralnog. Crkvu Gospe od Zdravlja nastojao sam prikazati kao *kuću zlatnu* na kotorskom Horebu. Na čitaocima je da taj doživljaj

podijele sa mnom ako sam u tome uspio.

Restauracija i konzervacija katedrale svetog Tripuna u Kotoru nakon potresa 1979. uzoran je model na kojemu je bio je angažiran veliki tim stručnjaka, i to ne samo iz Boke kotorske. Možete li ukratko približiti kako se to odvijalo i svoje viđenje toga velikog istraživačkog projekta?

Katedrala sv. Tripuna najvažniji je spomenik sakralne arhitekture i riznica materijalnoga pokretnog kulturnog fonda danas u Crnoj Gori. Na arheološkim istraživanjima te njezinoj restauraciji i konzervaciji, na čemu se radilo oko petnaest godina, sudjelovali su najbolji stručnjaci iz cijele Jugoslavije. Glavni projektant bila je Milka Čanak Medić. Dobro je što je tijekom radova ponestajalo novca, pa se nije žurilo. Druga je prednost bila što je svećenicima ostavljen, uz njihov pristanak, mali manevarski prostor u odlučivanju. Uspješnost obnove *lege artis* prepoznale su i europske organizacije poput Europa Nostra, koja je katedrali dodijelila za 2002. vrijedno priznanje. Bilo je i suprotnih mišljenja, koji su skidanje originalnog renesansnog sloja, nastala u drugoj polovici 16. stoljeća, smatrali pogreškom. No brojne crkve i katedrale diljem Europe bile su obnavljane na taj način jer je osobito barok silovao sve prethodne stilove, pa su tako brojne crkve u Apuliji, poput katedrale sv. Sabina, ili crkve sv. Nikole u Bariju, bile lišene tih baroknih naslaga, koje su metastazirale u originalnoj romaničkoj arhitekturi.

I pored svega pred nama nije pretpostavljeni izgled katedrale iz 12. stoljeća. Istraživanjem *sub* i *super* strukture građevine i *in situ* pronađenih podataka bilo je moguće doći do njezina izvornog izgleda iz

U procesiji s vjernicima

vremena gradnje, sačuvavši ogledno istočni renesansni polutravej, a ne obnavljajući kupolu, jer za nju nije bilo dovoljno podataka. Pronađena je i prezentirana i prvobitna crkva sv. Tripuna iz 9. stoljeća. Antički stupovi od različitih vrsta mramora preuzeti iz nekoga starijeg hrama, a u katedralu ugrađeni prigodom izgradnje, upotpunjuju arhitekturu staru tako više od 1500 godina.

Ta iznimno zanimljiva građevina plijeni ljepotom, proporcijama, monumentalnošću i bogatstvom riznice, kamene plastike, stare i moderne sakralne umjetnosti, tekstilom, a nadasve duhovnim sadržajima relikvijara, kao mjesto gdje se nebo susreće sa zemljom, Bog s čovjekom. Upoznajući nju upoznajemo i najvažniji dio povijesti našega grada i našeg identiteta, koji je višeslojan.

S vjernicima pred crkvom Gospe od Zdravlja

Don Anton Belan o „Statutu kotorske Bratovštine bičevalaca iz 1298. godine” na Međunarodnom skupu „Stare i rijetke knjige, dokumenta i umjetnine na papiru”

Piše:
**mr. Maja Uskoković,
konzervatorica**

Početak svibnja 2019. godine u crkvi svetog Pavla održan je međunarodni skup pod nazivom „Stare i rijetke knjige, dokumenta i umjetnine na papiru” u organizaciji OJU „Muzeji” Kotor. Na skupu su sudjelovali arhivisti, bibliotekari, muzealci, etnolozi i konzervatori, kao i predstavnici vjerskih zajednica koji baštine papirnu građu.

Š obzirom na to da sam bila organizatorica skupa, zamolila sam don Tončića da sudjeluje. Iako je tog dana bio Sveti Duje i don

Tončić je imao puno obveza, došao je i time nam iskazao posebnu čast.

Generalni vikar don Anton Belan, don Tončić, predstavio nam je prijepis iz XV. stoljeća, „Statuta kotorske Bra-

tovštine bičevalaca iz 1298. godine”, koji se čuva u kotorskoj Biskupskom arhivu. Na vrlo zanimljiv, samo njemu svojstven način, ispričao nam je dijelove iz Statuta i time dočarao atmosferu XIII. stoljeća u gradu Kotoru.

Jedna od prvih bratovština (*confraternitas, fraternitas*) bila je flagelantska (bičevalačka). Flagelantski pokret razvio se u Umbriji u XIII. stoljeću, djelomično pod utjecajem astetskog života sv. Franje Asiškog. Flagelanti su u dugim ophodima obilazili gradove, bičujući se često do krvi i pjevajući pokorničke pjesme (*laude spiritali*) kako bi ublažili Božji gnjev i izmolili milost.¹

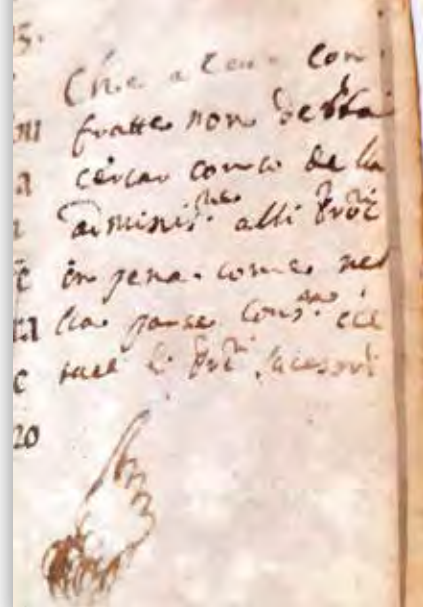
Društveni život bratovština najčešće je bio usmjeren ka lokalnim društvenim i crkvenim djelatnostima, a glavni zadatak je bio pravno zaštititi i osigurati članove koji su se zakletvom obvezali da će se držati zajedničkih pravila. Bratovštine su

¹ file:///C:/Users/Muzej%203/Downloads/benovski_7.pdf 19.01.2020

svojim članovima pružale pomoć u bolesti, utjehu u smrtnom času, organizirale pokop te pomoć porodici preminulog člana. Osnivana su i skloništa za siromahe i napuštenu djecu te bolnice za stare i bolesne.

koru za mnoge grijeha. U Kotoru su se flagelanti smjestili pri crkvi sv. Križa najkasnije od 1298. godine (iz te godinje potječe njezin statut), kad je ova bratovština imala 150 članova. Nakon invokacije i

Članak 34. nalaže da za vrijeme kapitula (zbor), kad jedan bratim počne govoriti, nitko ga ne smije prekinuti dok ne iznese što želi. Ako netko od bratima učini suprotno, mora bratovštini platiti pola konate ulja. Osim što se brinula o svojim članovima, bratovština je pružala pomoć i svima kojima je to bilo potrebno, naravno u granicama svojih mogućnosti.

Godine 1372. ova bratovština sagradila je hospicij uz crkvu sv. Križa u doba epidemija i kuge. Takođe, saznajemo da su se 12. kolovoza 1493. okupili bratimi, njih 60, na čelu s gastaldom, i donijeli odluku da pomognu onim obiteljima čije su kuće stradale u nedavnom požaru koji je zahvatio grad. Tada je stradalo devet kuća te bratimi na kapitolu odlučuju da se njima dodijeli pomoć od dobara bratovštine.²

Prepuna dvorana crkve svetog Pavla slušala je don Tončića kako priča o Kotoru i Kotoranima s takvom lakoćom i ljubavlju prema svome gradu, kao i o odredbama Statuta koje bi se i danas mogle primijeniti.

Don Tončić, hvala na svemu!
Počivaj u miru Božjem!

Ova udruženja su funkcionirala u gradskoj cjelini, u sklopu njezinoga gospodarstva i politike.

„Statut kotorske Bratovštine bičevalaca iz 1298. godine”, govorio je don Tončić, zapravo je prijepis koji je načinjen u XV. stoljeću. Tekst je ispisan dijelom latinskim, a dijelom srednjovjekovnim talijanskim jezikom mletačkog narječja i to književnom goticom. Pisan je na pergamentu dvobojnom tintom, crnom i crvenom. Svaki članak Statuta pisan je crvenom tintom, s početnim, katkad ukrašenim crvenim inicijalnim slovom. Statut počinje uobičajenom invokacijom Presvetog Trojstva, a zatim se iznose razlozi utemeljenja same bratovštine.

Bratovštinu su utemeljili Kotorani kako bi učinili po-

obrazloženja zbog čega se bratovština osniva, slijede statutarne odredbe iz kojih se može zaključiti da nisu nastale u jednom razdoblju, već da su jedna za drugom nastajale od osnivanja bratovštine, tj. od 1298. godine pa sve do 1493. godine. U vremenu od 195 godina nailazimo na 61 kapitularnu odredbu.

Don Tončić je istaknuo nekoliko odredbi Statuta. Jedna od njih je da svaki novi član dobiva punopravno članstvo tek poslije trećeg bičevanja. U članku 5. govori se da su bratimi dužni bičevati se svake nedelje i to odjeveni u tunike s kukuljicama na glavi. Također, u Statutu vidimo da je onaj koji se nije htio bičevati trebao platiti 20 perpera te da su bratimi oslobođani bičevanja s navršenih 60 godina.

² file:///C:/Users/Muzej%203/Downloads/kustre.pdf 19.01.2020

NAKON DUGO GODINA, KOTORSKA BISKUPIJA DOBILA JE
SVEĆENIKA ROĐENOG U NJEZINOM OKRILJU

Don Željko Pasković

Piše:
Joško Katelan

Ređenje ¹

Don Željko Pasković, sin Gorana i Jovanke, rodom je iz Kotora. Katolički bogoslovni fakultet završio je u Sarajevu, gdje je bio i na bogosloviji, a nakon đakon-

¹ Preuzeto s internetske stranice Biskupije Kotor, <http://www.kotorska-biskupija.me/don-zeljko-paskovic-zareden-za-svecenika/> 19. 2. 2020.

Poručeno je mladomisniku da ne bude „dobar“ svećenik jer biti dobar je po mjerilima ljudi, već da bude „svet“ svećenik jer to je Božje mjerilo

skog ređenja, đakonsku službu vršio je u Tivtu te Šušnju i Baru.

Kotorska biskupija je uoči vanjske proslave sv. Tripuna, svoga nebeskog zaštitnika, obogaćena novim svećeničkim

ređenjem. U subotu, 8. veljače, polaganjem ruku i posvetnom molitvom apostolskog upravitelja biskupije mons. Rroka Gjonlleshaja, don Željko Pasković je primio sveti red prezbiterata. Svečanu misu

Istina, ovi talenti nisu dovoljni za izvršavanje povjerenog zadatka. Svećenik stječe potrebnu snagu, darove i karizme tijekom dugog razdoblja formiranja, a vrhunac njihovih ostvarenja događa se u trenutku primanja Svetog reda, kada nam Bog omogućuje povjereni zadatak. Njemu danas posebno zahvaljujem koji je 'Poznavatelj svih srdaca', što je svoj milostivi pogled zaustavio nad don Željkom i pozvao ga u svoju službu, u svoju Njivu i u svoj Vinograd, da bude 'svjedokom njegova uskrsnuća', rekao je nadbiskup Gjonlleshaj u svojoj propovijedi, po-

ređenja predvodio je mons. Gjonlleshaj, u zajedništvu s biskupom u miru, mons. Janjićem i apostolskim nuncijem za Crnu Goru, mons. Pezzutom, te brojnim svećenicima iz Barske, Kotorske i Dubrovačke biskupije.

„Nitko nije 'zaslužio' biti svećenikom. Bog zove i bira. 'Ja sam te otkupio i imenom zavezao: Ti si moj' (Iz. 43,1), a čovjek osobno odgovara: *Tvoj sam Gospodine, cijelim svojim bićem.* Stoga se treba trajno posvetiti i uskladiti svoj život s primjerom Krista Gospodina. Bog računa na našu slobodnu volju i one darove i talente koje nam je dao u stvaranju.

taknuvši ređenika na vjernost u svom poslanju koju nije moguće ostvariti bez prihvaćanja križa i žrtve.

Ređenju je prisustvovao veliki broj vjernika, a mnogi od njih su pristigli s područja Bara i Šušnja, župa u kojima je don Željko pastoralno djelovao kao đakon posljednjih nekoliko mjeseci. Pjevanje je predvodio župni zbor sv. Mateja iz Dobrote kojim je ravnala Silva Milošević, a ministranti iz Bara i Šušnja posebno su se

Don Željko s obitelji

istaknuli kao liturgijska asistencija na ovoj misi ređenja.

Na kraju mise prigodnu riječ uputio je i apostolski administrator mons. Pezzuto. On je zahvalio Bogu na daru ređenja podsjetivši da se danas gubi osjećaj da je svećeništvo upravo dar te je nužno obnoviti shvaćanje darovanosti i zahvalu za primljeni dar. Obraćajući se don Željku, nuncij je poručio: „Nikad u svom životu nemoj zaboraviti dar koji se utjelovio u tebi, u tvojoj osobi. Dar Boga, koji se u tebi sjedi-

nio i ovaj misterij posebnog zajedništva između tebe i Gospodina prisutan je ne samo kad slaviš euharistiju ili milosrđe Božje, već u svim okolnostima, svim aspektima tvog života.“ Nuncij je također zahvalio obitelji don Željka i potaknuo sve okupljene da podrže i ohrabre sve one koji kreću putem svećeništva.

Mons. Janjić, umirovljeni Kotorski biskup, također se obratio don Željku, potaknuvši ga da svoje svećeništvo živi ustrajno i odvažno, imajući

uvijek na srcu Isusove zapovijedi i ljubav prema bližnjima.

Proslava mlade mise

U nedjelju, 16. veljače 2020. godine, u svojoj rodnoj župi, u crkvi sv. Mateja u Dobroti, don Željko Pasković je proslavio svoju mladu misu uz suslavlje svećenika Kotorske, Dubrovačke i Vrhbosanske biskupije, redovnica, svoje obitelji, rodbine, prijatelja i velikog broja domaćih vjernika.

Na početku euharistijskog slavlja sve nazočne je pozdravio župnik don Ante Dragobratović prenijevši svim prisutnima bogatu povijest župe. Također je uputio čestitku mladomisniku što se odlučio poslušati poziv Gospodina da postane svećenik istaknuvši kako je to vrijedan događaj i veliki dan za župu koja je mladu misu čekala 71 godinu.

Mladomisnik Pasković misu je predvodio s velikom radošću i veseljem i s neizmjernom zahvalnošću Bogu, a jednako veselje pokazao je i župni zbor slaveći Boga radosnim pjevanjem. U svojoj homiliji

don Damir Ivanović, župnik u Brčkom, ohrabrio je mladomisnika koji kreće na novi duhovni put preporučujući mu da bude zvono, kao ono u zvonnicama, koje će ljude pozivati na molitvu, veselje, kao i upozoravati na opasnosti današnjeg vremena, ali i biti utjeha onima koji mu se obraćaju. Propovjednik je upotrijebio zanimljivu sliku, bubnjara u glazbenom bendu, želeći time naglasiti da svećenici moraju pratiti Isusov ritam kao što

bend prati ritam bubnjara. Jer jedino dok pratimo Isusa možemo svijetu donositi radost i utjehu. Upozorio je mladomisnika da ne posustane na svojem putu, unatoč problemima koji će doći i da ne postane svećenik za narod, po njihovome mjerilu, već po Božjem. Da ne stavlja sebe ispred Boga, kao i to da ne propovijeda ono što ljudi žele čuti i što im godi ušima, već ono što treba, pa bila to i opomena, ali opomena iz ljubavi prema Bogu i bratu čovje-

ku. Poručio je mladomisniku da ne bude „dobar“ svećenik jer biti dobar je po mjerilima ljudi, već da bude „svet“ svećenik jer to je Božje mjerilo.

Euharistija je završila mladomisničkim blagoslovom koji će zasigurno svima, kao i cijelo misno slavlje, dati novu radost i nadu da će Crkva s novim mladomisnikom još više rasti i jačati uzdižući svoju molitvu pred lice Gospodnje.

Tripundanski Tripundanski bal

Priredila:
Tijana Petrović

Tradicionalni Tripundanski bal osamnaesti put zaredom održan je u hotelu Splendid u subotu, 8. veljače. Mnogobrojni posjetitelji i gosti uživali su u akordima vokalno-instrumentalnih sastava „Tri kvarta“ i benda „The grupa“ iz Kotora, uz bogate kulinarske specijalitete. Nekoliko točaka izveli su i gosti iz Italije, koji već godinama dolaze na vanjsku proslavu svetoga Tripuna.

Na početku večeri prisutne je pozdravila predsjednica HGD CG, Rafaela Pina Lazarević. Ona je izrazila zadovoljstvo što se ova tradicija održava u kontinuitetu od 2003. godine i podsjetila da Hrvatsko građansko društvo daje veliki doprinos promociji i prezentaciji bogatoga kulturnog naslijeđa Boke kotorske te jačanju veza između naroda Crne Gore i Hrvatske. Pina Lazarević je istaknula da je upravo zbog tih razloga dosadašnja predsjednica RH Kolinda Grabar-Kitarević dodijelila Povelju našem Društvu.

Za razliku od prethodnih godina, ovoga puta nije obavljeno dodjeljivanje Povelje za 2019. godinu zaslužnim pojedincima za potporu Društvu i doprinos uspostavljanju prijateljskih odnosa hrvatskog i crnogorskog naroda, već će one biti dodijeljene na redovitoj godišnjoj Skupštini Društva u mjesecu lipnju.

Ovu prekrasnu večer svojom su prisutnošću uveličali mnogobrojni uzvanici: veleposlanik RH u Crnoj Gori Veselko Grubišić, ministrica kulture u Vladi RH Nina Obuljen Koržinek sa savjetnikom Ivom Hraste Sočo, generalna konzulica RH u Kotoru Jasminka Lončarević, potpredsjednica Opštine

Rafaela Pina Lazarević

The grupa

Kotor Sonja Seferović, potpredsjednik Opštine Tivat Ilija Janović, zamjenica župana Dubrovačko-neretvanske županije Žaklina Marević, predsjednik HGI-ja i zastupnik u Skupštini Crne Gore Adrijan Vuksanović, predsjednik HNV-a Zvonimir Deković, voditeljica ogranka HMI Dubrovnik Maja Moraza, predsjednik Zajednice Talijana Aleksandar Dender i mnogi drugi,

Kao i svake godine, organiziran je nagradni ples, a romantični vikend u hotelu Splendid osvojio je bračni par Stipanić.

Održavanje Tripundanskog bala financijski su pomogli: Općina Kotor, Turistička organizacija Kotor, Pomorski muzej, Komunalno Kotor, Zajednica Talijana, Općina Tivat, Turistička organizacija Budva, Zračna luka Dubrovnik, Dubrovačko-neretvanska županija, Grad Dubrovnik i Liberalna partija Crne Gore.

Bračni par Stipanić pobjednik je Nagradnog plesa

Predstavljena Bibliografija Godišnjaka Pomorskog muzeja

Nemjerljiv doprinos istraživanju pomorstva i pomorske baštine, proučavanju viševjekovne bogate tradicije i orijentacije stanovnika ovoga kraja prema moru, pomorstvu i pomorskoj trgovini dalo je u 60 brojeva Godišnjaka 215 autora sa 744 rada. Oni su već stečenoj slavi bokeljskih pomoraca na moru, svojim znanstvenim radovima i priložima dali potvrdu vjerodostojnosti.

Priredila:
Jasmina Bajo

JU Pomorski muzej Crne Gore Kotor organizirao je 20. prosinca 2019. godine u palači Grgurina predstavljenje *Bibliografije Godišnjaka Pomorskog muzeja I-LX i Godišnjaka Pomorskog muzeja LXII-LXIII*.

Direktor Andro Radulović istaknuo je da Pomorski muzej Crne Gore u odnosu na druge srodne institucije izdvaja *Godišnjak Pomorskog muzeja*, periodična publikacija koja je u proteklih više od šest desetljeća svojim izvornim znanstvenim radovima bila značajan promotor nadaleko slavne

Andro Radulović, Danijela Nikčević, Jasmina Bajo, Slavko Dabinović

pomorske prošlosti Boke kotorske. Sve ove edicije svojim sadržajem predstavljaju svojevrsan spomenik pomorske i kulturne baštine ovoga kraja.

Bibliotekar Slavko Dabinović prisutne je podsjetio da je *Godišnjak* Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru nastao nakon Drugoga svjetskog rata kao plod težnje za jednom znanstvenom edicijom serijskog tipa koja će se baviti proučavanjem bogatoga pomorskog i kulturnog naslijeđa Boke kotorske i Crnogorskog primorja. Pisutne je podsjetio na kulturne radnike koji su se u prošlosti bavili izučavanjem historije pomorstva i kulturne baštine Boke kotorske, počevši od Timoteja Čizile, Ivana Bolice, Andrije i Vicka Zmajevića,

Urbana Rafaelija, Srećka Vulovića, Frana Viskovića do Nika Lukovića, Iva Stjepčevića, Antona Miloševića, Pava Butorca, Antona Dabinovića, Vlada Ivelića i drugih. Zatim se osvrnuo na historijat *Godišnjaka* koji je do 1962. godine, kada je pokrenut „Zbornik društva za proučavanje pomorstva Jugoslavije“, bio jedina publikacija s tematikom historije pomorstva na prostoru tadašnje države. Do 1969. godine on je bio jedina publikacija u Boki kotorskoj kada je pokrenut u Herceg Novom stručni časopis „Boka“. Skupština Socijalističke Republike Crne Gore dodijelila je Redakcijskom odboru *Godišnjaka Trinaestojulsku nagradu* za 1967. godinu.

Slavko Dabinović na kraju je zaključio: „Nemjerljiv doprinos istraživanju pomorstva i pomorske baštine, proučavanju viševjekovne bogate tradicije i orijentacije stanovnika ovoga kraja prema moru, pomorstvu i pomorskoj trgovini dalo je u 60 brojeva *Godišnjaka* 215 autora sa 744 rada. Oni su već stečenoj slavi bokeljskih pomoraca na moru, svojim znanstvenim radovima i priložima dali potvrdu vjerodostojnosti.“

Bibliotekarska savjetnica, Jasmina Bajo, predstavila je **Bibliografiju Godišnjaka Pomorskog muzeja Crne Gore Kotor, I-LX, 1952. - 2018.**, autora Slavka Dabinovića, koja je i najcjelovitiji retrospektivni bibliografski popis publicirane građe, koji s više od 1.000 bibliografskih jedinica (1.061) predstavlja najobjektivniju sliku o doprinosu Pomorskog muzeja Crne Gore njegovanju, popularizaciji i valorizaciji historije pomorstva i kulturne baštine Boke kotorske i Crne Gore. „Bibliografija je podijeljena na 39 poglavlja posebnih tematskih cjelina koje objedinjuju radove više autora oko jedne teme. Uz tematske grupe iz historije pomorstva, u *Godišnjaku* se nalaze članci i prilozi iz historije umjetnosti, arheologije, etnologije, nautičkog turizma, zanata, ribarstva, historije zdravstva i školstva, arhivske, muzejske i bibliotečke problematike, heraldike, toponomastike, numizmatike, osvrta na izašle publikacije i nekrolozi znamenitim ličnostima. Najviše je radova Ignjatija Zloковиća (80), Maksima Zloковиća (54), Antuna Tomića (42), Jovana Martinovića (42), Miloša Miloševića (34), Slavka Mijuškovića (28)... Ova bibliografija predstavljat će nezaobilazno štivo svima onima koji se žele na ozbiljan, stručan i posvećen način baviti historijom pomorstva i kulturnom baštinom

S promocije

Boke kotorske i Crne Gore“, zaključila je Bajo.

Viša bibliotekarka Danijela Nikčević predstavila je radove *Godišnjaka Pomorskog muzeja LXII-LXIII*, koji otvara znanstveni rad Lovorke Čoralić *Peraštanin Vicko Milić – zapovjednik mletačkoga ratnog broda Ercole*. Uz ostale, tu su i rad o historijatu kutije za pisanje koji je obradila Melisa Niketić osvrnuvši se na značaj koji je ona imala kao upotrebnii predmet, počevši od srednjeg vijeka pa sve do kraja 19. vijeka. Doktorantica studija „Povijest stanovništva“ Sveučilišta u Dubrovniku, Elvira Sorić, u svome znanstvenom radu piše o mletačkome brončnom topu tipa falkonet, koji se čuva u pomorskoj zbirci Muzeja grada Perasta. U istraživačkom radu *Posjedi plemićkih porodica u Boki Kotorskoj* prof. Anita Mažibradić iznosi nove arhivske podatke za kapetansku porodicu Ivanović iz Dobrote. U poglavlju *Prikazi* Radojka Abramović, muzejska savjetnica, obrađuje značajne donacije mnogobroj-

nih predmeta koji su znatno uvećali fond muzejskih zbirki. Dugogodišnji kustos pomorsko-tehničke zbirke Pomorskog muzeja u mirovini Petar Palavršić, u radu „Pomorci bratstva Tomanović“ iznosi niz zanimljivih podataka o kapetanskoj porodici Tomanović. Profesor Željko Brguljan iznosi historijske okolnosti o spašavanju barkarijola Luke Paskovića iz ribarskog mjesta Muo u Boki kotorskoj. Prikaz nove knjige *Oreficeria sacra nella Cattaro medievale* prof. Nikole Jakšića, emeritusa zadarskog Sveučilišta, stručnjaka srednjovjekovne umjetnosti, dala je profesorica sa Sveučilišta u Zadru Meri Zornija. O značaju praktične nastave za pomorce govori nam članak prof. Ljuba Mačića. Arhivistkinja Jelena Mršulja obrađuje bogatu zbirku dokumenata o Bokeljskoj mornarici u Istorijskom arhivu Kotor, dok je poklone arhivske i bibliotečne građe privatnih osoba Istorijskom arhivu Kotor obradila Tina Ugrinić.

*POKRENUTA INICIJATIVA ZA MEĐUNARODNI FESTIVAL
DOBROTSKE ČIPKE U KOTORU*

Kotor će dobiti Festival dobrotске čipke?!

Piše:
Miro Marušić

Vještinom vezenja i strpljivim radom, umjetnica koja izrađuje tradicionalnu dobrotsku čipku daje joj jednu novu suvremeniju dimenziju i pridonosi očuvanju tradicije. Umjetnica Mila Moškov pokrenula je inicijativu da Kotor dobije međunarodni Festival dobrotске čipke.

„Sudjelovanjem na mnogobrojnim međunarodnim festivalima i izložbama rodila se u meni ideja i želja da i mi u Kotoru organiziramo međunarodni Festival čipke. Imamo što pokazati, imamo veliku ostavštinu. Dobrotska čipka jedinstvena je, autentična, s izrazito lijepim primjercima... Čipkarstvo je na čitavome mediteranskom prostoru vrlo staro. Žene na ovim prostorima još su u 14. stoljeću radile čipku koja je bila poznata, priznata i ostala prepoznatljiva do današnjih dana...“, priča nam Mila Moškov.

Kaže da je izlagala na mnogobrojnim međunarodnim izložbama i festivalima - u Trstu, na Festivalu čipke u Pagu, Si-

Crna Gora je 2013. godine dobrotsku čipku zaštitila kao nematerijalno kulturno dobro na nacionalnom nivou, ali do danas nije ništa učinjeno da se nađe među svjetskim kulturnim nematerijalnim dobrima na UNESCO-voj Reprezentativnoj listi nematerijalne baštine čovječanstva.

kirevcima u Slavoniji... Na tim izložbama došla je na ideju da ljudima koji podržavaju ovaj rijetki zanat, ovu vrstu umjetnosti, predloži da se festival organizira u Kotoru kako bismo promovirali dobrotsku čipku, rad vrijednih i vještih ruku naših žena, koja ima lokalni, nacionalni i međunarodni značaj, a koja je proglašena nematerijalnom kulturnom baštinom Crne Gore.

„Ako bismo organizirali festival, pružila bi nam se prilika, mogućnost, da postanemo članovi međunarodne zajednice čipkarstva koja se ogleda u umjetničkom izrazu. Na ovim festivalima i izložbama svjedo-

čila sam da su svi koji su vidjeli dobrotsku čipku bili oduševljeni tako da danas imam mnogobrojne pozive od svih sudionika na tim festivalima da gostujemo kod njih“, kaže Moškov.

Za ideju osnivanja jednoga takvog festivala dobila je potporu direktorice TO Kotor Ane Nives Radović, predsjednika Općine Kotor Željka Aprcovića, Pomorskog muzeja Crne Gore Kotor, koji su

Mila Moškov

u potpunosti prihvatili ideju i izrazili spremnost podržati organizaciju festivala u Kotoru.

„Nije na meni da organiziram jedan takav festival, ali sam osjetila potrebu da nadležnima izložim ideju jer smatram da to zaslužuje Kotor, Boka kotorska i Crna Gora. Dobrotska čipka govori o nama, našim precima, tradiciji, kulturi življenja, umjetničkom izrazu... Nekad se radila kao bijankarija, kao ukras za odjeću ili za pokućstvo, a kasnije kako se moda mijenjala tako je i ona dobivala svoju drugu upotrebu, namjenu. Danas se u svijetu inzistira na očuvanju tradicionalnih vještina čipkarstva, na starim zanatima koje treba vratiti i uključiti u život suvremenog čovjeka“, kaže Moškov.

Dobrotska čipka je prepoznatljiva

„Na izložbama i festivalima jako sam se iznenadila koliko ljudi zna za dobrotsku čipku. Recimo, na Pagu u Hrvatskoj susrela sam se s mnogobrojnim posjetiteljima koji su dolazili u Boku kotorsku, na Festival klapske pjesme, i rekli su mi kako su našu čipku vidjeli u crkvi svetog Nikole u Perastu, na otoku Gospe od Škrpjela, u

crkvi svetog Eustahija u Dobroti. Njima je, dakle, bila poznata, a po načinu izrade dobrotska čipka je vrlo slična paškoj čipki.

Stručnjaci porepoznaju dobrotsku čipku po načinu izrade, što bismo mi rekli - pontu. Dobrotska čipka nije dobila ime samo zato što je prihvaćena od žena u Dobroti, već zato što su je one obogatile tehnikom izrade, originalnim idejama, vještinom, utkali u nju svoju kreativnost“, poručuje Moškov.

Dobrotsku čipku veze na dva načina

„Radim tehniku na iglu, punto in aria, to je praktično šivena čipka, dakle nema svoju podlogu. Vezem i reticellu koja je preteča ove čipke, koju danas rijetko tko radi jer je jako zahtjevana. Prema pisanim dokumentima, spominje se da je još 1333. godine djevojka po imenu Jelena iz porodice Drago radila reticellu čipku koju je poklanjala crkvama, ne samo u Kotoru, već i u Dubrovniku. Danas je tu čipku lakše raditi jer su platna finija, kvalitetnija nego u to vrijeme, no ne poznajem nikoga tko se bavi tom tehnikom“, istaknula je.

O motivima koje veze

„Motivi se ponavljaju, uglavnom su to geometrijski motivi, rozete, s različitim ukrasima, čipka se ušiva u platno ili prišiva kao rubna ili se umeće u neki komad odjeće. Radim i minijature, gdje dolazi do izražaja kreativnost“, opisuje motive ova umjetnica.

Kao primjer navodi da je izradila ključ grada Kotora, koji bi mogao biti autentični suvenir. „Jest da je potrebno dosta vremena da se takav suvenir napravi, ali što se više radi, to brže ruke rade, stječe se rutina... Nekad su žene morale precrtavati motive. Danas koristim Inetrnet koji mi olakšava da nađem motive i sheme za modne detalje pa onda sama kreiram neke detalje koje kasnije vezem...“, kaže Mila.

Konaca za izradu čipke nema u našoj zemlji ni u regiji pa ga nabavlja preko Zajednice Talijana u specijaliziranoj radnji koja prodaje konce i platna za izradu čipke u gradu Grado u Italiji.

Moškov ističe da bi organizacijom Festivala čipke i radionicama žene dobile motivaciju da rade i tu bi mogle pokazati

**Čipka,
rad Mile Moškov**

svoju kreativnost i na kraju je pretočiti u jedan originalni turistički proizvod koji nedostaje Kotoru.

Inače, prošle godine Moškov je obučavala jednu Amerikanu u vezenju dobrotске čipke, koja povremeno živi u Kotoru. Za nju kaže da je osnove vezenja uspješno naučila, za kratko vrijeme, te da intenzivno radi i usavršava vez uvijek kad je u Kotoru.

Podsjetimo, Crna Gora je 2013. godine dobrotsku čipku zaštitila kao nematerijalno kulturno dobro na nacionalnom nivou, ali do danas nije ništa učinjeno da se nađe među svjetskim kulturnim nematerijalnim dobrima na UNESCO-voj Reprezentativnoj listi nematerijalne baštine čovječanstva.

O planovima

Planira okupiti zainteresirane žene kojima bi prenijela znanje kako se radi dobrotska čipka, a trenutačno je u procesu formiranja NVO-a uz čiji rad bi mogla dobiti potporu šire društvene zajednice. Za sada ima potporu TO Kotor, Zajednice Talijana Crne Gore i obećanu pomoć Općine Kotor.

Kako kaže, planira prirediti autorsku izložbu na proljeće ili u jesen ove godine u Pomorskom muzeju u Kotoru.

Mila Moškov počela se baviti vezenjem čipke još kao gimnazijalka kad ju je majka naučila prve ponte. Posljednjih deset godina intenzivnije se bavi izradom dobrotске čipke.

Princ Charles i vojvotkinja Camilla iskazali zanimanje...

Njihova kraljevska visočanstva, princ Charles i vojvotkinja Camilla, prilikom posjeta Crnoj Gori prije nekoliko godina obišli su Festival kulturnog

Princ Charles i Camilla upoznali su se s dobrotskom čipkom

nasljeđa u Narodnome muzeju na Cetinju i tada su iskazali zanimanje za dobrotsku čipku, koju je predstavila Mila Moškov.

„Princ Čarls i vojvotkinja Kamila s posebnom pažnjom iskazali su zanimanje za dobrotsku čipku, a ona je rekla kako je imala svojedobno šešir od čipke...“, uz ostalo priča Moškov.

Crkva svetog Eustahija riznica dobrotске čipke

Riznica čipke danas se nalazi u crkvi svetog Eustahija koji je nezaobilazni centar iz kojega je krenula informacija o postojanju posebne umjetnine koja dobiva ime - dobrotska čipka.

Još davne 1910. godine iz nje se nose najljepši primjerci na izložbu u Beč i tamo se prepoznaju kao drukčiji od ostale čipke. Svijet joj je tada odao priznanje za ljepotu i vrijednost, a tom prilikom je na-

građena cacara – jedinstvena kapa koju su nosile udovice iz XV. stoljeća, najstarije djelo dobrotске čipke, koja je u to vrijeme u znanstvenim krugovima ocijenjena najvećim priznanjem kao čisti rad visoke čipkarske izrade baroknog stila.

Čipka je inače prenesena u Dobrotu u vrijeme renesanse i usavršavala se tijekom baroka.

Svakako najveći doprinos očuvanju ove zbirke dao je dugogodišnji župnik crkve svetog Eustahija, pokojni don Gracija Ivanović, rođeni Dobročanin, kao i prof. Marijana Gušić, koja je obradila 58 primjeraka pa se dugo mislilo da ih ima toliko u zbirci. Već tada se znalo da postoji znatno više od toga broja. Iz ove riznice, na izložbu *Zagovori svetom Tripunu* u Zagrebu (2009. god.), u povodu 1.200 godina dolaska moći svetog Tripuna u Kotor, bilo je izloženo 48 primjeraka.

RAZGOVOR S CRNOGORSKIM
PIJANISTOM, PROFESOROM I
DEKANOM MUZIČKE AKADEMIJE
NA CETINJU

Koncert pijanista Bojana Martinovića – *poklon gradu Kotoru*

Razgovor vodila:
Marina Dulović, prof.

Crnogorski pijanist, profesor i dekan Muzičke akademije na Cetinju, Bojan Martinović, nakon tridesetak održanih koncerata tijekom 2019. godine, nastupio je u Koncertnoj dvorani crkve sv. Duha, u svom rodnom gradu Kotoru, upravo tamo gdje je napravio svoje prve muzičke korake. Talent je vrlo brzo došao do izražaja, ali i marljivost i posvećenost muzici. Njegov trud je nagrađen mnogobrojnim nagradama dok je bio učenik i student cetinjske Muzičke akademije, a uz pedagoški rad njegova solistička karijera je posljednjih godina u punom zamahu. Kao dekan je dobitnik priznanja za postignute

„Promocija crnogorskog muzičkog naslijeđa je moja misija, ali bi morala biti i moralna obveza svakog crnogorskog muzičara.“

rezultate i posebne doprinose u razvoju znanstveno-istraživačkog rada i međunarodnog pozicioniranja Sveučilišta Crne Gore u 2019. godini. S velikim uspjehom nastupa u mnogim državama kao solist i u sklopu komornih sastava surađujući s mnogobrojnim domaćim i stranim umjetnicima kao što su Viktor Tretjakov, Marina Yashvili, Duncan McTier, Wilhelmas Cepinskis, Peter Langgartner, Miran Begić, Roman Simović, Igor Pera-

zić, Vladislav Igulinski, Xenia Akeynikova...

HG: Za Vama je vrlo plodna i aktivna godina kad su u pitanju inozemni nastupi i turneje. Upravo prije koncerta u Kotoru gostovali ste u Zagrebu.

Prošla godina je bila jako dinamična i puna profesionalnih izazova, a simbolično je počela i završila u Kotoru. Za mnom je trideset koncerata na tri kontinenta, nekoliko međunarodnih festivala, nastup

s Moskovskim simfonijskim orkestrom, nekoliko premijera i pripremljen materijal za CD s muzikom Aleksandra Perunovića. Svirati u Zagrebu za mene je uvijek novo iskustvo i nosi posebnu radost. Ove godine sam se predstavio u Muzeju Mimara, s mojim kolegom Vujadinom Krivokapićem, izvodeći djela svjetskih i crnogorskih klasika. Koncert je upriličen u sklopu Tjedna crnogorske kulture u organizaciji Nacionalne zajednice Crnogoraca u Hrvatskoj.

HG: Na repertoaru često imate i kompozitore manje poznate široj publici, suvremene autore i domaće kompozitore. Kako birate repertoar?

S posebnom pažnjom pristupam koncipiranju svakog programa. Trudim se da moji recitali imaju cjelinu i jasan koncept te da dubokim promišljanjem o djelima koja imam na repertoaru, a ne samo pukim vježbanjem, napravim dramaturški plan i ponudim publici potpuni angažman na koncertu. Povezujući historijski, estetski, izvođački kontekst u jasne tematske cjeline, djela koja sviram na koncertu publiku tjeraju na razmišljanje i provociraju reakciju, trudeći se uz to da ne budim samo onu emotivnu, subjektivnu stranu. Ne dopuštam da djela naiđu stihijski jer tada recital više nalikuje na priredbu za široke narodne mase. Kada govorimo o mojim recitalima koje sam odsvirao u proteklom razdoblju, dominantna tema bila je *Mefisto*, kao vječita inspiracija mnogih umjetnika. Ove godine svirat ću djela Beethovena, Sibeliusa, Musorgskog, tu su nastupi s orkestrom i recital s djelima Philipa Glassa i još mnogo toga.

Promocija crnogorskog muzičkog naslijeđa je moja misija, ali bi morala biti i moralna obveza svakog crnogorskog muzičara. Posljednjih godina

učinilo se dosta na tom planu, crnogorski kompozitori doživljavaju punu afirmaciju na mnogobrojnim festivalim od međunarodnog značaja, dok se njihova djela u kontinuitetu snimaju. S druge strane, na Muzičkoj akademiji na Cetinju organiziramo znanstvenu konferenciju „Muzičko naslijeđe Crne Gore“ i trudimo se objediniti sav znanstveni potencijal i potaknuti naše kolege da još više istražuju i publiciraju svoje radove vezane uz ovu temu. U tijeku je značajan projekt čiji sam rukovoditelj, sufinanciran od Ministarstva znanosti, koji osigurava novo sagledavanje crnogorske muzičke baštine i njezino oživaljavanje kroz aplikativne aspekte, što do sada nije bilo primjenjivano u Crnoj Gori. Projekt ima cilj intenzivirati aktivnosti radi poticanja znanstvenih i umjetničkih istraživanja na polju muzičkog naslijeđa Crne Gore, koji će u suradnji etnomuzikologa, teoretičara muzike i stvaralaca u području muzičke umjetnosti dati doprinos radi njezine dalje prezervacije i afirmacije u novim tumačenjima.

HG: Na koncertu u Kotoru premijerno je izvedeno djelo crnogorskog kompozitora nove generacije Aleksandra Perunovića, koje je upravo Vama posvećeno, transkripcija Lisztove sonate u b-molu – *Prokletstvo Mefista*. Kako je došlo do ove suradnje?

Ideja potječe još iz studentskih dana. Tada smo obojica o tome samo maštali, a svoju realizaciju ova ideja strpljivo je čekala punih 12 godina. Djelo je svojim sadržajem, značenjem, estetskim vrijednostima, pa i trajanjem, preraslo prvobitnu ideju. Dobio sam jako ozbiljno kompleksno djelo, pijanistički vrlo izazovno za oblikovanje i moram priznati da sam uložio veliki trud i u

radu s Aleksandrom kako bih ga na najbolji način predstavio publici. Od veljače izveo sam ga na mnogobrojnim koncertima i festivalima, a svoj život dobit će vrlo brzo i na nosaču zvuka. Ovo djelo je postalo dio moga standardnog repertoara i najčešće ga kombiniram sa Scriabinovom devetom klavirskom Sonatom, Lisztovom Sonatom u h-molu, Ravelovim *Ogledalima* i Ligetijevim *Etidama*, odnosno Musicom *ricerkatom*, što i jest bila ideja od početka. Željeli smo integrirati crnogorsku muziku u standardne programe, a ne izvoditi novu muziku na koncertima koji su posvećeni samo njezinoj promociji. Na ovakav način djela dobivaju nova značenja. I onaj dio svjetske literature, ali i onaj naš dio.

HG: Uz velike tehničke zahtjeve, kontrastne i suprotstavljene segmente, veliki opseg i memorijske zahtjeve cjeline u svojoj kompleksnosti, dominira i psihološki karakter iscrpljujuće napeitosti, a ne gubi se slijed niti intenzitet. Kako ste svladali ovo zahtjevno djelo?

Kako sam već naglasio, dok je djelo bilo na nivou ideje pričali smo o djelu maksimalnog trajanja od 10 minuta, koje bih integrirao u svoj repertoar. Kako je komponiranje kreativan i živ proces, na kraju sam dobio raskošno djelo koje je postalo središte programa tako da u nekim slučajevima integriram druga djela u ovaj program.

Prvu verziju djela dobio sam na ljeto 2018. Bio sam na odmoru u Kotoru i samo sam letimično bacio oko na partituru. Od početka sam zapazio raskošnu strukturu i virtuoznost koju uspoređujem s Lisztovim bravurama. Ubrzo sam planirao neke druge koncerte misleći da ima još puno vremena do veljače 2019. (za kada je bila zakazana svjetska premijera). U novu godinu

ušao sam s rukama uronjenim duboko u fakturu ovog djela i moram priznati da sam tek tada okusio pravog Mefista i kompleksnost ove muzike. Djelo je jako kompleksno, opsežno (preko 35 minuta) i zahtijeva puno angažiranje. Iako je riječ o suvremenoj muzici, muzički jezik ovog djela je jako razumljiv, intelektualan i dostupan svim slušateljima i uživateljima pa su i komentari publike i stručne javnosti jako pozitivni. Na kraju, dobili smo atraktivno virtuozno djelo, najozbiljnije crnogorsko djelo koje će, nadam se, naći svoju primjenu izvan Crne Gore.

HG: Imate li namjeru napraviti snimku Perunovićeve kompozicije?

Ministarstvo kulture podržalo je snimanje ovog djela i vrlo brzo objavit ćemo CD s klavirskom muzikom Aleksandra Perunovića u produkciji Muzičke akademije. Tu je još nekoliko kompozicija koje sam također premijerno izveo. Uradit ćemo sve da CD dobije i međunarodnu distribuciju i promociju.

HG: Od srednjoškolskih dana uočen je Vaš senzibilitet u interpretacijama i za to dobivate pohvale i izvan

naše sredine. Inzistirate li na tome i u pedagoškom radu?

Prije svega, inzistiram na velikom samostalnom radu i zalaganju, uz zajedničko brušenje talenta. Tražim jako puno od svojih studenata. Od svih bez razlike. Ljestvica zahtjeva kod mene je uvijek podignuta visoko pa u slučaju eventualnog neuspjeha ne bismo mogli reći da se radi o totalnom krahju jer su prvobitni ciljevi bili postavljeni jako visoko. Trudim se da sa svakim studentom radim na njegovom individualnom izrazu te da ih naučim još pažljivijem i dubljem slušanju muzike, i razumijevanju muzičkog jezika. Nisam od onih profesora koji nameće rješenje, već se trudim da ih potaknem da što prije sami uđu u proces samostalne, autentične interpretacije. Za to je potrebno vrijeme, ali i sveobuhvatno muzičko obrazovanje.

HG: Na svakom koncertu u Crnoj Gori primjećujem da Vas prate Vaši studenti, i bivši i sadašnji. To je sigurno zasluženom Vašom posvećenošću pedagoškom pozivu, kao i odnosom sa studenti-

ma na temelju međusobnog poštovanja?

Rad sa studentima zauzima posebno mjesto u mom napredovanju kao pijanista i umjetnika. Vjerojatno studenti to i znaju pa na taj način i uzvraćaju. To je najveća satisfakcija. Mnogo mi znače i moji profesori i studenti, i bivši i sadašnji. Volim reći da mi upravo rad na UCG i pozicija profesora pruža mogućnost da budem stalno u fokusu te da moja forma u svakom trenutku bude izoštrena. Tu je taj aspekt i neprekidnog, tj. cjeloživotnog učenja i napredovanja koji je presudan za razvoj svakog pijanista, odnosno umjetnika. Ove godine imam sjajnu klasu i velike planove sa studentima. Tu su nastupi na natjecanjima, majstorskim radionicama i festivalima.

HG: Kako gledate na fenomen hiperprodukcije talenta i sve više djece koja pretenciozno virtuozno sviraju vrlo zahtjevne kompozicije?

Tako je. Hiperprodukcija je na svakom čošku. Od industrije pa do umjetnosti. Na takav način sve se brže konzumira, sve ima i kraći rok trajanja, dok se vrlo često traže prečice u percepciji i recepciji poruka

koje šalje umjetnost općenito, pa i muzika. To se odnosi i na muzičku pedagogiju, i *produkciju* mladih talenata. Većina ozbiljnih karijera započinje na natjecanjima. Neću reći ništa novo kad kažem da je natjecanje mač s dvije oštrice. Natjecanja sa sobom upravo nose taj trenutak izvođenja vrlo zahtjevnih kompozicija koje su najčešće iznad mogućnosti izvođača. Moje mišljenje je podijeljeno jer nisam od onih koji vjeruju u izreku - važno je sudjelovati. Na natjecanja idite da biste pobijedili ili postali laureati. Najčešće sam pobjeđivao na natjecanjima, ali sam upoznao i onu drugu stranu koja djecu može demotivirati. Misija pedagoga u toj fazi je da djecu kontinuirano inspiriraju i otkrivaju njihovu ljubav prema muzici. Možemo reći da se takva djeca i na drugim područjima bolje razvijaju. Vrlo često su takva djeca najbolja i u osnovnim školama.

Kada govorimo o najmlađima, odgovornost leži na roditeljima, školama i profesorima. Roditelji moraju znati kome povjeravaju svoju djecu, ali i da za napredovanje svoje djece u toj fazi nose određenu dozu odgovornosti. Često se događa da roditelji „znaju“ bolje od profesora što je najbolje za njihovo dijete pa se ispostavlja da je pedagog samo servis na putu do cilja ili ka cilju. To je jako pogrešno osim ako netko od roditelja nije upravo pedagog. S druge strane profesori moraju oslušivati mogućnosti svakog djeteta i ne guraju ga u provaliju. Za rezultat nisu nužna djela transcendentalne težine, već svladavanje *metoda* osvajanja djela, slušanja, učenja o djelu, razmišljanja o djelu i na kraju - interpretacije.

HG: Živimo u vremenu i sredini gdje umjetnost često ima marginaliziranu ulogu. U kojem smjeru će se u budućnosti razvijati umjetni-

ka muzika i kako gledate na muzičku scenu Crne Gore, festivale i Muzički centar Crne Gore koji čeka na svoju zgradu više od deset godina?

Teško je predvidjeti te procese. Ja sam optimist i uvijek vjerujem u svijetlu budućnost crnogorske scene. Nekad me vrijeme demantira, a nekad rezultati budu izvan mojih očekivanja i postanem svjedok sjajnih dostignuća naše muzičke scene.

Završetak Muzičkog centra je gotovo siguran u ovoj godini. To mijenja puno stvari. To znači kraj podstanarskom životu i početak jednog, nadam se, zrelog i promišljenog razdoblja. Novi menadžment Muzičkog centra donio je novu energiju i vjerujem da će unaprijediti muzičku scenu, ali i ojačati suradnju sa svim institucijama kulture i obrazovanja. Napredak ne možemo očekivati ako ne postoji sinkronizirano planiranje i djelovanje svih institucija i pojedinaca.

Skorašnja premijera opere Boemi daje optimizam, ali i

snagu da vjerujem da postoji snaga crnogorske muzičke produkcije. To je najbolji primjer kako se združenim snagama rade dobre i vrijedne stvari. Na sceni CNP gledali smo svjetsku produkciju kompleksne opere. To daje snagu.

Festivala ima dovoljno, možda čak i previše kada govorimo o ljetnim festivalima dok se s druge strane ne može reći da su kultura i umjetnost jednako potrebne i dostupne svim krajevima zemlje što zbog nepostojanja produkcijskih kapaciteta, što zbog nekih drugih faktora. Još uvijek ne možemo govoriti o jedinstvenom kulturnom prostoru, što je glavni preduvjet prema mome mišljenju za zdravo napredovanje. To nije posao samo institucija, već i pojedinaca, nas umjetnika, kao i naše moralne obveze da se ne ponašamo kao poduzetnici, nego da zastupamo kulturu koja nema cijenu i mora biti ljudsko pravo. Potrebni su projekti, važni projekti, ne lokalni, već svjetski, potrebna je interakcija crnogorske scene s konkurentnim

akcijama Europe i svijeta, potrebno je kontinuirano obrazovanje naših profesora, kulturnih radnika, ali i razvijanje svijesti da se kulturom ne može baviti svatko.

HG: Što može poboljšati status umjetnika u Crnoj Gori?

Cijeli set zahtjeva koji se moraju ispuniti. Prije svega mislim da postoji golemi prostor da napredujemo svi skupa u smislu domaće produkcije, ali i napredovanja. Nedovoljno je dobrih projekata koji su na sceni, ne samo dobrih u smislu svoje konačne vrijednosti, već i svježih, novih. Ne možemo se ponašati kao da smo u muzeju umjetnosti, konzervirani u estetikama koje su se dogodile prije pola stoljeća. Iako je umjetnost ta koja počiva na nekim tradicijama (govori se ponajviše o interpretaciji), muzika mora pratiti duh vremena i komunicirati sa svima podjednako. Svijet se mijenja rapidno, a umjetnost mora biti odgovor i pitanje na duh vremena. Mislim da je nužno

postojanje agencije koja će se baviti produkcijom i organizacijom koncerata, ali i da nekim našim sjajnim umjetnicima koji ne znaju upravljati svojim karijerama pruži pomoć u tom smislu. Na kraju, umjetnici moraju biti ugledni u društvu i ponašati se u skladu sa svojim profesionalnim dostignućima i zaslugama.

Bolja vidljivost na domaćoj i inozemnoj sceni također je važna, ali i kontinuirani rad.

HG: Koliko novi mediji i razvoj tehnologija pomaže umjetničkoj muzici?

Veliki sam ljubitelj novih tehnologija i podržavam sva pomagala koja se danas javljaju. Novi mediji donijeli su revoluciju u komunikaciji umjetnosti sa svijetom. Promijenili su se svi principi prezentacije jednog djela. Nije više važno samo kako svirate, već što svirate, koncept programa i kontekst u kome ga izvodite, ali i sama komunikacija s ciljnim grupama. Nastupi postaju sve kompleksniji, a izazovi

veći. Konkurencija je narasla, svi imaju pravo javno prikazati svoje umjetničko dostignuće i, što je najvažnije, nije vam potreban zlatni sponzor da bi vam ispunio sve te želje. Nove tehnologije ponekad nas natjeraju i da budemo kreativniji u smislu vizualne komunikacije jer je danas jako važan i prostor na društvenim mrežama, odnosno sajtovim. Ovo govorim s razlogom jer pravi umjetnik danas mora razmišljati slojevitije, ali zato u rukama ima puno više alatki. Više nego ikada! Naravno da postoje i loše stvari, ali o njima ne želim trošiti riječi. Odnosno, ne vidim ih kao izvor tih problema. Dok ljudi upravljaju tehnologijama, vidim kadrove kao problem i izvore problema, a ne tehnologije.

HG: Kakvi su Vaši planovi u daljnjoj profesionalnoj karijeri pijanista, profesora i dekana Muzičke akademije Cetinje? Kako postićete uspjeh na svim poljima podjednako?

Ova godina je godina jubileja na Muzičkoj akademiji. Slavimo 40 godina postojanja, a u sklopu ove inicijative organizirat ćemo mnogobrojne koncerte, festivale, znanstvene konferencije, zaključno sa završnim događajem koji je planiran u prosincu, na kraju godine. Rad sa studentima svakako će i dalje zauzimati posebno mjesto, i tu su mnogobrojni izazovi koji čekaju i mene i moje studente. Bez sumnje tu su koncerti i natjecanja na kojima će se predstaviti moji najbolji studenti.

Moja pijanistička karijera i u 2020. bit će jako dinamična. Nastupit ću na više od dvadeset koncerata na turnejama u Americi, Kini, Europi. Tu su i majstorski tječajevi na sveučilištima diljem svijeta.

Nematerijalna kulturna baština Boke kotorske: stanje, izazovi, potencijali

Priredila: **Jasmina Bajo**
Foto: **OJU „Muzeji” Kotor**

Međunarodnu multidisciplinarnu znanstvenu konferenciju „Nematerijalna kulturna baština Boke kotorske: stanje, izazovi, potencijali” organizirala je Općinska javna ustanova „Muzeji” Kotor, uz potporu Sekretarijata za zaštitu prirodne i kulturne baštine Općine Kotor i Uprave za zaštitu kulturnih dobara od 5. do 7. prosinca 2019. godine u Kotoru. Na konferenciji, koja je organizirana prvi put, sudjelovali su domaći stručnjaci i oni s prostora bivše Jugoslavije, koji su izlagali o temama vezanim uz kulturno naslijeđe Boke kotorske.

Bokeljska mornarica, najstarija postojeća bratovština pomoraca u svijetu

Admiral Bokeljske mornarice dr. Antun Sbutega govorio je

na temu „Kandidatura Bokeljske mornarice Kotor za upis na Reprezentativnu listu svjetske nematerijalne kulturne baštine UNESCO-a“. Podsjetio je sudionike da je Bokeljska mornarica, osnovana 809. godine, najstarija postojeća pomorska organizacija u svijetu.

Tijekom 1.210 godina trajanja bila je protagonist i svjedok pomorske, društvene i kulturne historije Boke kotorske. Pomorstvo je bilo najvažnija aktivnost, povezivalo zaljev s drugim kulturama i civilizacijama i stvaralo gospodarsku osnovu za ukupni razvoj druš-

tva i kulture. Mornarica je vjekovima imala i vojnu funkciju da brani zaljev, Jadran i Mediteran i za vojne zasluge dobivala je privilegije koje su stimulirale gospodarski i kulturni razvoj. U XIX. stoljeću Mornarica je pretvorena u me-

morijalnu organizaciju i izgubila vojne funkcije, ali je zadržala vojnu organizaciju. Ona baštini značajnu historijsku memoriju koju svjedoče mnogobrojni dokumenti sačuvani u arhivima, vrijedne tradicije i običaji. Danas Mornarica na-

stavlja te tradicije i značajan je faktor ukupnoga društvenog i kulturnog života. Inicijativa za njezinu kandidaturu za upis na Reprezentativnu listu svjetske nematerijalne kulturne baštine UNESCO-a pokrenuta je prije desetak godina. Mornarica je 2013. godine proglašena nematerijalnim kulturnim dobrom Crne Gore, a 2017. počela je kompleksnu proceduru izrade Nominacijskog dosjea za kandidaturu. Izrada dosjea trajala je godinu dana, a predan je na adresu UNESCO-a početkom travnja 2018. godine. Bokeljska mornarica je prvo nematerijalno dobro koje Crna Gora kandidira za upis na Reprezentativnu listu UNESCO-a.

Dobrotska čipka, jedinstveno djelo rukotvorstva

Profesorica književnosti Nadežda Nada Radović govorila je o dobrotskoj čipki kao jedinstvenom djelu rukotvorstva. Istaknula je da je dobrotska čipka čudesna igra ženske misli, želje i rada s nitima konca. Igra prstiju, igle i konca stvara motive koje osmišljava vezilja, a uzeti su iz prirode ili unutrašnjeg bića vezilje. Ona radi naslikani motiv prenesen na paus papir i pričvršćen na mekanu kartonsku podlogu. Na motiv se rade končani tunelčići, koji služe da se čipka, pri radu, ne pomiče. Monsinjur Gracija Ivanović skuplja i čuva dobrotsku čipku, a etnološkinju Marijanu Gušić uvodi u svijet čipke. Ona piše prvu studiju o njoj. Tiska je u Cetinjskom glasniku 1958. godine. Od monsinjora se saznaje da je čipka u Dobrotu stigla u XII. stoljeću. Tri stoljeća kasnije nastaje remek-djelo, kapa cacara. Europa ju je vidjela na

svjetskoj izložbi u Beču 1910. godine, kao i oltarnik (XX. st.) koji u Parizu 1976. godine izaziva divljenje.

Imena vezilja do XX. stoljeća ostala su nepoznata. Prva poznata i zapisana imena su vezilje oltarnika Anđice Đurović i Pine Latković. Od Anđice Đurović tajne rada čipke naučila je 1964. godine Nadežda Nada Radović. Ministarstvo kulture Crne Gore 2014. godine zaštitilo je čipku kao nematerijalno blago naše zemlje. Zajednica Talijana sa sjedištem u Kotoru 2010. godine šalje u Veneciju svoje članice na nauk dobrot-ske čipke. Alat za rad čine igla čijim ušima se radi (vrhom rijetko), naprstak, škare, najtanjiji heklani konac 75. Bodovi su obli i uglati.

Dobročanke su buransku čipku, koja je donesena, prihvatile, ali i promijenile do originalnosti. Tako je motiv zaštićen pa se s jednog miljea, recimo, ne smije prenijeti na drugi. Uvijek se koristi bijeli konac i bijela podloga.

Drugo ime čuvara čipke je dr. Miloš Milošević. Vidjevši rad Nadežde Radović, prihvatio je i minijaturu kao novi izraz dobrot-ske čipke. Europa će je vidjeti u Lepoglavi na 20. Međunarodnom festivalu čipke, gdje se predstavila kao jedinstveno djelo u svjetskoj familiji toga čudesnog rukotvorstva.

Škaljarski običaji kao dio nematerijalne kulturne baštine

Mileva Pejaković Vujošević, etnologinja i muzejska savjetnica, predstavila je škaljarske običaje kao dio nematerijalne kulturne baštine. Pejaković Vujošević podsjetila je da su Škaljari naziv dobili, kako tvrdi Savo Nakićenović, po škalji (sovranje - izlomljeni kamen). Posebno mjesto u naselju ima-

li su običaji koji su bili specifičniji u odnosu na običaje pravoslavnog stanovništva, a oni su povezivali porodice pravoslavne i rimokatoličke vjeroispovijesti. Posebno mjesto imali su običaji pri rođenju, udaji ili ženidbi, kao i jedinstveni običaji tijekom pokopa. U sklopu društvenih običaja posebice su bila važna okupljanja mještana za Božić, Uskrs, Đurđevdan i Ivandan. Brzi tempo života, razvoj industrije i tehnike, običaji u Škaljarima svakim danom sve više gube značaj starih običaja koje treba sačuvati od zaborava i uvrstiti ih kao važan segment nematerijalne kulturne baštine Kotora, Boke kotorske i Crne Gore.

Mitovi, legende i običaji Risna

Historičarka umjetnosti i muzejska savjetnica Aleksan-

dra Simeunović obradila je mitove, legende i običaje Risna, koji govore o nematerijalnoj kulturnoj baštini ovog dijela Boke od antičkih vremena do danas. Tema obuhvaća vjerovanja, priče i način života ljudi koji su na ovim prostorima (konkretno u Risnu) živjeli posljednjih 2.500 godina, a one najstarije priče i danas se pripričavaju. U međuvremenu, kako se mijenjala struktura stanovništva, svatko je dodao još ponešto svoje pa je to sa znanstvene točke gledišta vrlo zanimljivo za istraživače koji se bave ovom temom. Predstavila je priče o ilirskoj kraljici Teuti, vili Rizini, Medauru, Kadmu i Harmoniji, Hipnosu, kao i niz običaja iz znatno kasnijeg razdoblja koji se u Risnu i danas njeguju.

**REPREZENTACIJA CRNE GORE U VATERPOLU OSVOJILA PRVU
BRONČANU MEDALJU NA EUROPSKIM ŠAMPIONATIMA**

“AJKULE” ponovo na tronu

Crnogorski vaterpolisti su bili bolji u važnijoj utakmici i ostvarili rezultat koji nije bio očekivan u najavi prvenstva.

Priradio:
Joško Katelan

Četiri kluba, tri grada sa po dvadesetak tisuća stanovnika, dva plivališta, a mnoštvo vaterpolskih uspjeha zavrjeđuje mjesto u Guinness-ovoj knjizi rekorda. Tako mala vaterpolska baza dala je ovom sportu globalno slavna imena, a vaterpolska škola koja je tu nastala, ne prestaje sa stvaranjem novih talenata koji danas brane boje velikih klubova u Europi i svijetu.

Dejan Lazović, Draško Brguljan, Đuro Radović, Marko Petković, Uroš Čučković, Dimitri-

je Obradović, Stefan Vidović, Bogdan Đurđić, Aleksandar Ivović, Vladan Spaić, Dragan Drašković, Stefan Pješivac, Petar Tešanović, te izbornik Vladimir Gojković najnoviji je sastav crnogorskih „Ajkula“ koji nastavlja tradiciju ove slavne škole i donosi odličja sa velikih natjecanja.

Nakon izuzetno napornog šampionata u Budimpešti, crnogorski vaterpolisti pobijedili su u borbi za brončanu medalju reprezentaciju Hrvatske rezultatom 10:9 i donijeli nedostajuću medalju za trofejnu sobu. Osvojena je prva brončana medalja sa europskih šampionata. Da podsjetimo, „Ajkule“ su bile na krovu Eu-

rope 2008. godine i dva puta gubile u finalnim mečevima, 2012. i 2016. godine.

Pobjedom u susretu za brončano odličje „Ajkule“ su se revanširale „Barakudama“ za poraz u grupi, kada su uspjele sustići minus pet, ali su na kraju poklekle. U susretu za Treće mjesto scenarij je bio vrlo sličan, samo se završetak razlikovao. Ovaj put, pogodak odluke postigao je, minut prije kraja, jedan od najboljih vaterpolista današnjice, Aleksandar - Leka Ivović, koji je bio nezadrživ za protivničku obranu. Ni činjenica da su tek iz osmog pokušaja crnogorski vaterpolisti dali prvi gol sa igračem više nije pokolebala

izabranike Vladimira Gojkovića, koji su pogodili kada je bilo najpotrebnije, u završnici utakmice. Blistao je Leka sa pet postignutih golova. Crna Gora je, tako, osvojila medalju i najavila na najljepši mogući način olimpijske kvalifikacije u ožujku, kada će pokušati ostvariti plasman na četvrte uzastopne Olimpijske igre.

Veličanstveni doček brončanin vaterpolista upriličen je na centralnom trgu u glavnom gradu, Podgorici. U izjavi za medije, izbornik Gojković je podsjetio: „**Nije bilo lako nakon što smo gubili četiri razlike u duelu sa Hrvatskom. Čestitam igračima, ovo je njihov uspjeh. Hvala Savezu što je vjerovao u ovaj projekat, ali sada ne smijemo da poletimo kao što smo možda nekada znali nakon uspjeha. Još je dosta posla pred nama, imamo kvalifikacije za Olimpijske igre**“.

Leka Ivović nije mogao sakriti oduševljenje sjajnim dočekom koji su im priredili navijači u Podgorici: „**Mislio sam da se doček nakon Malage ne može ponoviti, ali smo večeras dokazali da Crna Gora kada je vaterpolo u pitanju ima najbolje navijače**“.

Osvrnimo se još jednom na susret „Ajkula“ i „Barakuda“ koji je po svemu ličio onome iz grupne faze šampionata, osim na kraju. Vaterpolisti iz Hrvatske su konstantno imali prednost, čak tri puta po četiri gola

(6:2, 7:3, 8:4), sve do kraja treće četvrtine kada je uslijedio nestvaran pad u igri i „Ajkule“ uspijevaju doći do velikog preokreta. Pobjednički zgoditak postigao je Ivović, koji je točno na minut do kraja susreta postavio konačan rezultat - 10:9. Hrvatska je na samom kraju imala napad za produžetak, ali Maro Joković nije bio precizan. Spomenimo da su u hrvatskim redovima najefikasniji bili **Loren Fatović, Maro Joković i Josip Vrlić** sa po dva gola.

Bio je to čak peti poraz hrvatskih vaterpolista u šest susreta za broncu na europskim prvenstvima. Hrvatska je tako ostala na četiri medalje osvojene na europskim prvenstvima. „Barakude“ su osvojile zlato 2010. godine, dva srebra 1999. i 2003. godine, te broncu 2018. godine.

Ivica Tucak, izbornik Hrvatske, analizirao je prije svega razloge poraza protiv reprezentacije Španjolske, koji je njegovu momčad ostavio bez mogućnosti da se u Budimpešti bori za naslov europskog prvaka i izravan plasman na olimpijski turnir. „Detalji su prevagnuli u korist Španjolaca. Radi se o nekoliko odbijenih lopti i nerealiziranih situacija kao i primanje gola s istekom napada. To su situacije koje ne možete predvidjeti. Španjalcima čestitke, bili su bolji protivnik. Odigrali smo puno kvalitetniju

Na trgu u Podgorici

utakmicu nego u Gwangjuiu, međutim nedovoljno da se pobijedi. Španjolci su dokazali da spadaju u sam vrh svjetskog vaterpola“.

Nakon susreta za Treće mjesto, centar hrvatske reprezentacije Luka Lončar izjavio je da je „Crna Gora kao ekipa fizički vrlo jaka momčad, možda i najmoćnija na turniru. Imaju četiri beka u ekipi, igraju čvrst vaterpolo u obrani, a u napadu oslobađaju svog najboljeg šutera Ivovića. Dosta ih zajedno i igra u Herceg Novome, tako da su dobro uigrana momčad na čelu s kvalitetnim trenerom“.

Ovdje ne možemo ne spomenuti i susret za zlato između reprezentacija Mađarske i Španjolske. Mađarski vaterpolisti osvojili su zlato na svom plivalištu i tako postali šampioni Europe prvi put od 1999. godine, a 13. put ukupno. Mađarska je u finalu, pred punim gledalištem Dunav arene, pobijedila nakon izvođenja peteraca rezultatom 14:13 (1:3, 3:0, 2:2, 3:4, 5:4).

Konačan plasman:

1. Mađarska, 2. Španjolska,
3. Crna Gora, 4. Hrvatska,
5. Srbija, 6. Italija, 7. Grčka,
8. Rusija, 9. Njemačka, 10. Gruzija,
11. Rumunjska, 12. Turska,
13. Francuska, 14. Slovačka,
15. Nizozemska,
16. Malta

POJEDINAČNE NAGRADE:

Najbolji vratar: Dani Lopez (Španjolska)

Najbolji strijelac:

Konstantin Kharkov (Rusija) sa 21 zgoditkom

Najkorisniji igrač (MVP):

Denes Varga (Mađarska)

Doček u Podgorici

Planinar iz Kotora, Marjan Šantić, osvojio je najviši vrh Južne Amerike, Aconcaguu (6.962 m), i sa vrha Anda zavijorila se crnogorska zastava

Šantić - čovjek visina

Marjan Šantić sa crnogorskom zastavom na vrhu Anda

Ne bih uspio da nismo mi koji smo se popeli pomagali jedno drugome

Razgovor vodio:
Joško Katelan

Tek nešto više od šest mjeseci je prošlo, a Marjan Šantić, planinar iz Kotora, nakon Elbrusa osvojio je i najviši vrh Južne Amerike,

Aconcaguu (6.962 m). I tako, sa vrha Anda zavijorila se i crnogorska zastava. Ekspedicija kojoj se priključio trajala je nešto više od dvadesetak dana. Marjan Šantić je jedini planinar iz Crne Gore koji se priključio „Ekstrem-timu” sa-

stavljenom od 20 planinara iz ex-Jugoslavije koji je 2. veljače ove godine krenuo u osvajanje najvišeg vrha Argentine u masivu Anda, uz obalu Tihog oceana. Osim Marjana, do vrha je stiglo još sedam planinara i vodič, dok je ostalih 11 članova ekspedicije odustalo. Šantić je član kotorskog planinarskog kluba „Vjeverica”.

Nakon povratka u Kotor, obavili smo kratak razgovor kako bismo iz prve ruke saznali o iskustvima tamo negdje gore „ni na nebu ni na zemlji”.

HG: Marjane, Aconcagua, ostvarenje sna ili usputna stanica?

Marjan: Nakon najviših vrhova Afrike Kilimanjara i Evrope Elbrusa, uspeo sam se i na najviši vrh južne Amerike. Bio sam upoznat sa zastrašujućim gostoprimstvom ove planine. Ipak, bio sam veoma iznenađen. Nakon višemjesečnih treninga dočekao me je teren kao na mjesecu. Ogromna prašina, jaki vjetrovi, nedostatak kisika i teren koji nije za ljude. I pored svega toga, a s obzirom na moje zdravstveno stanje i godine, smatram da ovo mogu smatrati ostvarenjem mog sna. Volim planine, ali je ova previše opaka da bi vam se dopala.

HG: Dočaraj nam u najkraćim crtama težinu uspona u posljednjoj dionici!

HG: Dalji planovi? Da li ima mladih Kotorana i onih koji se interesiraju za ovaj sport i da li traže suradnju i upute od tebe?

Marjan: Izborio sam se nekako sa ovom visinom, vidio da mogu, ponešto i naučio, ali krajnji utisak je da mnogo veća draž i ljepota leži u šumama, pticama, životinjama „naših“ vrhova. Nastavit ću se družiti s našim ljepotama i našim vrhovima. Nadam se tome, kao i prisustvu zaljubljenika u prirodu.

Marjan: Penjanje do Aconcagua bilo je otežano jakom burom, posebice na oko 4.300 metara nadmorske visine. Nakon desetodnevnog hodanja po veoma lošem vremenu, sam uspon mi je bio kao konačno rješenje, „biti ili ne biti“. Imao sam dosta snage, ali mi je nedostatak kisika veoma otežavao kretanje. Osjećao sam da su mi noge tonu teške. Jedva sam ih podizao. Bio je to do sada moj najteži uspon. Strašno iskustvo.

HG: Nešto o osjećaju kada ugledaš kraj uspona?

Marjan: Kraj uspona je uvijek najsladši, ali pored borbe sa brzinom uspona zbog zatvaranja planine od strane vlasti, bila je i borba za preživljavanje. Jedva sam došao sebi. Stigao sam do vrha gotovo u posljednjim sekundama.

HG: Važnost zajedništva, timskog rada i vodiča tokom ekspedicije?

Marjan: Ne bih uspio da nismo mi koji smo se popeli pomagali jedni drugima. Ne toliko fizički, koliko riječima, bodrenjem. To je ovoga puta bilo važnije od svega. Hvala prijateljima/icama/. Bez njih, ne bih uspio.

Ekspedicija na Aconcagua

Kotoranin je s ponosom razvio i zastavu Kotora

PO BOKEŠKI...

A, B, C, D, O...

Ljudima i beštijama... vol. 1

Piše:

Neven Staničić

Pravo za pravo, odavno me već muče **magarci**. Tovari. O njima je ovdje riječ. Radi se o ozbiljnoj historijskoj pojavi, legendarnoj beštiji i značajnoj literaturi na tu temu. Deboto, ostavili su traga i na ovu našu valuu po sva tri pomenuta osnova. I, dokle se na jednu bandu, kao životinje, srijeću sve rjeđe, praktično ih više nema po putu, opet ih je u svaku kuću kao nekad i što je vazde bilo. Srodili smo se!

Konačno, 'eli „**dobar čovjek magarcu brat**“, oli nije. (!?) Sami smo izmislili.

Dunkve. Svi se mi, što bi rekli, rađamo kao ljudi. I svima nam, više-manje, treba dosta vremena i truda da postanemo čovjekom. Mnogi i opanu usput, ili dobače samo do pola. Pa ih krstimo beštijama. Po prilici... e, kućak (bizin), kućka- biza, pa maćak, maćka, riba... ljeti se spominjalo

i galeba, ko se još sjeća radi čega, sve u svemu cijela menažerija. Da ne pominjemo prave, krave, guske, ćurke, kokoške od ljudi. Šimije, za Gospu blaženu. Svega što čovjeku može panut na pamet. A troke li i zmije!!!

Ma... (!), bližih emocija od magaraca među ljudima nije za poredit. Sve gore pomenuto je iz domena sramoćenja i uvreda, obračuna s' ljudima. U najbolju ruku šale i posprdivanja, što kod magarca neće baš bit slučaj.

Dozvolićete, ma „**magarac od čovjeka**“ nije poruga, kao od kakve druge vrste, što zapane. Nije ni za pohvalu, ni junačke časti, što jest jest, ma će bit da kanda nekako vuće na naklonost i razumijevanje. A? Neki će ga taman, ruku na srce, krstit... tepanjem (!?!).

Uostalom, što je drugo ono vrijeme, kad od naše „**maga-**

radi“ po kući, očekujemo da sazri do čovjeka? I... ima li ljepšega vremena od „**magarećih godina**“, među ljudima (!).

Ako konsultujemo naučnu literaturu, mogli bi dokućit do ocjena da magarci nisu: ni glu-pi, ni lijeni, a zavisno od ukusa nisu ni ružni. Dapače, što bi neki dali za one krupne oči, trepavice (!). O „organu“ da i ne zborimo. Dalje..., piše i da se radi o izuzetno intiligentnoj beštiji, ispred kućka, a odma iza praca (!!!). Beštiji koja ima svoj izraženi način socijalnog opštenja, koja se zna snalazit u nepoznatom ambijentu, i... nadasve čuvat svoj životinjski ponos i dostojansvo, pa je krstimo tvrdoglavom (!!!)...sic. Kao ono mora bit po njegovom (?)... Ma je trpimo, beštiju jednu, jer se radi o „korisnoj i radnoj životinji“.

Ajde, priznajte sad, kad ste zanjli put tako nešto toplo i li-

jepo čuli o nekome od nas. I onda... što mi, na primjer uopšte imamo zamjerit jednome magarcu? Narav? Što tegli kao magarac, što drijema ispo' masline, što kao magarac „riče“... oli, što ima magareće uši ili što daje preskupi sir? Što ga „jašemo kao magarca“ (!), ili što smo ga „namagarčili“ (!!). Što „za magarca, vazde ima rabote“ (!), što imamo „zeta-za magarca“ (!!), ili što su „napravili magarce od nas“... (!!!) Pazite, magarci pored te neke inteligencije, nisu ni neke bundžije. Koliko da se ritnu ili ukipe, ponekad. Kad prekipi. Prije će bit da trpe, baš kao magarci. Što će reć, da zapravo uopšte nije uvrjedljivo bit magarac među sličnima.

Oću reć sve je lakše kad se prepozna. Konačno, ljudi moji, nisu magarci krstili ljude, tovarima, nego upravo obrnuto. Ljudi su to učinjeli magarcima. I ako je neko nekoga na-

magarčio, teško da su nam to magarcii učinjeli.

Sem ukoliko se ne misli na one marce iz skupštine, one na televiziju, ili one što ih slušamo iako znamo da su..., a znate li da oni takođe misle za nas da smo magarad jedna.

Treba dobro razmislit, ko se ovđe s' kim poredi. Erbo, poređenja mogu bit uvredljiva, samo za one koji nedovoljno poznaju našu, ili magareću sortu. Bolje reć obadvoje.

Da zaključimo, ono što će prasac, pracu učinjet, magarac neće nikad. Pa i da je pola od čovjeka.

Kako se ono na kraj kaže; „**ko zadnji-magarc**“, a ko se nije prepoznao, ni ne zaslužuje bit. Preplemenita je to beštija za krstit baš svakoga.

P.S.

Sve navedeno, važi i u ženskom rodu.

*I nadalje, sve se nastavlja...
Sve do posljednjeg:
„Ko posljednji, magarac“.*

*OPERA „LA BOHEME“ GIACOMA PUCCINIJA
IZVEDENA U PODGORICI*

„La Bohème“ premiјerno izvedena u CNP-u

Piše:
Marina Dulović, prof.

Na velikoj sceni Crnogorskoga narodnog pozorišta, u suradnji ove kulturne ustanove s Muzičkim centrom Crne Gore, Fondacijom Festival Pucciniano, Veleposlanstvom Republike Italije u Crnoj Gori, Fondacijom „Cultura Classica“, Ministarstvom kulture Crne Gore i Ta-

„Prava razlika između kazališnog komada i opere je MUZIKA, jedan fantastičan univerzalni jezik koji u operi drži cijeli scenski dio.“

lijanskim kulturnim centrom iz Beograda, izvedena je jedna od najpopularnijih i najljepših opera svih vremena - „La Bohème“.

Giacomo Puccini, uz sunarodnjaka Verdija, bio je jedan od najznačajnijih opernih skladatelja svih vremena. Stvarao je u doba romantizma, ali i u razdoblju verizma koji

je nastao u talijanskoj književnosti između 1875. i 1895. godine. Opere koje je ovaj plodni kompozitor napisao predstavljaju najbolja muzička djela svih vremena. I danas se po popularnosti ističu opera „Boemi“, „Tosca“, „Madam Butterfly“, „Turandot“, triptih opera s jednim činom „Plašt“, „Sestra Angelika“ i „Gianni Schicchi“. Na samom vrhuncu verizma temu o boemskom životu uzeli su za svoju operu također talijanski kompozitor Ruggero Leoncavallo i Puccini. Libreto je nastao prema romanu „Prizori iz života boema“ Henrija Murgera, a Puccinijevi „Boemi“

I. čin

U prvom činu pjesnik Rodolfo i slikar Marcello, smrznuti u svojoj skromnoj sobici, pokušavaju se ugrijati tako što u peć ubace Rodolfov novi tekst. Pridružuje im se ostala družina koja donosi vino, hranu i cigarete, koje su slučajno negdje nabavili. Upravo kada su se malo okrijepili i razveselili pojavljuje se stanodavac koji traži da plate dugovanje za najam sobice. Oni mu ponude vino i opiju ga te tako izbjegnu plaćanje svoje obveze. Svi odlaze u kavanu, a Rodolfo ostaje da završi svoj članak. Pojavljuje se smrznuta Mimi iz susjedne sobe i Rodolfo biva očaran njezinom ljupkošću. Ubrzo joj izjavljuje ljubav uz niz prelijepih i poznatih arija: „Kakva smrznuta ručica“, „Da, zovu me Mimi“, „O nježna djevojčice“.

II. čin

Na putu do kafea Rodolfo i Mimi prolaze kroz pariške četvrti gdje zbor dočarava atmosferu veselih bezbrižnih trgovaca. Rodolfo kupuje še-

šir za Mimi kakav je oduvijek željela. U kafeu upoznaju Muzettu, snalažljivu damu koja pjeva zavodljivu ariju „Dok hodam ulicom“ kako bi zavela Marcella, kojeg uništava ljubomora, a ostali muškarci bivaju opčinjeni njezinim šarmom. Izlaze žurno iz kafane ne plativši račun koji su napravili.

III. čin

Mimi je teško bolesna od tuberkuloze, muči je siloviti kašalj i žali se Marcellu na Rodolfa koji je postao ljubomoran. Rodolfo se povjerava Marcellu da bi najbolje bilo da Mimi nađe nekog bogatog koji je može liječiti i nada se da će njega ostaviti. Mimi je to sve čula stojeći iza zida i razočarana pada mu u zaglaj. U tom trenutku pjevaju popularnu ariju o neodoljivoj ljubavi koja ih vezuje iako se moraju rastati. Ipak, odlučuju ostati zajedno do proljeća kada će im rastanak lakše pasti. Nasuprot njima, Muzetta i Marcello se svađaju i kontriraju jedno drugom.

IV. čin

Radnja se događa na tavanu skromne sobice kao na početku opere, gdje se Marcello i Rodolfo pokušavaju posvetiti poslu. Nezadovoljni svojim ljubavima, to im ne polazi za rukom. Muzetta uzbuđeno ulazi u sobu i kaže kako je vidjela Mimi odjevenu kao kraljicu, s bogatim grofom, a zatim ostavljena i bolesnija nego ikad sama tumara ulicama. Dovala je blijedu i iscrpljenu Mimi u hladni sobičak kod njenog Rodolfa. Daju joj skroman krevet da se odmori, a Muzetta odlazi prodati svoje naušnice kako bi joj kupila lijek. S njom odlazi i Colin koji želi založiti svoj kaput. Rodolfo i Mimi ostaju sami i prisjećaju se prvih susreta i sretnih trenutaka. U sobu dolaze i ostali. Muzetta je kupila krzno da Mimi zagrije svoje promrzle ruke, na putu je i doktor... Tiho razgovaraju misleći da Mimi spava. U jednom trenutku otkrivaju da ona više ne diše. Rodolfo je očajno doziva i u bolu jeca i plače.

postali su neizostavan repertoar svih opernih kuća. Tematika boemskog života postala je vrlo popularna u Europi i predstavljala je način života umjetnika, životnu filozofiju, tj. supkulturu tog vremena. Živeći u skromnim uvjetima i siromašnim četvrtima, po kafanama i bordelima, od sitne zarade prodajom svoje umjetnosti, umjetnički krugovi donijeli su i korjenite promjene u društvenoj svijesti. Puno toga se smatralo tematski neprikladnim, za razliku od prethodnih opernih libreta, a Puccini je napravio presedan i upravo takav svijet uveo u svoju operu. Novost je ipak predstavljala osvježanje za publiku naviknutu na romantične priče iz bogatih slojeva društva i napravila je pravi umjetnički bum.

Opera „La Boheme“ svedena je na konciznu priču koja se prati u jednom dahu. Primjeren je dužine, u četiri čina, uz šarmantne i duhovite dijaloge, uz niti parodije vješto ukomponirane, a uz sve to sadrži prekrasne arije koje su i danas vrlo popularne. Podgorička publika, koja nije imala često priliku prisustvovati ovakvom vidu muzičke umjetnosti, pokazala je zainteresiranost, čak i oduševljenje. Opera je držala pažnju i tekla je bez imalo razvodnjenosti i jednoličnosti, uz prepoznatljivu razdraganošću koja nije svojstvena većini opera. Priča o boemskom životu mladih ljudi koji unatoč siromaštvu ne gube vjeru u ljubav, priča je za sva vremena. Sve ono što se događalo nekada, događa se i danas s univerzalnim temama bliskim socijalnoj problematici i fenomenu zvanom ljubav. Međunarodni ansambl nije krio zadovoljstvo lijepom suradnjom svih aktera, od organizatora do izvođača, sa željom da se

ovakvi projekti i u budućnosti nastave, a glavni grad dobije davno zasluženi segment kulturne ponude kao što je opera. Ovim projektom prepoznata je važnost činjenice da treba i u budućnosti imati operu na sceni crnogorskog teatra i da to predstavlja izniman nacionalni značaj. Talijanski režiser Andrea Tocchio, koji je uz režiju radio na scenografiji i dizajnu svjetla, istaknuo je pozitivan duh i harmoniju koja je vladala tijekom proba na sceni CNP-a.

„Kako se radi o univerzalnoj i vrlo aktualnoj temi, nisam želio modernizirati postav kada se bavimo univerzalnom temom kao što je ljubav jer vjerujem da je dovoljno da izvođači dožive osjećaje kako bi osvojili publiku neovisno o vremenu u kojem se predstavlja. Prava razlika između kazališnog komada i opere je muzika, jedan fantastičan univerzalni jezik koji u operi drži jedan cijeli scenski dio“, istaknuo je Tocchio.

Opera „La Boheme“ bila je izazov za sve sudionike, ali i za publiku jer se na premijeri i tri reprize tražila karta više. Tematika ljubavi predstavljena je u više oblika - od romantične, strastvene, prijateljske... Opera će uvijek, bez konkurencije, ostati živa umjetnost. U priču utkanu s muzikom ona će uvijek biti u mogućnosti da izazove emocije kod publike, što je i u Podgorici bio slučaj i vrlo uspješan pothvat.

Crnogorskim simfonijskim orkestrom dirigirao je Alberto Veronesi, redatelj Andrea Tocchio radio je na scenografiji i dizajnu svjetla, dirigent zbora je Francesco Barbagelata, kostimografkinja Lina Leković. Od izvođača na sceni su se našli: Ragaa Eldin, Ivana Čanović, Marko Kalajanović, Olivera Tičević, Danielle Caputo, David Mura, Almir Muratagić, Filip Miladinović, Maja Zanata, Anja Jestrović i Anđela Jovičević.

19. 12. 2019. Nacionalna konferencija CeMI-ja

Na nacionalnoj konferenciji „Crna Gora u susret novom modelu politike proširenja Evropske unije: podsticaj ili izgovor za propuštene šanse?“, koju je organizirao Centar za monitoring i istraživanje (CeMI), pozvan je i predstavnik HGD CG. Na skupu je bio prisutan Jurica Žerković iz Podgorice.

Veleposlanik R. Hrvatske u Crnoj Gori Vesselko Grubišić poručio je da će jedan od važnih prioriteta tijekom presjedanja Hrvatske EU-om biti proširenje. Govoreći o pregovorima Crne Gore s EU-om, Grubišić je podsjetio da je još jedno poglavlje ostalo neotvoreno.

„Nadamo se i vjerujemo da bi to poglavlje trebalo biti otvoreno tijekom hrvatskog presjedanja EU-om. Tu Hrvatska ne odlučuje sama. Mi ćemo sigurno biti poticajni. Pregovori s EU-om nisu dvosmjerna traka. To su dvije trake koje idu u istom smjeru. Možete pretjecati, možete slobodno ići iz jedne u

drugu. To je jedan zajednički napor“, istaknuo je Grubišić.

Predsjednik Hrvatske građanske inicijative, Adrijan Vuksanović, smatra da je proces europskih integracija „suočavanje sa samim sobom“.

„Nitko od nas ne kaže da smo mi završili sve što trebamo završiti. Onda više ne bismo bili u procesu“, rekao je Vuksanović. On smatra da nova metodologija može dovesti do poboljšanja procesa priključenja.

„Ako ćemo brže crpiti one benefite koje dobijemo zahvaljujući završetku pregovaračkog procesa u određenim poglavljima, onda će naši građani vidjeti konkretnost samog procesa i pristupanja EU“, ocijenio je Vuksanović.

24. 12. 2019. Izišao iz tiska novi broj Glasnika

U novom broju časopisa standardnih tema dan je prikaz o proslavi dana dviju općina - Kotor i Tivat, pisali smo o aktualnim temama iz kulturnog života, o nematerijalnoj kul-

turnoj baštini Boke kotorske, o historijskom arhivu u Kotoru, o značajnim jubilejima škola i hrvatskih društava u Boki, o običajima i različitostima božićnih i novogodišnjih blagdana i, kao i svake godine, oglasile su se čestitkama za Božić i nastupajuću Novu godinu mnoge javne institucije, gospodarski subjekti, društva i udruge.

26. 12. 2019. Božićni koncert

Hrvatsko građansko društvo u suradnji s Župnim uredom Kotor organiziralo je tradicionalni Božićni koncert u katedrali sv. Tripuna na Stjepan dan 26. prosinca.

U prepunoj katedrali na koncertu su nastupili mandolinski orkestar „Trepo Tomas“, kojim je ravnao prof. Ivo Brajak i zbor Osnovne škole „Narodni heroj Savo Ilić“, s dirigenticom Vesnom Ivanović. S mandolinskim orkestrom nastupila je i solistica Antonija

Vučinović, učenica Muzičke škole „Vida Matijan“.

Na repertoaru su bile poznate božićne pjesme. Uz njih, zbor je otpjevao tri kompozicije: „Kad snovi krila dobiju“, Happy New Year i Božićna, a mandolinski orkestar „Španjolsku pjesmu“ i Valcer br. 2 skladatelja D. Shostakovicha.

Prisutne je u ime Župnog ureda pozdravio i uputio prigodne božićne poruke don Anton Belan, generalni vikar katedrale.

16. 1. 2020. Sastanak Uređivačkog odbora

Analiziran je prethodni broj i konstatirano je da je kvalitetno urađen, da je imao puno zanimljivih tema i da je dobro prihvaćen od čitatelja. Dogovorene su teme za sljedeći broj

koji bi trebao izaći iz tiska tek kada se osiguruje sredstva jer trenutno dugujemo tiskari za tri broja.

20. 1. 2020. Posjet ekipe HRT-a

Ekipa HRT-ova odjela iz Dubrovnika, Hrvoje Španić i Božo Vodopija, posjetila je Hrvatsko građansko društvo i snimila reportažu za emisiju „Glas domovine“. Razgovarali su s predsjednicom Rafaelom Lazarević i Tripom Schubertom, prvim predsjednikom Društva, o aktualnoj situaciji u Društvu.

21. 1. 2020. Sastanak Upravnog odbora

Rafaela Lazarević izvijestila je u ime radne grupe članove UO-a o pripremama za Tripundanski bal. Dogovoreno je da goste zabavljaju VIS „Tri kvarta“ i bend „The grupa“ iz Kotora.

Voditelj večeri bit će Sabrija Vulić, naš dugogodišnji suradnik.

Dogovoreno je da se upute molbe na više adresa za sponzoriranje Tripundanskog bala. Kao i prethodnih godina, na ulazu u dvoranu bit će dvije djevojke u nošnjama koje će dočekivati goste i nuditi im piće i smokve za dobrodošlicu.

23. 1. 2020. Posjet Tonina Picule

Sastanak stalnog izvjestitelja Europskog parlamenta za Crnu Goru Tonina Picule, zajedno s predstavnicima hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori, održan je 23. 1. 2020. godine u prostorijama Hrvatskoga nacionalnog vijeća u Tivtu. Sastanku su nazočili: Ana Laća, voditeljica Ureda zastupnika Tonina Picule, N. J. E. Veselko Grubišić, veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori, mr. sc. Jasminka Lončarević, generalna konzulica Generalnog konzulata RH u Kotoru, Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća, Adrijan Vuksanović, predsjednik Hrvatske građanske inicijative, Rafaela Pina Lazarević, predsjednica Hrvatskoga građanskog društva, Andrea Marić i Jasmina Bajo, članice Upravnog odbora HGD-a, Tanja Grabić, urednica Dux radija i Dijana Milošević, članica UO-a Hrvatskoga nacionalnog vijeća.

Rafaela Pina Lazarević izvijestila je gospodini Piculu o povijesti Hrvatskoga građanskog društva Kotor i o dugogodišnjem kvalitetnom radu, posebno na polju kulture. Ukratko je predstavila najznačajnije aktivnosti Društva: izdavanje časopisa Hrvatskoga glasnika, rad na očuvanju tradicijskih i kulturnih vrijed-

nosti u sklopu aktivnosti mandolinskog orkestra „Tripo Tomas“ te tradicionalno organiziranje Tripundanskog bala.

Jasmina Bajo, članica Upravnog odbora Društva i uređivačkog odbora Hrvatskoga glasnika, govorila je o programskoj koncepciji Glasnika, reprezentativnim temama koje obrađuje, stručnim i uglednim suradnicima. Istaknula je da je najveća vrijednost časopisa njegovanje i popularizacija kulturne baštine Kotora i Boke kotorske.

Gospodin Picula izrazio je zadovoljstvo u povodu susreta s predstavnicima hrvatskih udruga u Crnoj Gori te poželio da se u sljedećem razdoblju češće održavaju. Pružio je punu potporu i obećao pomoć u budućem radu predstavnicima Hrvata u Crnoj Gori.

4. 2. 2020. Treća sjednica UO-a

Održana je treća sjednica Upravnog odbora Društva na kojoj se raspravljalo o planu rada Društva za 2020. godinu. Predviđeno je da se realiziraju sljedeće aktivnosti:

- Organiziranje Tripundanskog bala
- Promocija periodike Bokeški ljetopis br. 4
- Sudjelovanje na V. Hrvatskim svjetskim igrama
- Tiskanje pjesmarice Gaša Marovića
- Godišnja skupština Društva u mjesecu lipnju

- Sudjelovanje na Reviji tradicijske odjeće u Tomislavgradu
- Gostovanje mandolinskog orkestra u Benkovcu
- Božićni koncert u katedrali sv. Tripuna
- Tiskanje časopisa Hrvatskoga glasnika.

Članovi Upravnog odbora informirani su o dodjeli Povelje predsjednice Republike Hrvatske Hrvatskome građanskom društvu CG, koju je u ime Društva primio Tripo Schubert u pratnji Joška Katelana.

4. 2. 2020. Uručenje Povelje HGD CG

Predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović 4. veljače 2020. godine

uručila je Povelju Republike Hrvatske Hrvatskome građanskom društvu Crne Gore.

Ceremonija uručenja Povelje obavljena je u Uredu predsjednice na Pantovčaku uz prisutnost velikog broja predstavnika pisanih i elektroničkih medija.

U ime Hrvatskoga građanskog društva Povelju je primio Tripo Schubert, prvi predsjednik Hrvatskoga građanskog društva, uz pratnju Joška Katelana, člana Upravnog odbora Društva.

8. 2. 2020. Tripundanski bal

Tradicionalni Tripundanski bal osamnaesti put zaredom održan je u hotelu Splendid u subotu, 8. veljače. Mnogobrojni posjetitelji i gosti uživali su u akordima vokalno-instrumentalnih sastava „Tri kvarta“ i benda „The grupa“ iz Kotora, uz bogate kulinarske specijalitete.

Prisutne je pozdravila Rafaela Lazarević, predsjednica HGD CG.

Za razliku od ranijih godina, nije obavljeno dodjeljivane Povelje za 2019. godinu zaslužnim pojedincima za potporu Društvu i doprinos uspostavljanju prijateljskih odnosa hrvatskog i crnogorskog naroda, već će se one dodijeliti na redovitoj godišnjoj Skupštini Društva u mjesecu lipnju.

9. 2. 2020. Posjet ministrice kulture RH

Nakon završetka vanjske proslave sv. Tripuna, Nina Obuljen-Koržinek, ministrica kulture Republike Hrvatske, posjetila je Hrvatsko građansko društvo u pratnji savjetnice Ive Hraste Sočo i veleposlanika RH u Crnoj Gori Veselka Grubišića. Njih je primio Tripo Schubert, prvi predsjednik Društva.

Božićna priredba učenika hrvatske nastave

Učenici hrvatske nastave iz Kotora i Tivta i ove su godine održali svoju tradicionalnu božićnu priredbu te su na taj način prigodnim izvedbama doprinijeli blagdanskom ugođaju.

Učenici hrvatske nastave iz Tivta i Kotora

Na priredbi, koja je održana u Koncertnoj dvorani crkve Svetog Duha u Kotoru, učenici su još jednom pokazali svoju nadarenost kako u glumi tako i u pjesmi. Igrokazi, recitacije, šale i božićne pjesme repertoar je koji je razveselio sve prisutne pa je tako crkva Svetog Duha tijekom cijele večeri bila ispunjena božićnim ugođajem, pozitivnom energijom i dječjim smijehom.

Mila, Lidija, Klara i Tomislav u igrokazu Uspavani Djed Božićnjak.

Roditelji i ostali uzvanici na priredbi

Prosinac nam pruža priliku zapitati se koje su prave vrijednosti života, a kroz prigodne igrokaze i recitaciju najmlađi su nam pokazali kako obogatiti duh te nas na taj način inspirirali da razmislimo o svemu što smo doživjeli u prethodnoj godini.

Sav trud i zalaganje učenika prepoznali su svi prisutni među kojima su, osim roditelja i prijatelja, bili i: veleposlanik Republike Hrvatske Veselko Grubišić, generalna konzulica Generalnog konzulata RH u Kotoru Jasminka Lončarević, konzul savjetnik Marijan Klasić, predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća Crne Gore Zvonimir Deković te predstavnici Hrvatskog građanskog društva iz Kotora.

Učenica Kristina Petrović uručuje prigodne učeničke radove veleposlaniku RH, gospodinu Veselku Grubišiću, i generalnoj konzulici RH, gospođi Jasminki Lončarević.

Na kraju priredbe učenike je razveselila gospođica Mraz koja je svakom od njih uručila slatke poklon pakete, a ove godine za nevedeno se pobrinula Podravka Crne Gore, donirajući paketiće, dok je dvoranu ustupila Muzička škola Kotor. Profesorica klavira Staša Nikolić je kao korepetitorica na priredbi također dala svoj doprinos.

Brankica Vrbat

U Đenovićima obilježena godišnjica pobune mornara u Boki

Polaganjem vijenaca i smotrom odreda Bokeljske mornarice obilježena je u Đenovićima 1. veljače godišnjica pobune mornara u Boki kotorskoj.

U ime Općine Herceg Novi, vijenac je u more i na spomen-ploču na zgradi Mjesne zajednice položio menadžer Dragan Šimrak, dok je hercegovačka podružnica Bokeljske mornarice vijenac položila na mjesto pobune, kuću Vrankovića.

U ceremoniji je sudjelovala Mjesna muzika Đenović, predvodivši povorku koja se nakon smotre Bokeljske mornarice tradicionalno kretala od Mjesne zajednice do kuće Vrankovića i nazad, a pridružili su joj se prisutni mještani.

Obilježavanje ovog datuma je važno da bismo pamtili pobunu mornara na brodovima flote Austrougarske mornarice, koja je bila ohrabrena Oktobarskom revolucijom, a može se smatrati pretečom važnih historijskih događaja, rekao je nakon ceremonije menadžer Općine Dragan Šimrak. On je zahvalio Mjesnoj zajednici Đenović, Podružnici Bokeljske mornarice Herceg Novi i Mjesnoj muzici Đenović na sudjelovanju u obilježavanju ovoga važnoga historijskog momenta koji se odigrao u našem zaljevu.

Na početku 1918. godine Boka kotorska bila je dio Austro-Ugarske i zbog svoga strateškog položaja predstavljala iznimno važnu pomorsku bazu. Pobuna mornara počela je 1. veljače 1918. godine, točno u podne, na brodovima „Sankt Georg” i „Gea”. Tada je oko 6.000 mornara austrougarske ratne flote uzelo zapovjedništvo u svoje ruke i istaknulo crvene zastave na oko 40 brodova u zaljevu Boke, a upravo ispred Đenovića bio je stacioniran najveći broj brodova.

Pobunjeni mornari ustali su protiv osvajačkog rata koji su vodile Njemačka i Austrougarska i protiv loših uvjeta života na ratnim brodovima. Iako je pobuna vrlo brzo ugušena, ovaj događaj ostao je zapamćen kao primjer zajedničke borbe za prestanak ratnih sukoba, mir i bolje uvjete za život i rad.

Boka News

U Zagrebu proslavljen 99. Tripundan

U organizaciji Hrvatske bratovštine Bokeljska mornarica 809 Zagreb, zagrebački Bokelji su 3. veljače proslavili 99. put Tripundan. Ispred crkve sv. Marije na Dolcu okupilo se oko stotinjak našijenaca koji su prisustvovali izvođenju kola sv. Tripuna. Proslava je nastavljena misnim slavljem, prije kojega je mali admiral, Tin Vinković Šatara, potomak tivatske obitelji Rajčević, govorio Lode. Slavlje se nastavilo u župnom uredu gdje je, uz priganice, kroštule, suhe smokve i slične delicije i uz prigodna tradicionalna pića, nastavljeno druženje.

Sv. misu predvodio je župnik, prečasni Zlatko Golubić, uz celebraciju župnog vikara, vlč. prof. dr. sc. Josipa Šimunića, na početku koje je zbor otpjevao himnu Bokeljske mornarice „Pjesan sv. Tripuna“, koju je, za potrebe Bokelja u Zagrebu, 1966. harmonizirao skladatelj Ivan Brkanović.

Na kraju mise, čestitajući Tripundan, prisutnima se obratio predsjednik zagrebačke bratovštine, Ivo Škanata, koji je u kratkom govoru spomenuo nedavno preminulog don Tončija Belana, rekavši da će se njegov odlazak i te kako osjetiti u Kotoru. Naglasio je da je i zagrebačka bratovština izgubila vrlo sugovornika i suradnika koji je posebno posljednjih godina, sve do zadnjeg trenutka, pokazivao živo zanimanje za njezine aktivnosti.

Na kraju je pozvao prisutne da u što većem broju dođu na Bokeljsku večer, koja će se ove godine održati 29. veljače, kao i obično, u hotelu Sheraton.

Radio Dux

Đukanović s Piculom: Vrijeme je da se ova regija vrati svojoj europskoj kući

Predsjednik Crne Gore Milo Đukanović primio je stalnog izvjestitelja Europskog parlamenta za Crnu Goru Tonina Piculu, koji je krajem siječnja boravio u posjetu Crnoj Gori.

Đukanović je čestitao Piculi na ponovnom izboru za člana EP-a i na dužnostima izvjestitelja za Crnu Goru te izvjestitelja za preporuke za Zapadni Balkan, „uz zadovoljstvo što je izvjestitelj za Crnu Goru dobar poznavalac svog susjeda i regije”.

„On je potvrdio da EU ostaje osnovni prioritet državne politike u kontekstu europeizacije društva, koja je potrebna zbog prevladavanja posljedica zaostajanja Zapadnog Balkana i povratka na kolosijek suvremenih europskih tokova. Predsjednik je poručio da je vrijeme da se ova regija vrati svojoj europskoj kući naglašavajući da nema bolje perspektive za Zapadni Balkan bez Europe niti bolje vizije Europe bez njezina ujedinjenja. Kapitalno je važno da se i s europskih adresa čuju poruke ohrabrenja za europsku perspektivu ZB jer koliko god je taj proces dug i zahtjevan i koliko god bili kritični prema nedostacima, logičnijeg, potpunijeg i perspektivnijeg doma nemamo”, istaknuo je Đukanović. Uz očekivanje da će nove strukture u EU obnoviti politiku koja proširenje pozicionira u fokus svog djelovanja, predsjednik je potvrdio da Crna Gora ostaje otvorena za maksimalnu suradnju kao dobar partner koji će dati puno dobrih agrumenata za obranu ključnog cilja integracije, navedeno je u priopćenju.

Izvjestitelj EP-a za Crnu Goru Tonino Picula naglasio je da „dijelimo isti temeljni cilj, a to je europska Crna Gora, Crna Gora koja napreduje na svom europskom putu i Crna Gora koja će postati članica EU-a”.

Podsjećajući na vrijednosti na kojima je stvorena EU, iskazao je uvjerenje da će i suvremeni predstavnici Unije biti na razini očekivanja njezinih građana jednako kao i njezini osnivači te da će uspješno svladati razdoblje preispitivanja i učiniti je poželjnim modelom za europske zemlje. U tom smislu naglasio je da EU mora ostati otvoren projekt jer bez onih koji žele ostati njezin dio, ne može ostvariti svoju historijsku misiju. Iskazao je uvjerenje da će Europski parlament nastaviti podržavati integraciju Crne Gore, kao i da će Europski savjet obnoviti politički interes za proširenje i deblokirati pregovaračke procese sa Sjevernom Makedonijom i Albanijom. Uz očekivanje da će nastavak procesa integracije EU-a biti sve zahtjevniji, naglasio je da Crna Gora može i mora nastaviti putem kojim je krenula. Ocijenio je da ono što vidi kao problem u regiji jesu skupine kojima reforme nisu u interesu i koje mogu blokirati procese, a što je zemlja više napredovala u integracijskom procesu, tome je više izložena”, zaključeno je u priopćenju.

Izvor: vijesti.me

Otvorena godina EPK u Rijeci izvedbom "Opere industriale"

Godina Europske prijestolnice kulture (EPK) u Rijeci otvorena je u subotu 1. 02. 2020. spektakularnom izvedbom "Opere industriale" u riječkoj luci, središnjim dijelom cjelodnevnog programa otvorenja, pred gledateljstvom na gatovima i rivama koje je i sudjelovalo u izvedbi. Autori glazbenog predloška "Opere industriale" su riječki glazbenici Josip Maršić i Zoran Medved, koji djeluju kao dvojac JMZM, a djelo je orkestrirao i dirigirao izvedbom Frano Đurović. Središnja pozornica bila je na De Franceschijevom gatu, uz uključenje izvođača s još nekoliko lokacija u luci i njenoj blizini. Luka je odabrana kao snažna identitetska točka grada, u povijesti i sadašnjosti simbol moderne i otvorene Rijeke. Samo na središnjoj pozornici nastupilo je 130 izvođača. Među njima bili su suvremeni hrvatski likovni i izvedbeni umjetnik Damir Bartol Indoš s Kućom ekstremnoga glazbenog kazališta i rumoristima kao izvođačima na specifičnim instrumentima šahtofonima i glazbenicima na

prepariranim klavirima, gitari, basu, bubnjevima i saksofonu te posebno atraktivni finski zbor muškaraca koji vrište zveckaju i viču - Mieskuoro Huutajat. Uz njih, na velikoj pozornici nastupili su i mješoviti Pjevački zbor otvorenja Europske prijestolnice kulture, predvođen riječkim zborom Jeka Primorja pod vodstvom Igora Vlajnića te orkestar gudača i puhača na violončelima, kontrabasima, klarinetima, truba i trombonima. U izvedbu se uključio i radnički orkestar brusilica, varioca i iskri, čineći vizualno atraktivnu sliku na dizalici uz pozornicu te 10 riječkih bubnjara s krova robne kuće uz luku.

Voditelj i narator bio je Zoran Prodanović Prlja. Tijekom izvedbe poticao je publiku na sudjelovanje te navodio kronološki niz značajnih događaja iz povijesti Rijeke.

U jednom dijelu "Opere industriale" podsjetilo se na riječkog pisca Janka Polića Kamova citirajući njegove riječi. Na kraju "Opere industriale" uključio se ansambl od 25 riječkih gitarista, zborovi su pjevali antifašističku pjesmu "O bella ciao", nakon čega se izvedba uz zvonjavu oko 500 zvončara i publike s 3000 zvona podijeljenih prije izvedbe zaključila u frenetičnom bučnom finalu. Sudjelovalo je i dvadesetak brodice u luci. Po završetku, priređen je dugotrajan vatromet. U prvom dijelu programa padala je kiša, što nije u većoj mjeri ometalo gledatelje. Tijekom izvedbe bilo je tehničkih problema, tako da zvučnici na rivama i gatovima na nekoliko minuta nisu funkcionirali.

Zvukovi industrije, citati Polića Kamova, povijesna antifašistička pozicija Rijeke...

Kako je u programskoj knjižici istaknuto, zvukovima industrije i iskrama varioca, Rijeka simbolički i s ponosom izražava poštovanje prema snazi radnika koji su je gradili i učinili modernim gradom. Citatima koji predstavljaju hommage Janku Poliću Kamo-

vu, najvećem riječkom pjesniku, beskompromisnom umjetniku koji je najavio dolazak europske avangarde, Rijeka pečati njegovu europski relevantnu poziciju, navedeno je. Prema ideji autora, u programu otvorenja ističe se i povijesna europska antifašistička pozicija Rijeke koja Europu podsjeća na temeljne društvene vrijednosti na kojima je izgrađena u moderno doba, snaga zvuka električnih gitara donosi propulzivnu energiju riječkog punka i rocka koji su u svoje vrijeme predstavljali buntovnu i hrabru Rijeku a program zaokružuje najsnažniji zvuk koji još od pradavnih vremena tjera zimu – zvončari velikom bukom najavljuju novo doba u koje Rijeka kao EPK.

Redatelj "Opere industriale" je Dalibor Matanić a redatelj televizijskog prijenosa, s obzirom na to da se prenosila uživo na programu HTV-a, bio je Ivan Miladinov.

Izvor: HINA

Suvremena crnogorska književnost predstavljena u Dubrovniku

U organizaciji Saveza Crnogoraca Hrvatske iz Rijeke, Društva crnogorsko-hrvatskog prijateljstva iz Dubrovnika, Crnogorskoga kulturnog foruma s Cetinja, Dubrovačkih knjižnica i JU Kulturnog centra „Nikola Đurković“ Kotor/Gradske biblioteke i čitaonice, 16. prosinca u Čitaonici Narodne knjižnice u Dubrovniku održana je književna manifestacija „Suvremena crnogorska književnost“ u kojoj su sudjelovali pjesnici i pisci: Bogić Rakočević, Ivana Đukić, Slobodan Vukanović, Sreten Vujović, Borislav Cimeša i Marija Sarap Čolpa. Moderator večeri bili su rukovoditeljica Gradske biblioteke i čitaonice Kotor Marija Starčević i književnik i publicist Borislav Cimeša.

Kotorski Kulturni centar „Nikola Đurković“ predstavio se dramom za djecu „Žižula i Čičak“ u izdanju Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva iz Podgorice, povrtnom bajkom s voćnim završetkom, autorice Marije Sarap Čolpe, dramske spisateljice i scenaristice. Okosnica ove drame jest vrtlog oko ljubavi princeze Žižule i mladog Čička, da bi se vrtlog dalje širio na biljni, životinjski, morski svijet... gdje se stvaraju duboke veze, neraskidiva prijateljstva i gdje naslijeđena suparništva i titule ništa ne znače... Ovaj dramski tekst uzdiže osnovnu emociju čiste, bezuvjetne ljubavi i posvećenosti koja neizbježno iznjedri pobjednika. U cijelom tekstu stavljen je poseban naglasak na prirodu, čiji bajkovit život se

dogođa pred našim očima, a mi ga često ne primjećujemo, već uzimamo zdravo za gotovo.

Marija Starčević istaknula je kako joj je velika čast biti u Dubrovačkim knjižnicama s kojima Biblioteka surađuje još od 2010./2011. godine i dio je projekta „Dubrovnik i Kotor, gradovi i knjige“.

Manifestaciju je sufinanciralo Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.

Tekst: Marija Starčević
Fotografije: Dubrovačka knjižnica

Prvi Risanski karneval – probudio i razveselio uspavani grad Boga Hipnosa

„Da nam se više ne rugaju Kotorani ni Prčanjoti što nemamo maškare i da nam ne spočitavaju ovi iz Morinja da smo kod njih prvi put videli karneval, a tek što će reć peraška gospoda – ma i njih je sve manje, obuzeo ih turizam pa ne znaju đe udaraju. Ujedinio se narod risanski, i oni stari i furešti, i mali i veliki, i radni i neradni, svi skočiše da pripomognu, da se pred svijetom ne obrukamo. Čulo se i videlo od Spile do Sopota, Carina i Stare Slanice, Pjace i Bujevine, ispod Male i Smokovca, od Rca Strpačkoga do Rca Peraškoga, sve se diglo na noge. Probudi se najstariji grad Boke, u vakat od maškara, cijela Komunitada risanska otvori svoja škura, priviriše i oni što ih sunce ne gleda, a na noge skočiše kuriozni da presude glavnome krivcu za sve jade koji nas snalaze u zadnje vrijeme. Tužilac Prebrižni Pravdoljubić iznese optužbu okrivljenom Surlašinu Palmotiću zvanom Teutić: ‘Vaša zagađena duša nam je donijela vihor nemilica koje smo utefterili kao direktnu, indirektnu i latentnu štetu u našoj komunitadi na pjenu od mora grada Risna. Ne vjerujem u teoriju zavjere da su vas donujeli furešti iz topljih krajeva jer ste se vi podmuklo skrivali dok smo mi kopali i sadili nove palme, a vi ih proždiralali tajno i iznutra. Otpisujemo vas za sva vremena, gopon Surlašine, iako bi vas najradije surgao niza Sopot, ali neka svako zlo izgori u paklu što zajedno s vama dođe.’“

Lijep i sunčan dan okupio je ispred hotela „Teuta“ mnogobrojne ljubitelje maškaranja iz okolnih gradova Boke, kao i iz samog Risna. Uz Gradsku muziku iz Kotora, mažoretkinje risanke i novske, Kapo od karnevala gospodin Luka Knezović poveo je povorku pre-

ma risanskome mulu. Mnogobrojni mještani i gosti pozdravljali su povorku, grupne maske na čijem čelu su bili najmlađi iz vrtića odjeveni u simpatične Dalmatince, PPU „Osmjeh“, svih devet razreda Osnovne škole „Veljko Drobniaković“ u različitim kostimima, Dječiji dom „Mladost“ iz Bijele, OŠ „Ivo Vizin“ Prčanj, Resursni centar „Dr. Peruta Ivanović“, Dom starih „Grabovac“, Pomorski fakultet Kotor, „Risanski maškaruli“, „Kraljevina Vitoglav“, „Medijaval“, 2Tetar 303“ i mnogobrojni pojedinci veseli i razdragani. Posebnu pažnju je izazvala maska pod nazivom „Nikad nije kasno - Risanska svadba“ koju su predstavili šticenici Doma starih „Grabovac“ iz Risna. Oni su uz mladu u vjenčanici napravili i pravi risanski konjestar, starinski običaj i simbol ovoga svečanog čina.

Nakon spaljivanja glavnog krivca, program se nastavio uz VIS „Tetra“ i poznatog humorista iz Kotora Dragana Sklendera Pelea, a posjetitelji nisu krili oduševljenje namjerom organizatora, Savjetom Mjesne zajednice, osvježenim novim mladim snagama, da se i u Risnu oživi primorski običaj maskiranja i ovakvog vida zabave. Prvi risanski karneval realiziran je uz mnogobrojne sponzore i ljude dobre volje, a sastavni je dio Kotorskih karnevalskih svečanosti koje organizira Kulturni centar „Nikola Đurković“, TO Kotor, a pod pokroviteljstvom Općine Kotor.

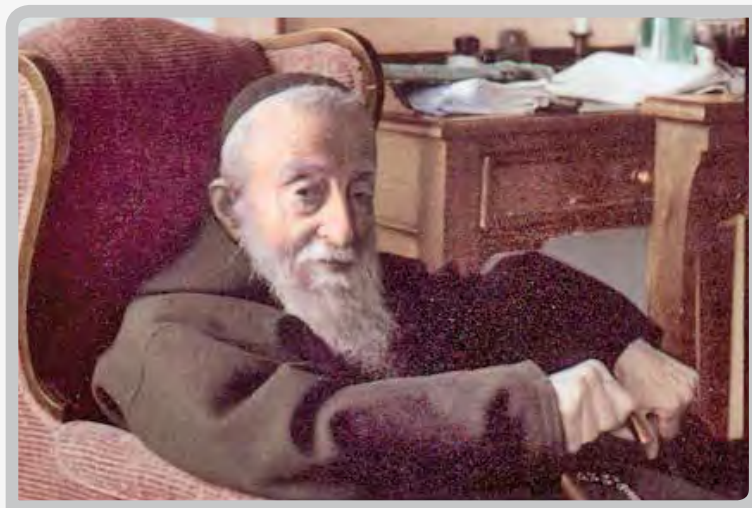
Marina Dulović, prof.

Sveti Leopold Mandić proglašen zaštitnikom oboljelih od karcinoma

Sveti Leopold Bogdan Mandić (12. svibnja 1866., Herceg Novi – 30. srpnja 1942., Padova) proglašen je katoličkim nebeskim zaštitnikom oboljelih od karcinoma. Tu je odluku vatikanska kurijalna Kongregacija za bogoštovlje i sakramente objavila Padovanskoj biskupiji jer je upravo u tom gradu, gdje je sveti Leopold djelovao do smrti kao karizmatičan ispovjednik, sazdana njegovo svetište u kojemu je i pokopan.

Odluka je objavljena uoči katoličkoga Svjetskog dana oboljelih, koji se obilježava 11. veljače. Sveti Leopold Mandić odabran je za zaštitnika zato jer je bolovao od raka jednjaka, od kojega je i umro 1942.

u Padovi.

Prijedlog Kongregaciji uputio je 2016. padovanski biskup Claudio Cipolla, na inicijativu otaca franjevac kapucina, kojima je pripadao i sveti Leopold, te skupine padovanskih liječnika, i to ne samo onkologa.

Otac Leopold rođen je 1866. godine u Herceg Novom kao Bogdan Ivan Mandić. Još u djetinjstvu se zavjetovao da će biti misionar siromašnih i nesretnih. Osnovno školovanje završio je u rodnome gradu, sjemenište u Udinama pa u Bassanu, gdje je ušao u kapucinski red. Za svećenika je zaređen 1890.

Zabilježeno je da je kao mladomisnik svojim redovničkim poglavarima izjavio želju da se vrati u domovinu i radi na sjedinjenju Katoličke crkve i pravoslavnih crkava. I kasnije je naglašavao ekumensko poslanje.

Blag i učen, bio je samostanski poglavar u Zadru, nakratko u Rijeci, pa u Kopru, a ostatak života proveo je u Padovi, gdje je bio odgojitelj studenata filozofije i profesor patologije.

Od 1906. do smrti (uz stanku za Prvoga svjetskog rata kada su ga Talijani konfinirali kao Slavena) svoj je pomiriteljski apostolat provodio u ispovjedaonici, na glasu svetosti kao tješitelj, pa su poslije njegove smrti milosti i ozdravljenja više puta pripisivana njegovu zagovoru.

Beatificirao ga je sv. Pavao VI., a kanonizirao sv. Ivan Pavao II. Za pontifikata pape Franje njegovo tijelo je iz Padove dopremljeno u Rim, istodobno kad i tijelo sv. o. Pija iz Pietrelcine, kako bi bili izloženi poštovanju vjernika u Vatikanskoj bazilici svetog Petra u povodu Svete godine milosrđa jer su se obojica odlikovali oprostom i milosrđem, objasnio je tada kardinal Rino Fisichella.

Leopold je bio veliki svjedok misionarskog i ekumenskog duha. Čitav njegov život i sve ono što je radio bilo je posvećeno Bogu, da bi izmolio puno jedinstvo među svim kršćanima, osobito puno jedinstvo i pomirenje između Katoličke i Pravoslavne crkve.

Gradio je mostove među ljudima i narodima i bio je svojevrsna preteča ideje ujedinjene Europe.

Izvor: slobodnadalmacija.hr i Boka News

Dubrovčani proslavili 1048. Festu svetog Vlaha

Svečanim misnim slavljem pred dubrovačkom katedralom Dubrovčani su u ponedjeljak 3. veljače obilježili 1048. Festu svetog Vlaha, zaštitnika grada, uz tradicionalnu procesiju s moćima svetog Vlaha u pratnji barjaka ulicama povijesne jezgre grada.

Misno slavlje pred katedralom, na kojem su bili i predsjednica države Kolinda Grabar-Kitarović i predsjednik Vlade Andrej Plenković, predvodio je gospičko-senjski biskup mons. Zdenko Križić, koji je u povijesti istaknuo kako je sveti Vlaho svoj grad uvijek štutio bolje od njegovih zidina te je za Dubrovnik više od zaštitnika - na neki način identitet ovoga grada.

“Njegov lik, kao lik nekog svemoćnog stražara, bdije nad ulaznim vratima grada i jamči sigurnost njegovim sadašnjim i budućim naraštajima. On je simbol postojanja i slobode, ali i jamac neuništivosti ovoga grada”, poručio je biskup Križić.

Sveti Vlaho, rekao je Križić, bio je biskup i mučenik koji je svojim životom, a posebno mučeništvom zbog Isusa, ostavio snažan dojam na kršćane svoga vremena, te se njegovo štovanje brzo širilo po cijeloj Crkvi.

“Mučenici su bili velika snaga Crkve u njezinim početcima kada je proživljavala najteže kušnje i stradanja, i kada je mogla preživjeti samo snagom mu-

čanstva. Dok Crkva bude imala mučenika - vrata je paklena neće nadvladati”, istaknuo je gospičko-senjski biskup. Dodao je kako je u svojim prvim stoljećima kršćanski moral bio iznimno strog.

“Kamo sreće da i danas možemo ustvrditi nešto takvoga - da nema kršćana među kradljivcima, među razbojnicima, među korumpiranimima. U prvoj Crkvi nemoralnog kršćanina zajednica vjernika nije više priznavala kršćaninom”, rekao je Križić.

Živjeti ljubav, dobrotu, služenje

Patnja uvijek nudi dvije mogućnosti, izjavio je Križić, mogućnost da osobu oplemeni, da joj srce učini nježnijim i osjećajnijim, ali jednako tako patnja može osobu duhovno deformirati, isprazniti i osiromašiti.

“Znati nositi svoje životne kušnje, a ne izgubiti finoću i vedrinu: to je ono što oplemenjuje i posvećuje. To spada u mučeništvo ljubavi. Sigurno je jedno: čovjek koji izgubi sposobnost da trpi, izgubio je sposobnost da se promijeni i postane bolji. Stoga uzeti svoj križ ne znači drugo nego živjeti ljubav, dobrotu, služenje. To je bio i križ Isusova života. Nije ga nosio s mržnjom i proklinjanjem, nego s ljubavlju prika-

čeništva. Dok Crkva bude imala mučenika - vrata je paklena neće nadvladati”, istaknuo je gospičko-senjski biskup. Dodao je kako je u svojim prvim stoljećima kršćanski moral bio iznimno strog.

zivio Bogu za ljude. Ljubav je sposobna svaki križ pretvoriti u blagoslov”, zaključio je gospičko-senjski biskup.

Na misi su, uz biskupa domaćina mons. Matu Uzinića, koncelebrirali mons. Želimir Puljić, zadarski nadbiskup i predsjednik Hrvatske biskupske konferencije, mons. Marin Barišić, splitsko-makarski nadbiskup i metropolit, mons. Petar Palić, hvarski biskup i generalni tajnik HBK, mons. Tomislav Rogić, šibenski biskup, mons. Tomo Vukšić, vrhbosanski nadbiskup koadjutor, mons. Ratko Perić, mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski, mons. Rrok Gjonelleshaj, barski nadbiskup i apostolski upravitelj kotorski, mons. Ilija Janjić, kotorski biskup u miru te provincijali i provincijalke nekih redovničkih zajednica, izaslanici drugih crkvenih poglavara, predstavnici drugih religijskih zajednica, kao i mons. Juraj Batelja, postulator kauze za proglašenje svetim bl. kardinala Stepanca.

U svečanim odijelima na misi su sudjelovali ovogodišnji festanjuli kapetan Ivica Đurđević Tomaš i obrtnik Ivica Vrlič.

Festi su, između ostalih, nazočili i potpredsjednica Europske komisije Dubravka Šuica, ministri i državni tajnici, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora Branko Bačić, potpredsjednik Hrvatskog sabora Božo Petrov, zastupnici u Hrvatskom saboru, županijski gradonačelnici i načelnici, gradonačelnici gradova prijatelja Dubrovnika, predstavnici diplomatskog zbora, pravosuđa, vojske i policije, članovi povijesnih postrojbi i udruga proizašlih iz Domovinskog rata te brojni drugi hodočasnici.

Festa je otvorena u nedjelju popodne tradicionalnim puštanjem golubica i podizanjem barjaka ispred Crkve svetog Vlahu, a bit će zatvorena u nedjelju, 9. veljače procesijom i misom na Gorici svetog Vlahu te spuštanjem barjaka ispred parčeve crkve i misnim slavljem.

Festa svetog Vlahu uvrštena je 2009. godine na listu svjetske kulturne baštine.

Izvor: HRT

Foto: Grgo Jelavic/PIXELL

Kotor – sjećanje na strijeljane mornare 1918.

U znak sjećanja i poštovanja na strijeljane mornare, članovi Udruženja boraca NOR-a i antifašista Kotora, zajedno s članovima Bokeljske mornarice, predstavnicima Općine Kotor i predstavnicima Mornarice vojske Crne Gore 11. veljače posjetili su spomenik u Škaljarima, položili cvijeće i minutom šutnje odali počast stradalima.

O pobuni mornara na Austrougarskim brodovima u Boki kotorskoj 1. veljače 1918. govorio je Jovo M. Bećir, predsjednik UBNOR-a i Antifašista Kotor, koji je podsjetio je da je ovo 102. godišnjica strijeljanja mladića koji su se na surovj zimi pobunili za

mir i ravnopravnost.

„Samo tri dana je trajala njihova pobuna, ali je zapamćena kao simbol otpora malog protiv jačeg. Bila je to oružana pobuna Austrougarske ratne mornarice u Boki kotorskoj koju su vodili Antun Grabar, mornar iz Poreča, Jerko Šizgorić tobdžija iz Šibenika, Mate Braničević vodnik i tobdžija iz okolice Omiša i Čeh František Raš. Ta pobuna ostat će zapamćena kao najveća pobuna u historiji pomorstva s obzirom na broj mornara i broj plovnih jedinica koje su sudjelovale u pobuni. Svoje živote položili su 1918. godine za naš boljitak i bolje sutra”, rekao je Bećir.

Potpredsjednica SUBNOR-a i antifašista Crne Gore Branka Nikezić istaknula je da je upravo program ove organizacije usmjeren na ovakve događaje.

„Historijski događaji su prozori u svijet kojima se trebamo vraćati svakog dana. Mi to radimo u SUBNOR-u, a vi u UBNORIM-a u svim gradovima

Crnogorskog primorja”, rekla je potpredsjednica SUBNOR-a i antifašista Crne Gore Branka Nikezić.

Obilježavanju dana strijeljanih mornara u Kotoru i Škaljarima bili su prisutni predsjednik Općine Kotor Željko Aprčević sa suradnicima, zamjenica veleposlanika Republike Češke u Crnoj Gori Jana Kalman, kapetan fregate komadant odreda pomoćnih brodova Mornarice vojske Crne Gore Željko Nikolić, predstavnici Bokeljske mornarice, predstavnici UBNOR-a i antifašista Tivta, Herceg Novog i Budve, učenici Osnovne škole „Narodni heroj Savo Ilić”.

Profesorica Mileva Krivokapić na violini je izvela skladbu „Ave Maria”.

UBNOR i antifašisti Kotora odali su počast i strijeljanim rodoljubima u Lipcima.

Boka News

Postavljanjem kravata na spomen-biste Baltazara Bogišića i Ivana Mažuranića simbolično obilježen početak hrvatskog predsjedanja Vijećem EU-a

Ceremonija postavljanja kravate na spomenik Baltazara Bogišića održana je u Podgorici 31. siječnja u povodu hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije.

Ceremoniji su prisustvovali veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori N.J. E. Veselko Grubišić, gradonačelnik Podgorice Ivan Vuković, zastupnik u Skupštini Crne Gore i predsjednik HGI-ja Adrijan Vuksanović, predsjednica Zajednice Hrvata i prijateljica Crne Gore Svjetlana Zeković, kao dio pripadnika hrvatske zajednice u Crnoj Gori.

„Gradonačelnik Vuković i ja smo upravo zavezali ili postavili kravatu oko vrata jednog od najvećih umova svojega vremena, doktora filologije i pravnih znanosti Baltazara Bogišića. Bogišić nije bio samo slavni Hrvat, nego jedan od najučenijih Slavena svojega vremena. Moglo bi se reći da je Bogišić i utemeljitelj suvremene pravne misli u Crnoj Gori i autor ‘Općeg imovinskog zakonika Knjaževine Crne Gore’, jednog od najboljih svjetskih imovinskih zakonika toga vremena. U Cavtatu, sjedištu najjužnije općine u Republici Hrvatskoj, nalazi se i čuva Zbirka Baltazara Bogišića Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Iako je 1908. preminuo u Rijeci, svome gradu Cavtatu, u kojem je rođen 1834. godine, Bogišić je ostavio svu svoju imovinu, između ostaloga i svoju knjižnicu s 18.000 svezaka. Volio bih jedanput poći sa studentima prava iz Podgorice u obilazak ove zbirke. Bogišić je, dakle, prava istinska spona između Hrvatske i Crne Gore. Stoga danas tijekom hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije, ovdje u Podgorici, u ovome divnome glavnom gradu

Crne Gore nismo mogli pronaći prikladnijeg odličnika da ga ukrasimo kravatom. Kravata je postala opći simbol predsjedanja Vijećem Europske unije pa svaka članica za svoje predsjedanje izrađuje kravate tako da na njima budu njihove nacionalne boje ili su pak urešene njihovom heraldikom ili narodnim motivima. Kravata, sveopći simbol uglađenosti i kultiviranosti, vezuje se uz Hrvate. Oni, istina, kravatu nisu ‘patentirali’, ali su je, kao modni detalj, u 17. stoljeću raširili diljem Europe tako da je pod hrvatskim imenom postala, i do danas ostala, nezaobilaznim modnim dodatkom. Kolokvijalno, mogli bismo reći da je kravata rođena u Hrvatskoj, krštena u Francuskoj dok su ulogu dadilja preuzele Engleska, Italija i Amerika, što su nastavili i ostali narodi. U Tridesetogodišnjem ratu (1618. – 1648.), Hrvati su bili prepoznatljivi po marami oko vrata, preteći današnje kravate. Od 1635. godine hrvatski vojnici služili su i u Francuskoj pa je 1667. godine ustrojena i posebna hrvatska pukovnija ‘Royal Cravates’. Ovi ovratni privjesci bili su dio bojne opreme Hrvata i neka vrsta raspoznavanja jer u to doba još nije bilo vojničkih odora. Na dubljoj simboličkoj razini, kravata posreduje i dvije ključne vrednote zapadne civilizacije: vrlinu životne radosti i vrlinu mjere pa možemo reći da je kravata upravo znak te suspregnute radosti. Želim ponoviti da je hrvatsko predsjedanje stavilo proširenje Europske unije visoko na agendu. Hrvatska čini sve da se proširenje ponovno vrati u fokus. Imamo puno prijatelja proširenja u Europskoj uniji pa smo sigurni u ozbiljne pomake tijekom hrvatskog predsjedanja koje će biti okrunjeno summitom čelnika članica EU-a s čelnicima susjednih šest država za koje želimo da što prije budu dio Europske unije. Neka ova kratka, današnja svečanost vezivanja kravate u glavnome gradu prve sljedeće članice Europske unije bude dobar znak“, rekao je veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori, Veselko Grubišić. Veleposlanik Grubišić je nekoliko dana ranije boravio na Cetinju, gdje je zajedno s gradonačelnikom prijestolnice Aleksandarom Kaščelanom upriličio ceremoniju vezivanja kravate na spomen-bisti Ivanu Mažuraniću.

Radio Dux

Zoran Milanović novi predsjednik Hrvatske

Hrvatska je 5. siječnja, u drugom krugu predsjedničkih izbora, odabrala Zorana Milanovića za novog predsjednika. Milanović, kandidat lijevog centra i bivši premijer, osvojio je 52,70 posto glasova dok je njegova protukandidatkinja, dosadašnja predsjednica, osvojila 47,30 posto glasova.

„Hvala onima kojima su me podržali i onima koji me nisu podržali, hvala mojoj protukandidatkinji Kolindi Grabar-Kitarović”, rekao je Milanović i pozvao pristalice koje su zviždale na spomen imena Kolinde Grabar-Kitarović da to ne čine. „Ovo je trenutak u kojem želim da se povuče crta”, rekao je Milanović.

Naveo je kako će inzistirati na tome da nikoga ne povrijedi, da „vodimo dijalog svjesni da nas ima različitih”. „Četiri milijuna što nas ima, tražimo svoje mjesto pod suncem, mjesto u Europi koja je unatoč svim problemima najljepše mjesto za život, najmirniji projekt u kojem Hrvatska mora naći svoje mjesto i interes. To zasad ne ide kako smo očekivali, ali nadam se da ćemo u tome biti uspješni”, rekao je.

Istaknuo je kako se nada da će surađivati sa svakim u izvršnoj vlasti.

„Neće biti zaplotnjaštva, spletki, tajnih dilova i poslova, dopalo se to nekom ili ne. Sve stranke će na formalnoj zakonskoj razini biti iste jer mi smo više-stranačka parlamentarna demokracija. Sve drugo je put u autokraciju, tiraniju, samovolju, otimačinu i predsjednik tome mora biti brana. Jedina snaga je snaga govora, uvjerljivosti, snaga Ustava koji je društveni dogovor. Ustav se mora poštovati, ja ga neću svakom prilikom držati ispred sebe, ali ga jako dobro poznajem”, rekao je, uz ostalo, novi predsjednik Hrvatske.

Grabar-Kitarović pozvala na jedinstvo

„Ostanimo ujedinjeni za našu Hrvatsku. Poruka koju moramo izvući je da očitno moramo biti više među građanima. Hrvatska je odlučila, Milanović će biti predsjednik”, poručila je, priznajući izborni poraz, Kolinda Grabar-Kitarović i čestitala novom predsjedniku.

Milanović položio zakletvu

Zoran Milanović položio je zakletvu 18. veljače i tako postao peti predsjednik Hrvatske i treći koji dolazi iz Socijaldemokratske partije, stranke lijevog centra.

Milanović je u svome prvome predsjedničkom obraćanju, neposredno nakon polaganja zakletve, govorio u skladu s kampanjom koja ga je dovela do Pantovčaka, šireći poruke tolerancije, jedinstva i socijalne pravde.

Na početku svog obraćanja rekao je da je jedno istina, a drugo volja naroda, te da je način kako to držati odvojeno uloga nezavisnosti svake vlasti te brana tiraniji.

„Ratovi su gotovi, naša je obveza da se ni jedan građanin ne osjeća prestrašeno ni uskraćeno, bez obzira na razloge. Naša budućnost ovisi o kvaliteti školovanja, a Hrvatska je danas dovoljno imućna da obrazovanje može biti dostupno svima”, rekao je Milanović.

Novi hrvatski predsjednik rekao je da ne namjerava biti korektivni, već konstruktivni faktor vlasti i da Hrvatska treba biti država svih.

Inauguracija je prvi put održana na Pantovčaku, u rezidenciji predsjednika RH, a ne na Trgu svetog Marka gdje se prije održavala. Na svečanosti je bilo prisutno 40 uzvanika u tri kategorije – državni

funkcionari, uključujući i dvojicu bivših predsjednika – Stjepana Mesića i Ivu Josipovića, obitelj izabranog predsjednika i članovi njegova izbornog tima.

Uzvanici su pozvani po funkcijama tako da na inauguraciji nisu bili predsjednici stranaka, diplomata, kao ni predstavnici vjerskih zajednica.

Bili su pozvani predsjednik Vlade i uži kabinet, predsjednik i potpredsjednici Sabora, načelnik Glavnog štaba Hrvatske vojske, predsjednik i suci Ustavnog suda, pred kojima je Milanović položio zakletvu.

Prije polaganja svečane zakletve himnu je otpjevala Josipa Lisac, a nakon Milanovićeve govora klapa 'Sveti Juraj' otpjevala je pjesmu „Tvoja zemlja”.

Potpisivanjem zakletve Milanović je postao predsjednik Hrvatske i na tu dužnost je stupio dan kasnije, nakon obavljene primopredaje funkcije od bivše predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović.

Izvor: slobodnaevropa.org
rtcg.me

Povelje Republike Hrvatske Radiju Dux, HNV-u i HGD-u

Predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović dodijelila je odlikovanja i priznanja pojedincima, udrugama i ustanovama koji svojim radom pridonose očuvanju hrvatske kulture i identiteta te razvoju i ugledu Republike Hrvatske. Izrazivši ponos na uspjehe svih onih koje je nazvala nositeljima ukupnih društvenih i duhovnih vrijednosti, istaknula je njihov značaj kako za Republiku Hrvatsku, tako i izvan njezinih granica.

Naglasila je kako Hrvatska ima prednost nad mnogim državama svojim geografskim položajem i prirodnim bogatstvima, kako moramo biti svjesni svojih vrijednosti i kako moramo s optimizmom sagledati sve naše uspjehe i težiti novima.

„Mi smo danas srce Europe, Hrvatska danas predsjedava Vijećem Europske unije i ima kulturnu prijestolnicu Europe. Budimo ponosni na svoje uspjehe kao što su vaše obitelji i prijatelji danas ponosni na odlikovanja i priznanja koja su izraz poštovanja prema onome što ste postigli, a onima mlađima poticaj za daljnji napredak“, istaknula je predsjednica zahvalivši pritom članovima Povjerenstva za odli-

Povelju je primila Tanja Grabić, direktorica Radija Dux

kovanja i priznanja Republike Hrvatske na njihovu volonterskom radu te svima koji su svojim radom pridonijeli ugledu i uspjesima Republike Hrvatske.

Povelja Republike Hrvatske za izniman doprinos i zasluge u očuvanju i promociji interesa hrvatske manjine u Crnoj Gori te zaštiti i očuvanju baštine Hrvata Boke kotorske dodijeljena je Hrvatskome nacionalnom vijeću Crne Gore te je Povelju primio predsjednik HNV-a Zvonimir Deković.

Povelja Republike Hrvatske, za izniman doprinos i zasluge u očuvanju i promoviranju kulturne baštine Hrvata, promociji interesa hrvatske manjine te izgradnji i jačanju prijateljskih odnosa između Republike Hrvatske i Crne Gore, dodijeljena je Hrvatskome građanskom društvu Crne Gore – Kotor te je Povelju primio Tripo Schubert.

Povelja Republike Hrvatske, za izniman doprinos i zasluge u očuvanju nacionalnog identiteta, kulturnih i jezičnih posebnosti hrvatske manjine u Boki kotorskoj i Crnoj Gori, dodijeljena je Radiju Dux. Povelju je primila direktorica Radija Dux Tanja Grabić.

Radio Dux

Predsjednica uručuje povelju Zvonimiru Dekoviću predsjedniku HNV-a

*PROŠLO JE POLA GODINE KAKO NAS JE NAPUSTILA
PJESNIKINJA MAJA PERFILJEVA*

Sjećanje na Maju Perfiljevu

Piše: **Vanda Babić**
Izvor: **Radio Tivat**

Onoga srpanjskog dana kada nas je Maja napustila jedna nesretna djevojčica nije izdržala vrelinu i zaboravljena u automobilu, umrla je. Obje vijesti su bile teške i mučne no kao da me umirila pomisao kako je to malešno dijete srelo Maju i umotalo se u svilu njezine duše. Jer, ona je bila svilena, nježna pjesnikinja, slikarica, profesorica, pletilja riječi,

Bokeljka noć himna je Boke i nema fešte ni Bokelja koji je nije zapjevao, ne pjeva i koji u njezinim stihovima nije prepoznao vlastitost u bokeljskoj životnoj lepezi.

rođena u mom rodnom gradu Tivtu, tik na obali rive po kojoj smo obje trčkarale kao djevojčice, sanjale kao žene i iz plavetnila mora i neba tamo gdje najdalje pogled seže u modropoljinu crpile snagu za dalje. Svaka u svoje vrijeme, jer dijelile su nas godine. Maja je bila godište moga oca tako da su nam se putevi sreli tek zadnjih godina njezina života. No, dovoljno da ostane ono nešto što nas je povezalo kao dvije Bokeljke, zaljubljenice u Zaljev, more i sve što Boku čini posebnom. Izmijenile smo brojeve mobitela i dogovorile kako ćemo..., ali nismo stigle, preteklo nas vrijeme. No, postoji i bezvremevlje, poezija koja odolijeva i to ona njezina pisana rodnoj Boki ili Indexima, po čemu je danas mnogi i prepoznaju, ali i stihovi koje maestralno pjevaju Radojka Šverko, Gabi Novak, Zdenka Kovačiček... i drugi.

Bokeljka noć himna je Boke i nema fešte ni Bokelja koji je nije zapjevao, ne pjeva i koji u njezinim stihovima nije prepoznao vlastitost u bokeljskoj životnoj lepezi.

A na uglazbljenim stihovima *Sanjam te* ili *Da sam ja netko* ljubilo se, sastajalo i rastajalo, pilo i radovalo se, točnije živjelo! Danas još uvijek rado slušane njezine pjesme žive su poput svile kojima je ukrašavala šešire ili na kojoj je slikala more kada do njega nije mogla.

Čak i brak s poznatim glazbenikom Hrvojem Hegedušićem povezan je s Bokom, jer mu je majka bila Bokeljka pa ju je sljubljenost sa zavičajem nekako prirodno pratila gdje god bi se našla. A živjela je u Zagrebu, dugo, plodno i nježno upravo onako kako je izgovarala svoje stihove, podučavala djecu ili bojala more. Uvijek volim reći kako je Boka stara dama kojoj treba prilaziti s pijetetom i poštovanjem. Maja je Perfiljeva bila pravo dijete te dame pa se u svojim životnim nedaćama uvijek vraćala majci, svojim uvalama i ocu koji je svojom životnom pričom i tragedijom na nju ostavio poseban pečat. Ruski emigrant, rođen na dalekom istoku te zemlje, otisnut u nepoznato brodom koji ga je doveo do Dubrovnika potom i do Tivta gdje je ugledao njezinu majku na istom onom prozoru s kojeg je kasnije Maja ispraćala sunce i upijala onu crtu gdje se spaja nebo s morem. Sve je to stihom isplela u pjesmi *Jedna lađa ide svijetom* i *Balada o mladiću i ruži* gdje je urezala svoju bol u stihove: *Ode on da nikad, nikad se ne vrati, ode on i dugo će ga majka zvati, ode on, zbog čega, nikad neće znati...*, gdje je pokušala shvatiti očevu bol i očevu bolest koja ga je shrvala baš u godinama kad joj je bio najpotrebniji, što je prema njezinim riječima na nju ostavilo duboka traga.

Maja Perfiljeva, po moru i po krvi bokeljska je diva, koja nas je napustila tek da zaokruži svo-

ju putanju no pjesme, svila i ono more, uvale su gdje čujemo njezin glas. Nježan, dostojanstven i pun ljubavi kojom je voljela nas i svoju Boku. Zato ovdje neću citirati stihove poznate himne koju je nama Bokeljima poput žiga utisnula u srce nego stihove iz pjesme *Moja zemlja* kao podsjetnik kako je samo *to malo* ono što nam treba da bismo bili *ispunjeni i mirni*.

*To malo zemlje i to malo mora
Te gole stijene pokraj modrih voda
I sivi kamen nekog starog dvora –
Taj leptir s mape – to je zemlja moja...
(Moja zemlja)*

Nažalost, nismo uspjele graditi zajedno, no u mojim koracima dah je Perfiljeve, kao putokaz i nježna ruka u dobrim i onim lošim danima koje imamo pred sobom. Hrvatska kulturna scena ostala je bez velike umjetnice. Srećom da one žive u pjesmama svojim. Pa kad je više ne bude, napisala je, kad dođu drugi, ljubiti će nas u pjesmama svojim. A mi nju u pjesmama našim:

MAJI P.

*Djevojčica koju su zaboravili u automobilu
ugledala je poetesu
i pronašla mir na obrubu njezina šešira.
Srele su se slučajno u hodniku Sv. Duha
između stropa i čela dežurnog liječnika.
I kiše su se slile u latice svile
Djevojčica se osmjehne i pruži ruku
poetesi
Da sam ja netko – reče i namjesti sunce
Sanjam – reče i ugasi dan.*

Vanda Babić

(9)

**DOPUŠTENJEM AUTORA,
PREDSTAVLJAMO VAM JAKO
ZANIMLJIVU PUBLIKACIJU SREĆKA
POSPIŠILA KOJA ĆE NAS VRATITI U
NEKA ZABORAVLJENA VREMENA**

Škrinjica nostalgije Čestitke u očima prošlosti - *Novogodišnje*

Novogodišnje čestitke do unatrag 10-ak godina bile su željno iščekivane u svakom domu. Tražile su se one naj-sjajnije, najslikovitije, naj-zanimljivije kako bi svojim najdražima poželjeli uspjeh, sreću, zdravlje i ljubav u nadolazećoj godini.

Kako kaže autor „Škrinjice“ – „Za nastanak novogodišnjih čestitaka zaslužan je češki plemić Karel Chotek, koji je uoči nove 1827. godine, umjesto da cijeli dan prima goste koji bi mu čestitali Novu godinu, poslao prijateljima kartončić s otisnutom sličicom i pisanom isprikom da nije u mogućnosti primiti posjetitelje, a istovremeno uz najljepše želje u novoj 1827. godini. Ova Chotekova inovacija odmah je postala hit i već sljedeće godine počele su se tiskati novogodišnje čestitke - ispričnice koje je ilustrirao bavarski slikar Josef Bergler, prvi ravnatelj praške

umjetničke akademije. Novac od prodaje čestitaka darovan je dobrotvornim udrugama koje su skrbile za siročad i bolesnike. Najčešći motiv na tim najstarijim novogodišnjim čestitkama bila je boginja sreće - Fortuna, a ispod njene sličice bio je natpis Pour feliciter - Za sreću ili samo kratica p.f. Među najčešćim motivima na novogodišnjim čestitkama nalaze se oni koji prema vjeronjanju donose sreću - djetelina s četiri lista, potkova, dimnjačar, gljiva (simboli-zira dugovječnost). Kako bi se dočarao ugođaj domaće topline, obiteljske bliskosti, ali i prolaznosti vremena često je na njima prikazan građanski salon u kome dominira sat na kojem teku posljednje minute stare godine, dok na svečanost trenutka upućuje čaša ili boca šampanjca“.

Inače, običaj slanja čestitki se može pratiti sve do Starih

Kineza, koji su razmjenjivali poruke dobre volje proslavljajući Novu godinu, zatim do ranih Egipćana, koji su prenosili svoje čestitke na svitcima papirusa. Do ranog 15. stoljeća, u Evropi su se razmjenjivale ručno izrađivane papirne čestitke. Poznato je da su Nijemci već 1400. godine tiskali novogodišnje čestitke koristeći drvorez. Do 1850-ih, čestitke su transformirane od relativno skupih, ručno rađenih i ručno dostavljenih do popularnih i jeftinih sredstava lične komunikacije, uglavnom zbog napretka u tiskarstvu, mehanizaciji, i smanjenja poštanskih taksi uvođenjem poštanskih markica.

Čestitke su donosile i priličnu dobit. Prema nekim procjenama, u Ujedinjenom Kraljevstvu svake godine se trošilo milijardu funti na čestitke, a prosječno bi svaka osoba poslala 55 čestitki godišnje. U

Sjedinjenim Američkim Državama, svake godine se kupovalo približno 6,5 milijardi čestitki, u vrijednosti većoj od 7 milijardi dolara. (https://en.wikipedia.org/wiki/Greeting_card, 13. 02. 2020. u 22h)

Danas, situacija je takva da papirne čestitke više gotovo nemate gdje ni kupiti. Sve je u virtualnoj sferi. Pametni mobiteli i računari igraju novu ulogu prenositelja svih poruka, pa i novogodišnjih želja.

1929. Zagreb

1938. Leipzig

1938. Szeged, Mađarska

1911. Lendava

1920. Călovea

1911. Lendava

Valentinovo

(10)

Posljednjih godina 20. stoljeća kod nas je postao popularan blagdan svetog Valentina, označavan kao Dan zaljubljenih ili popularnije Valentinovo (14. veljače). U „Škrinjici“ autor piše da je „prema legendi, Valentin (3. st.) bio svećenik (biskup grada Terni u Umbriji, par stotina kilometara od Rima) koji je vjenčao pogansku djevojku i kršćanina, stoga je prozvan zaštitnikom zaljubljenih. Preteču valentinovskih čestitaka, čija se masovna prodaja razvila u Americi zahvaljujući poduzetnici Esther Howland (1828.-1904.), možemo smatrati ljubavna pisamca koja su slali francuski plemići na dvoru kralja Charlesa d'Orleansa (15. st.) svojim odabranicama. Pisamca, zvana valentins, ukrašavana su srcima i ružicama. Ovaj pomodni običaj prihvaćen je na francuskim dvorovima, a zatim se proširio

osobito po sjevernoj i zapadnoj Europi odakle je zahvaljujući iseljenicima dospio i do Amerike“. Najstarija čestitka za Valentinovo, čuva se u Britanskom muzeju u Londonu. Napisao ju je francuski vojvoda Karlo Orleanski, a namijenio ju je svojoj supruzi dok je bio u zatočeništvu u Engleskoj.

U Hrvatskoj Valentinovo kao dan zaljubljenih se uglavnom veže na utjecaje iz američke kulture dok je u Međimurju i ranije postojao narodni običaj kada se na dan sv. Valentina ostavljaju djeci peciva u obliku ptica, uz objašnjenje da je to dan kada ptice imaju svadbu, da se “ftičeki ženiju”.

Valentinovo se slavi u čitavom svijetu na razne načine, ali nije samo za zaljubljene parove. Valentinovo veliča ljubav djeteta prema roditeljima i obrnuto, dragim prijateljima i svima onima koje nosimo duboko u srcu. Za Valentinovo

vo se, nakon Božića, u svijetu pošalje najveći broj čestitaka, poruka i proda najviše cvijeća. Svake godine djevojke i žene širom svijeta na Valentinovo zajedno dobiju oko 50 milijuna ruža. Mnogi zaljubljeni parovi putuju u Pariz koji slovi za jedan od najromantičnijih gradova uz Veneciju, te Veronu, rodni grad najpoznatijeg ljubavnog para – Romea i Julije. U Veronu, svake godine pristigne oko tisuću ljubavnih pisama za Juliju. U Americi, zanimljivo, čak 15 posto čestitaka za Valentinovo djevojke pošalju same sebi.

Simbol je Valentinova i Kupid, starorimski bog ljubavi. Često se prikazuje kako drži luk i strijelu jer se vjeruje da se onaj koga on pogodi svojom čarobnom strelicom odmah zaljubi (<https://cestitke.com.hr/poruke-i-cestitke-za-valentinovo/>, 13. 02. 2020., 23:00h)

1911. Njemačka: Henry Kiefer: Im Mai

1901. Pirkányi, Slovačka

1908. Graz, Austrija

1908. Njemačka

1914. Klagenfurt, Austrija

1911. Njemačka, Henry Koch: Hangen und Bangen

1931. Zagreb

U nastavku donosimo nekoliko SMS poruka i čestitki za Valentinovo:

- Kad sam s tobom, ljepši mi je dan. Kad te sanjam, slađi mi je san. Kad te volim, mirišu mi jutro. Kad te ljubim, ne mislim na sutra. Sretno ti Valentinovo ljubavi!
- Tvoja ljubav je potok što iz raja teče, zbog tebe je moj život prepun sreće, šaljem ti pusu slađu od meda, jer ti si sve što mi u životu treba! VOLIM TE!
- Kad bi zrno pijeska bilo mjerilo za ljubav, sve pustinje svijeta ne bi bile dovoljne da ti kažem koliko te volim. Sretno Valentinovo!
- Ostani tu gdje jesi, u mom srcu na istoj adresi. Da te mogu uvijek naći, da ti kažem koliko mi tvoja ljubav znači. Volim te!
- Ljubavi našoj ne vidim kraj zato proslavimo i danas ovaj poseban dan. Sve što smo željeli u ljubav smo pretvorili sada je pravi čas da upoznamo onaj mali glas koji nas vodi da slavimo ljubavi dan.
- Neću te ostaviti nikada, jer mi je do tebe stalo, uvijek ću

biti kraj tebe, čak i kada ne bude trebalo, ti si moja sreća, ti si moje sve. Samo ću ti reći, ljubavi volim te.

• Jedino ti znaš što mi treba, tvoj topli osmijeh i ljubav do neba. Jedino ti možeš to da mi daš, zato te i volim, samo da znaš. Volim te Ljubavi!

• Ako negdje postoji sjaj onda je on u tvojim očima. Ako negdje postoji bol onda je to život bez tebe. Ako je itko na ovom svijetu voljen onda si, vjeruj mi, ti! Volim te!

• Gdje si moje medeno, bez tebe mi je je ledeno, čuvam poljubac za tebe, hoću te kraj sebe. Želim te nešto pitati kratko, jede mi se nešto slatko. Sretno Valentinovo!

• Ti na jednom, a ja na drugom kraju, kao anđeli u nebeskom raj. Anđeli se sastaju sa Bogom, a nadam se da ću se i ja sastati sa tobom... Fališ mi.. Sretno Valentinovo!

• Od tvog dodira sunce se skriva, od tvog osmijeha vatra se gasi, od tvog pogleda rana se pretvara u najljepši san i šta još da ti pričam kad mi nedostaješ svaki dan...

• Lezi i zamisli ruke moje kako klize niz tijelo tvoje. Strastvene poljupce tvoje od kojih drhti tijelo moje, krevet vruć sve do zore, to je lijek za nas dvoje! Volim te!

• Večeras je jedna osoba sama i društvo joj pravi nebeska tama, večeras zvijezda sja samo za nju, večeras je tužna jer ti nisi tu! Volim te!

• Kad god ti se čini da sam daleko, kad god pomisliš da više ne mislim na tebe i da mi ništa ne značiš, ti pročitaj ovo, nasmiješi se i shvati koliko griješiš! Sretno dan zaljubljenih!

• Pogledaj mjesec što na nebu putuje, sjeti se srca što za tobom luduje. Imam jednu želju, a ona je prosta – da si pored mene, bilo bi mi dosta!

• Ti si još tu na usnama što gore, ti si tu gdje je srce moje, ti si tu, tečeš mi kroz vene, ti si u mom srcu iako nisi pored mene! Sretno Valentinovo!

Nadamo se da smo vam pomogli da pronađete prigodne čestitke ili poruke kojima ćete usrećiti svoje voljene.

GENTILE DA FABRIANO & ANDREA MANTEGNA

Gentile da Fabriano

Piše:

Neven Jerković

Talijanski brodar Linee Marittime dell'Adriatico iz Ancone je šezdestih i sedamdestih godina prošlog stoljeća uspješno spajao talijansku i jugoslavensku jadransku obalu pa je u domaćim brodogradilištima dao sagraditi nekoliko izvrsnih linijskih brodova i trajekata. Među njima i blizance GENTILE DA FABRIANO i ANDREA MANTEGNA.

Zanimljivo je da je plovidba u promidžbenim materijalima bila označena kao „Servizio di linea fra le coste italiane e dalmate“ (pruga između talijanske i dalmatinske obale).

U to vrijeme ovi luksuzni i moderni brodovi su naručeni 1960. i izgrađeni 1962. u brodogradilištu Cantieri Navali Apuania u Marina Di Carrara. Imali su po 2304 GT i 610 DWT (jedna štiva), bili dugi 96 metara a na svojim su palubama i udobnim kabinama mogli prihvatiti do 600 dnevnih putnika ili 136 putnika na krstaranjima. Dva FIAT glavna diesela pogonska stroja ukupne snage 3575 kW omogućavala su im plovidbu maksimalnom brzinom od 20 čvorova. GENTILE DA FABRIANO, novogradnja 64 i ANDREA MANTEGNA, novogradnja 65 nisu bili namijenjeni kružnim putovanjima već održavanju redovnih putničko-teretnih pruga, ali ih se po svim karakteristikama njihove kasnije eksploatacije slobodno može uvrstiti u putničke krstaše. Po plovbenom su redu boravili u istočnojadranskim lukama sasvim dovoljno vremena da bi putnici mogli posjetiti najzanimljivije turističke lokalitete. Zanimljivo je da je plovidba u promidžbenim materijalima bila označena kao „Servizio di linea fra le coste italiane e dalmate“ (pruga između talijanske i dalmatinske obale).

GENTILE DA FABRIANO je po objavljenom programu putovanja od svibnja do

CROCIERA dal 3 MAGGIO al 30 SETTEMBRE 1976 (arrivo ad Ancona)						
CROCIERA	ITINERARIO	IMBARCO	SBARCO	PRIMO PASTO	ULTIMO PASTO	LUOGO D'IMBARCO
-QUEBEC-	ANCONA - SIBENIK - SPLIT - DUBROVNIK - KOTOR - HVAR - ANCONA	ANCONA lunedì ore 08.15	ANCONA giovedì ore 22.30	pranzo lunedì	cena giovedì	Stazione Marittima

CROCIERE dal 6 GIUGNO al 30 SETTEMBRE 1976 (arrivo ad Ancona)						
CROCIERA	ITINERARIO	IMBARCO	SBARCO	PRIMO PASTO	ULTIMO PASTO	LUOGO D'IMBARCO
-LIMA BIS-	TRIESTE - VENEZIA - ANCONA - SIBENIK - SPLIT - DUBROVNIK - KOTOR - HVAR - ANCONA - RIMINI - VENEZIA	TRIESTE domenica ore 16.00	VENEZIA venerdì ore 14.30	cena domenica	pranzo venerdì	Molo Bersaglieri
-MIKE-	VENEZIA - ANCONA - SIBENIK - SPLIT - DUBROVNIK - KOTOR - HVAR - ANCONA - RIMINI - VENEZIA	VENEZIA domenica ore 22.30	VENEZIA venerdì ore 14.30	1a colazione lunedì	pranzo venerdì	Riva Sette Martiri
-UNIFORM-	VENEZIA - ANCONA - SIBENIK - SPLIT - DUBROVNIK - KOTOR - HVAR - ANCONA	VENEZIA domenica ore 22.30	ANCONA giovedì ore 22.30	1a colazione lunedì	cena giovedì	Riva Sette Martiri
-VICTOR-	ANCONA - SIBENIK - SPLIT - DUBROVNIK - KOTOR - HVAR - ANCONA - RIMINI - VENEZIA	ANCONA lunedì ore 08.15	VENEZIA venerdì ore 14.30	pranzo lunedì	pranzo venerdì	Stazione Marittima
-BRAVO-	ANCONA - SIBENIK - SPLIT - DUBROVNIK - KOTOR - HVAR - ANCONA - RIMINI	ANCONA lunedì ore 08.15	RIMINI venerdì ore 07.30	pranzo lunedì	1a colazione venerdì	Stazione Marittima

TARIFE DI CLASSE UNICA PER PERSONA IN LIRE ITALIANE: <small>passaggio - vitto - cabina - tasse incluse - (bevande escluse)</small>						
CROCIERA	-QUEBEC-	-LIMA BIS-	-MIKE-	-UNIFORM-	-VICTOR-	-BRAVO-
posto in cabina:	adulti - ragazzi	adulti - ragazzi	adulti - ragazzi	adulti - ragazzi	adulti - ragazzi	adulti - ragazzi
- quadrupla esterna	81.300 71.850	117.000 101.850	111.000 97.500	84.000 82.250	88.800 87.050	89.500 78.200
- tripla esterna	84.300 74.850	122.000 106.850	116.000 102.600	88.000 86.250	102.800 91.050	83.500 83.200
- doppia esterna	93.300 83.850	137.000 121.850	131.000 117.600	110.000 98.250	114.800 103.050	105.500 95.200
- singola esterna	111.300 101.850	167.000 151.850	161.000 147.600	134.000 122.250	138.800 127.050	129.500 119.200
- singola interna	93.300 83.850	137.000 121.850	131.000 118.000	110.000 98.250	114.800 103.050	105.500 95.200

konca rujna 1976. započinjao plovidbu nedjeljom iz Trsta navečer u 18,00 sati tičući luke Venecija, Ancona, Šibenik, Split, Dubrovnik, Kotor, Hvar, Rimini te ponovo Anconu i Veneciju. U kotorsku bi luku uplovio iz Dubrovnika

srijedom u 15,30 sati i otplovio prema Hvaru istog dana u 22,00 sata, tako da je putnicima ostavljeno dovoljno vremena da organiziranim izletima posjete Kotor, Budvu i Sveti Stefan.

Kabotaža među jugoslavenskim lukama nije bila dozvoljena, tako da su se svi putnici ukrcavali i iskrcavali samo u talijanskim lukama. Putnici su morali imati važeće putovnice ali je bila dovoljna i „Carta d'Identita“ (osobna iskaznica). Tako su ovu zanimljivu plovidbu koristili uglavnom turisti iz Zapadne Europe kao jedinstveno kružno putovanje našom obalom i otocima. Na njima se u ovim turističkim putovanjima moglo prihvatiti 124 putnika u klimatiziranim kabinama jedinstvenog razreda i 12 putnika u luksuznoj klasi. O njima je brigu

M/N «GENTILE DA FABRIANO» itinerario - orario da MAGGIO a SETTEMBRE 1976			
TRIESTE	part.	domenica	ore 18.00
VENEZIA	arr.	domenica	- 22.30
	part.	lunedì	- 00.10
ANCONA	arr.	lunedì	- 08.10
	part.	lunedì	- 09.30
SIBENIK	arr.	lunedì	- 15.30
	part.	lunedì	- 19.30
SPLIT	arr.	lunedì	- 22.30
	part.	martedì	- 12.00
DUBROVNIK	arr.	martedì	- 19.00
	part.	mercoledì	- 12.00
KOTOR	arr.	mercoledì	- 15.30
	part.	mercoledì	- 22.00
HVAR	arr.	giovedì	- 08.00
	part.	giovedì	- 13.00
ANCONA	arr.	giovedì	- 22.30
	part.	venerdì	- 04.00
RIMINI	arr.	venerdì	- 07.30
	part.	venerdì	- 08.30
VENEZIA	arr.	venerdì	- 14.30

vodilo 37 članova posade. Na brod se moglo ukrcati i 14 automobila.

GENTILE DA FABRIANO ovako plovi punih dvadeset godina, da bi 1983. bio prodan u Grčku gdje je pod imenom ATTIKA ostao četiri godine. Nakon toga, 1987. odlazi na otočje Galapagos, mijenja ime u GALAPAGOS EXPLORER i zajedno sa našim nekadašnjim brodom AMBASADOR (ex JEDINSTVO) plovi na sve popularnijim krstarenjima ovim egzotičnim izoliranim otočjem. U siječnju 1996. nemarnošću posade GALAPAGOS EXPLORER je svom snagom udario

Gentile da Fabriano, Gruž

u stjenovitu obalu na prilazima luke Baquerizo Moreno, glavnog grada ekvatorske pro-

vincije Galapagos i nepovratno potonuo na morsko dno.

ANDREA MANTEGNA u po-

Galapagos Explorer

Andrea Mantegna

četku više plovi sjevernim Jadranom (iz istih talijanskih luka prema Opatiji, Puli, Krku i Malom Lošinj), ali se kasnije i on spušta prema jugu pa tako dolazi i u Boku kotorsku. Ovdje ostaje sve do 1980. kada je prodan u Finsku gdje plovi pod imenima KALAKUKKO i MARAM. U skandinavskim vodama očito za nj nije bilo dovoljno ozbiljnog posla pa je MARAM već 1983. prodan u Saudijsku Arabiju gdje pod istim imenom do današnjih dana u Crvenom moru služi kao brod za oceanografska istraživanja.

Ostavština obitelji Visković u Perastu ⁽¹⁶⁾

Piše:
Marija Mihaliček

Nekad bogata pokretna kulturna baština prikupljana u palačama pomorskih i plemićkih obitelji iz Boke kotorske osipala se i nestajala tijekom vremena. Ono što je ostalo poslije izumiranja nasljednika, migracija, ratova, potresa, a najviše nebrige za ovaj najosjetljiviji segment kulturnog naslijeđa, danas se samo malim dijelom sačuvalo kao privatno obiteljsko naslijeđe ili u fragmentima ako je naslijeđe postalo dijelom muzejske i arhivske građe u baštinskim ustanovama ili je kao dio crkvenih riznica postalo javno dostupno svjedočanstvo prošlosti...

Nepokretna imovina poznatih pomorskih obitelji – palače i kapetanske kuće – od ruševina sve više postaje dio suvremenog života, dobivajući nove namjene i turističku valorizaciju. To nije slučaj s pokretnim kulturnim naslijeđem koje je u tom pogledu na margini zanimanja i još nije prepoznato kao kulturna i muzejska vrijednost. Zato sam iznijela potrebu prezentiranja

primjera obiteljskih ostavština u primorskim mjestima Perastu, Dobroti, Prčanju i istaknula njihov značaj kao svjedočanstva pomorske tradicije, kulturološkog i civilizacijskog identiteta vlasnika, stanovnika ovog prostora. I ovaj segment naslijeđa dio je svjetske kulturne baštine koji zahtijeva adekvatnu zaštitu, održavanje i stvaranje uvjeta za prezentaciju u kulturno-turističkoj ponudi. Ipak, danas se može govoriti o izvjesnim pomacima u kulturnoj infrastrukturi u domeni muzejske prezentacije na području Kotora, ali bez vraćanja u funkciju Memorijalnog muzeja obitelji Visković u Perastu koji od 1979. godine ne postoji.

Kulturno-historijsko naslijeđe ove obitelji dragocjeno je i mora se konačno shvatiti da je nedopustivo razdvajanje bogate arhivske, bibliotečne građe i muzejskog materijala od ambijenta kome pripada, od obiteljske palače. To je moralna obveza društva prema onima koji su kulturnu baštinu stvaranu generacijama svojih predaka od XVI. do polovine XX. stoljeća ostavili da bude javno kulturno dobro u neodvojivoj cjelini. Arhitektonski kompleks Viskovića devastiran je desetljećima, a

vrijedne pokretnine pohranjene su u Muzeju grada Perasta. O palači Visković se posljednjih desetljeća razmišlja kao o nekretnini – ruševini koja ima veliku tržišnu vrijednost zbog njezina položaja i atraktivnosti, a da se zadovoljenje njezine memorijalne, historijske i kulturne vrijednosti rješava s nekoliko kvadrata „memorijalne sobe“.

Ostavštinu Viskovića prikazala sam i u svjetlu prioritarnog razvoja kulturnog turizma, s golemim potencijalom koji nosi njezina jedinstvenost – spoj arhitekture i ambijentalnih vrijednosti i muzejskog, bibliotečnog i arhivskog sadržaja koji joj pripada, po čemu je jedinstvena u ukupnoj kulturnoj baštini Boke kotorske i države Crne Gore.

Revalorizacija kompleksa Visković: najstarijeg stambenog dijela jedne od najljepših primjera fortifikacije – kule, palače uobličene početkom XVIII. stoljeća i rekonstruirane i dograđene u XIX. stoljeću, bit će u potpunosti ostvarena samo preko ponovno uspostavljene izgubljene memorijalne muzejske funkcije i kulturnom namjenom za ostale prostore palače.

Za čitatelje Hrvatskoga glasnika HGDCG priređujemo serijal u nekoliko nastavaka iz magistarske teme „Porodična kulturna baština u turističkoj ponudi - Ostavština porodice Visković u Perastu“, koja je obranjena 2011. godine na Fakultetu za turizam i hoteljerstvo u Kotoru, a publicirana 2016. godine pod naslovom: „Ostavština porodice Visković u Perastu“, u izdanji OJU „Muzeji“ - Kotor, uz potporu Ministarstva kulture Crne Gore, po programu za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara.

Upotrebni i ukrasni predmeti

Među ukrasnim predmetima koji su se nalazili u eksterijeru kuće Viskovića uz komade porculana, murano stakla i drveta, postoji i nekoliko egzotičnih predmeta koji su donošeni s putovanja iz dalekih zemalja Istoka: vaze iz Kine, metalni predmeti iz Egipta i Indije, paravan i lepeze od palminog lišća iz Japana.

Ukrasni jastuci (vez na svili)

Posebnu vrijednost predstavlja čitava kolekcija tekstilnih upotrebnih predmeta od platna i svile. Među njima su jastuci od svile s vezom, torbice sa zlatovezom, stolnjaci, draperije (zavjese) i ukrasni tapeti za zid. Ovaj dio pokretne baštine smatram vrijednim i jedinstvenim primjercima s obzirom na malo sačuvanih ukrasnih predmeta od platna, svile i veza. Vrijedni su upravo zbog toga što su to materijali koji su podložni brzom propadanju. Radi se o dijelu etnografskog materijala koji nije obrađen ni proučen, a koji posjeduje izrazitu estetsku komponentu i svjedoči o pomodnim trendovima (vez zlatnim koncem na svili s istočnjačkim motivima). Može se pretpostaviti da su neki od ovih komada radovi žena i djevojaka iz porodice Visković s obzirom na to da je ručni rad bio tradicionalna preokupacija žena iz Boke. Na žalost, nekoliko primjera perzijskih ćilima je propalo.

GONDOLIJER

Vrijeme: XIX. st.

Materijal: drvo, bojeno, pozlata

Tehnika: drvorezbarski rad

Visina: 74 cm

Inv. broj: 612

Popis predmeta iz 1970. br. 24 Veliki salon

TORBICA S GRBOM VISKOVIĆA

Vrijeme: XVIII. – XIX. st.

Materijal: pliš i srebrni konac

Tehnika: vez, kukičanje

Dimenzije: 20 × 30 cm

Inv. broj: nema

Popis predmeta iz 1970. br. 50 Veliki salon

Torbica bez trakole bila je naknadno spojena s malim drvenim postoljem koje je bilo prikačeno na zid velikog salona i vjerojatno se koristila za ostavljanje sitnica.

KINESKA VAZA

Vrijeme: XIX. st.

Mjesto nastanka: Kina

*Materijal: porculan
(oštećena – slomljeno grlo)*

Visina: 63 cm

Inv. broj: 617

Popis predmeta iz 1970. br. 161/2.

Mali salon

**KOLEKCIJA OD SEDAM FIGURA
KOJE PREDSTAVLJAJU
ARAPE U NOŠNJI**

Vrijeme: XIX. st.

Materijal: gips, metal, platno

Visina: 18-20 cm

*Inv. broj: 479, 480, 481, 482,
483, 484, 485*

Popis predmeta iz 1970. br.

**DRVENA KUTIJA ZA CIGARE
(U OBLIKU KUĆE)**

Vrijeme: XIX. st.

Materijal: drvo, metal

Dimenzije: 22 × 21,5 × 18,5 cm

Inv. broj: 613

Popis predmeta iz 1970. br. 185.

Mali salon

**UKRASNI PREDMET
S FIGUROM BOGA VJETRA**

Vrijeme: XIX. st.

Mjesto: Japan

Materijal: bronca

Tehnika: lijevanje

Visina: 20 cm

Inv. broj: nema

(Nada Visković naknadno poklonila)
za Memorijalni muzej Viskovića, 1974.)

Popis predmeta iz 1970.

VELIKA LEPEZA

Vrijeme: XIX. st.

Mjesto nastanka: Japan

Materijal: bambus, tanka žica

Dimenzije: 160 × 72 cm

Inv. broj: nema

**VAZA ZA CVIJEĆE,
S METALNIM
POSTOLJEM**

Vrijeme: XVIII. st.

Materijal: murano staklo, metal

Visina: 33 cm

Inv. broj: 621

Porodična biblioteka Viskovića

Knjižni fond porodične biblioteke Viskovića predstavlja jedinu kompletnu staru porodičnu biblioteku u Perastu. Prema Popisu predmeta iz 1970. godine, ima 1.777 knjiga i časopisa smještenih na prvom katu palače. Kada su nasljednici porodice Visković 1974. godine ustupili još dvije prostorije u kuli, napravljena je 1978. njihova adaptacija za izlaganje bibliotečne i arhivske građe. Poslije potresa 1979. godine biblioteka je premještena u Muzej grada Perasta.

Knjige su inventarizirane i urađena je kartoteka, a reinventarizacija i unošenje u novu inventarsku knjigu izvršeni su prije nekoliko godina kada je knjižni fond Viskovića izložen u stalnome muzejskom postavu.

Fond biblioteke Visković sadržajno obuhvaća nekoliko raznih područja kao što su: religija i teologija, historija, književnost, pomorstvo. Zastupljene su poezija, proza i dramsko stvaralaštvo, filozofija i etika, stručne knjige iz područja pomorstva, prava, administracije, trgovine, medicine, biologije i fizike. Tu su još i razna izdanja rječnika i enciklopedija.¹⁰⁷

Primjerci knjiga iz biblioteke Visković izlagani su na dvije izložbe na kojima su javnosti prikazana vrijedna i rijetka izdanja.¹⁰⁸ Biblioteci

Dio knjižnog fonda porodične biblioteke Viskovića

¹⁰⁷ Bibliotečni fond Viskovića, rukopisne knjige i tiskana izdanja iz vremena XVII. i XVIII. st. prikazala je A. Milić, *Biblioteka obitelji Visković u Muzeju grada Perasta*, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru XXXIX–XL, Kotor, 1991.–1992., str. 203–209.

¹⁰⁸ Izložba arhivske i bibliotečne građe iz vremena baroka XVII. i XVIII. stoljeća u Istorijskom arhivu u Kotoru, priređena u sklopu manifestacije „Doprinos pomorstva baroku Boke Kotorske“ u povodu obilježavanja

Visković tek predstoji stručna obrada i znanstvena valorizacija, a oštećene knjige zahtijevaju neodloživu konzervaciju i restauraciju. Ovaj knjižni fond s izda njima od XVI. do prvih desetljeća XX. stoljeća sadržajno je bogat i predstavlja najvrjedniju porodičnu biblioteku. Mišljenja sam da ova biblioteka zavrjeđuje status kulturnog dobra.

Podični arhiv Viskovića

Arhiv porodice Visković je dio ostavštine Viskovića koji se sačuvao ponajviše zahvaljujući Vjekoslav, Franu i Krstu Viskoviću, koji su u XIX. stoljeću dokumentaciju iz ranijeg razdoblja razvrstali i povezali u tematske cjeline. Oni su bili pasionirani sakupljači, čuvari stare arhivske građe, istraživači porodičnog arhiva i Arhiva peraške općine. Viskovići, Vjekoslav, a posebno Frano, zaslužni su za očuvanje arhivske građe Perasta. Frano Visković objavio je zbirku dokumenata pod nazivom „Storia di Perasto“, a publicirao ju je o svom trošku u Trstu, u tiskari austrijskog Lloydja 1898. godine.

Arhivska građa Viskovića obuhvaća razdoblje od 1457. do 1927. godine i sadrži osobne dokumente vezane uz članove porodice, ali i važne dokumente iz vremena mletačke, francuske, ruske i austrijske vladavine.

Iz Popisa predmeta na prvom katu Memorijalnog muzeja porodice Visković iz 1970. godine saznajemo da su Viskovići za pohranjivanje arhivske građe koristili škrinje koje su se nalazile na prvom katu palače: u velikom salonu, hodniku i sobi.

Josip Visković je u svojoj plemenitoj namjeri da kompletnu porodičnu baštinu ostavi Perastu sigurno imao na umu da Arhiv bude neodvojivi dio sveukupnoga porodičnog nasljeđa. Arhiv Viskovića bio je prenesen 1975. u Muzej grada Perasta, a arhivisti Istorijskog arhiva iz Kotora uradili su razvrstavanje i sistematizaciju dokumenata u 89 svezaka i fascikli. U *Vodiču kroz arhiv* urađen je i popis porodičnog arhiva Viskovića.

Iako je po pravilu za čuvanje arhivske građe postojala zakonska osnova po kojoj je nadležna institucija iz Kotora, Istorijski arhiv, nekoliko puta tražila ustupanje ovog fonda zajedno s Arhivom peraške opštine, arhivska građa

vanja Europske godine baroka 1992. Izložba „Knjiga kao dio peraške prošlosti“, priredila Mirjana Vukosović, Perast, 2004.

Biblioteka Viskovića u stalnom postavu Muzeja grada Perasta (fotodokumentacija MGP)

ostala je u Perastu i danas se čuva u Muzeju grada Perasta.

Ona predstavlja iznimnu vrijednost za znanost, ali je njezino korištenje nedostupno istraživačima jer ne postoje uvjeti ni za pravilno čuvanje niza sistematsko istraživanje.

Pojedini primjerci arhivske građe danas se izlažu u stalnom postavu Muzeja grada Perasta (rukopisne knjige i diplome).

Optimalno rješenje problema čuvanja i korištenja porodičnog arhiva Viskovića (pa i Arhiva peraške opštine) trebalo je tražiti u suradnji Muzeja grada Perasta i Istarskog arhiva Kotor tako što bi se u palači Visković uredio prostor za čuvanje i omogućio pristup znanstvenicima za proučavanje. Ova ideja je desetljećima prisutna, a poznati su napori Muzeja grada Perasta, posebno zaslužnog direktora prof. Aleksandra Laloševića, koji se 80-ih godina XX. st. zalagao i upućivao zahtjeve Općini Kotor za ustupanje prvog kata novog (jugoistočnog) krila palače iz XIX. st., u kome i danas radi područni odjel Osnovne škole iz Risna.

Pomorski priručnik iz meteorologije i monografija o samostanu sv. Đorđa, autora Frana Viskovića

„Storia di Perasto“, autora Frana Viskovića, Trst 1898. Sadrži zbirku vijesti i dokumenata od propasti Mletačke Republike do druge vladavine Austrije

Naslovna stranica Danteove poeme „La Divina Commedia“ u prijevodu Frana Ucellinija, kotorskog biskupa, tiskana u Kotoru 1910. Posveta Frana Ucellinija Martinu Viskoviću.

(3)

*PRILOG PROUČAVANJU STARIH PRČANJSKIH DRUŠTAVA:
SLAVJANSKE ČITAONICE, HRVATSKOGA RADNIČKOG DRUŠTVA
„SLOGA“, PROSVJETNOG DRUŠTVA „LISINSKI“ I SOKOLSKOG
DRUŠTVA PRČANJ, OBOGAĆEN NOVIM SAZNANJIMA IZ ARHIVSKIH
IZVORA I ONDAŠNJEGA TJEDNOG TISKA*

Kulturno-prosvjetna društva u Prčanju do Drugog svjetskog rata u svjetlu novih saznanja

Piše:
Željko Brguljan

Sokolsko društvo Prčanj

Nakon osnutka prvoga sokolskog društva u Pragu 1862., sokolstvo se brzo raširilo na područje slavenskih zemalja. Prvo sokolsko društvo u Dalmaciji osnovano je 1886. u Zadru, zatim redom prema jugu, u Dubrovniku 1904.,¹⁰⁷ a 1911. u Kotoru i Hercegovini

¹⁰⁷ Iste godine osnovan je u Zagrebu Hrvatski sokolski savez u koji su organizacijski bila uključena i bokeljska sokolska društva.

i godinu dana kasnije u Perastu.¹⁰⁸

Sokolsko društvo u Prčanju osnovano je, prema dokumentima kojima raspoložemo, znatno kasnije. Dana 1. sijačnja 1931. s ciljem unapređenja tjelesnog zdravlja i „nacionalne svijesti državljana kraljevine Jugoslavije“.¹⁰⁹ Podatak je iz službenog dokumenta - dopisa upućenog Općinskoj upravi Prčanj 5. ožujka 1931., samo dva mjeseca nakon navedenog osnutka društva pa ga smatra-

¹⁰⁸ Tonko BARČOT, *Hrvatski sokol u Boki Kotorskoj u razdoblju Austro-Ugarske monarhije i Kraljevine SHS*, Kotor, 2010., str. 10-17

¹⁰⁹ IAK, OP XXXI, 547

mo neupitnim, umjesto godine (1930.) koju su do sada navodili drugi autori.¹¹⁰ Ipak, ostaje određena dvojba je li to i prvo sokolsko društvo osnovano u Prčanju jer na fotografiji koja je snimljena 18. kolovoza 1928., za vrijeme komemoracije predsjedniku Hrvatske seljačke stranke Stjepanu Radiću, koji je deset dana ranije preminuo od posljedica ranjavanja nakon političkog atentata u Narodnoj skupštini u Beogradu, vidi-

¹¹⁰ LUKOVIĆ, *nav. djelo*, str. 393; Svi ostali autori preuzimaju podatak od prethodnog, primjerice: Stijepo OBAD, „Hrvatska društva na Prčanju“, Sidrišta zavičaja. Zbornik radova II, Kotor, 2010., str. 78

mo i četiri Prčanjana u stavu počasne straže, odjevenih u sokolskim odorama. Desno od njih je nerazvijena zastava Hrvatskoga radničkog društva Prčanj.

Osnivači Sokolskog društva Prčanj su prof. Pavo Verona, prof. Josip Hruš, prof. Ignjatije Zloković i Rudolf Njirić.¹¹¹ U godini osnutka predsjednik je bio kap. Vlado Sbutega, potpredsjednik Ignjo Zloković, tajnik Milica Pavešić, a blagajnik Jakov Pavešić.¹¹² Članovi Upravnog odbora bili su: Pavo Verona, Romelijo Brguljan, Niko Ivović, Rudolf Njirić, Alojz Zirhelbach, Rudolf Kočar, Justa Planton, Antun Grandis, Draga Sbutega, Zorka Ognjenović, Marija Grandis, Antun Glavina, Niko Marković i Špiro Pilastro, a članovi Nadzornog odbora bili su Teodor Margušin, Viktor Brguljan i Petar Brajak. Društvo je brojilo stotinu članova.¹¹³ U Društvo je bila uključena većina mjesne omladine, ali i mnogobrojni stariji mještani, a prvi put nalazimo među članovima nekog prčanjskog društva i žene. Godine 1936. starješina prčanjskoga Sokolskog društva bio je Rudolf Giunio koji je pokrenuo i ideju o osnivanju sokolskog doma.¹¹⁴

Društvo je bilo vrlo aktivno, razvijalo je uspješno svoju djelatnost uz organizirano tjelovježbanje, ali također i uz prosvjetne i glazbene nastupe. Nisu izostajale ni razne zabave koje su također bile jedan od razloga pristupanja novih mladih članova. Društvo je 22. travnja 1933. organiziralo predstavu – šalu u tri čina „Običan čovjek“ Branislava Nušića, a u ulogama su se istaknuli sami članovi Sokolskog društva u režiji dr. Cehanovića, ruskog liječnika u prčanjskome In-

validskom domu. Neposredno iza toga, od 22. do 30. travnja Društvo je održalo „nedjelju trezvenosti“ s predavanjima i „nagovorima“(!).¹¹⁵ I te, 1933. godine, Sokolsko društvo je tradicionalno proslavilo 1. prosinca. Uoči tog datuma priredili su svečanu akademiju s izvrsnim uspjehom. O značaju tog datuma govorio je tadašnji starješina Društva Ignjatije Zloković, a zatim je nastupio društveni pjevački zbor koji je nakon državne himne otpjevao još dvije pjesme koje su na publiku ostavile snažan dojam. Tijekom zabave svirao je prčanjski Tamburaški zbor, kao i orkestar Internata Pomorske trgovačke akademije koji je bio čest gost sokolskih priredbi.¹¹⁶

Tradicionalnu godišnju akademiju prčanjsko Sokolsko društvo održalo je 4. kolovoza 1934. u „bašti“ Teodora Margušina. Program je najavljavao izvedbu biranih ritmičkih vježbi te glazbene i dramske točke amaterskih sekcija uz sudjelovanje sokolskog orkestra iz Bijele. Također je bio organiziran brodski prijevoz

Tehnički odbor Sokolskog društva Kotor, 1932., vl. Željko Brguljan, Zagreb (fotograf nepoznat)

putnika iz Kotora, Mula i Dobrote.¹¹⁷ Izuzetnoj uspješnosti ove sokolske akademije u Prčanju treba ponajprije zahvaliti „bratskoj suradnji“ orkestra Sokola iz Bijele i njegovom pročelniku ing. Zoratiju. Ritmičke vježbe su bile „skladno izvedene, mada bez glazbe jer društvo, na žalost, još nije imalo klavir“. Nastupio je s uspjehom i nedavno osnovani pjevački zbor koji je vodio kap. Botrić, a „društveni diletanti“ u režiji prof. Pava Verone dobro su svladali svoje uloge. No, iako je „bašta“ Margušina bila prepuna Prčanjana, sa žaljenjem je primijećeno da je iz okolnih mjesta posjet bio minimalan, a iz Kotora nikakav iako je, prema najavi, Zetska plovidba bila stavila na raspolaganje svoj motorni brodić „Dobrota“.¹¹⁸ Ponovno u „bašti“ sokolskog brata Teodora Margušina, Društvo 18. kolovoza 1934. priređuje „Sokolsko veče“ te moli mještane za „obilatnu posjetu“.¹¹⁹

¹¹¹ --, „Sokolsko društvo Prčanj“, *Glas Boke*, 86, Kotor, 28. srpnja 1934., str. 3

¹¹² --, „Sokolska akademija u Prčanju“, *Glas Boke*, 87, Kotor, 4. kolovoza 1934., str. 3

¹¹³ --, „Prčanj“, *Glas Boke*, 89, Kotor, 18. kolovoza 1934., str. 3

¹¹¹ LUKOVIĆ, *nav. djelo*, str. 393

¹¹² IAK, OP XXXI, 549/2

¹¹³ IAK, OP XXXI, 547

¹¹⁴ LUKOVIĆ, *nav. djelo*, str. 393

¹¹⁵ --, „Sokolsko društvo Prčanj“, *Glas Boke*, 24, Kotor, 6. svibnja 1933., str. 4

¹¹⁶ --, „Prčanj“, *Glas Boke*, 57, Kotor, 23. prosinca 1933., str. 6

¹¹⁷ --, „Sokolsko društvo Prčanj“, *Glas Boke*, 86, Kotor, 28. srpnja 1934., str. 3

¹¹⁸ --, „Sokolska akademija u Prčanju“, *Glas Boke*, 87, Kotor, 4. kolovoza 1934., str. 3

¹¹⁹ --, „Prčanj“, *Glas Boke*, 89, Kotor, 18. kolovoza 1934., str. 3

Krajem te godine, 18. studenoga, Društvo je održalo u Sokolani komemorativnu večer nedavno preminulom kralju Aleksandru I., ubijenom u atentatu u Marseilleu. Govore su održali don Niko Luković, Teodor Margušin i prof. Ignjatije Zloković, koji je izvijestio prisutne o dosadašnjem radu oko podizanja spomenika kralju te pozvao mještane da pridonese tome. Zloković se pozvao i na prijedlog umirovljenog direktora gimnazije Bernarda Lazzarija da se u „ovoj godini žalosti“ obiteljske proslave svedu na najintimniji obiteljski krug, a umjesto toga da daju prilog za spomenik. Na kraju su učenici Pomorske akademije Dukić i Komadinić recitali prigodne pjesme D. Andjelinovića i V. Ilića.¹²⁰ Prvi prosinca 1934. posvećen je komemoraciji kralju Aleksandru. Nakon mise koju je u župnoj crkvi služio kanonik Luković uz glazbeni nastup sokolskog zbora, Sokolsko društvo je održalo svečanu sjednicu s predsjednikom Općine Rudolfom Giunijom na čelu, a sjed-

nicu je otvorio i čitao saveznu poslanicu I. Zloković. Zatim su sokoli i narod položili zakletvu „jugoslavenskom jedinstvu“ i novome, mladom kralju.¹²¹

Aktivnosti Sokolskog društva nastavljene su i sljedeće godine, tako je u nedjelju 24. svibnja 1935. Društvo održalo „Javni čas“. Svečanost je počela poslije podne dolaskom sokola i drugih gostiju. Sokolsko društvo iz Perasta stiglo je u Prčanj posebnim motornom brodićem. Sokolsko društvo iz Kotora bilo je brojno zastupljeno, a sudjelovalo je i u izvođenju programa. Sokoli i gosti okupili su se u 16 sati pokraj nedavno postavljenog spomenika kralju Aleksandru gdje je govor održao župnik don Niko Luković, koji se dirljivim riječima, s divljenjem prisjetio lika nesretno premilog kralja te završio usklikom „Viteškom Kralju Aleksandru I Ujedinitelji vječna slava! Živio naš ljubljeni Kralj Nj. Vel. Petar II i slavni Karadjordjev Dom!“. Zatim je starješina Sokolskog društva Perast, Lučić, položio lovorov vijenac uz spome-

nik. U ime Sokolskog društva govorio je starješina prof. I. Zloković, a u ime Sokolske župe Cetinje podstarješina prof. M. Domančić. Nakon govora, svi su u povorci otišli na vježbalište, gdje su prvi put izvedene nove vježbe, s potpunom točnošću i preciznošću. Nakon vježbi odigrana je utakmica u odbojci, a „Seoska glazba“ iz Škaljara, koja je pratila i vježbanje, nastavila je na kraju s koncertom te je svečanost na kraju završila s veseljem.¹²²

Sljedeće, 1936. godine, godišnja skupština Sokolskog društva Prčanj održana je 19. siječnja. Zaključci skupštine bili su da je društveni rad u protekloj godini bio intenzivan i vrlo plodan, osobito prosvjetno-tehničko djelovanje. U diskusiju su se uključili brat Rudolf Giunio, tada općinski načelnik i banski vijećnik i župnik don Niko Luković, a brat starješina Ignjatije Zloković zamolio je i predložio skupštini da ga razriješe dužnosti starješine koju je obavljao proteklih pet godina, od osnutka društva, te obećao da će i dalje pridonositi radu društva. Don Niko mu je u ime Skupštine izrazio priznanje za trud i zamolio da ostane i dalje na čelu društva. No, Zloković je ostao dosljedan svojoj odluci te je predložio listu nove Uprave. Za starješinu je predložen brat Romelijo Brguljan, za podstarješinu brat Rudolf Njirić, za prosvjetara brat Ilija Mihaljević,¹²³ za tajnika Krsto Rizoniko, za blagajnicu Milicu Pavešić, za dva načelnika Graciju Ivovića i V. Vragolova, za dvije načelnice Mariju Grandis i Emu Brguljan. Uz njih su u širi upravni odbor ušli Ignjatije Zloković, Rudolf Giunio i

¹²⁰ --, „Prčanj“, *Glas Boke*, 103, Kotor, 24. studenoga 1934., str. 4

¹²¹ --, „Prčanj“, *Glas Boke*, 105, Kotor, 8. prosinca 1934., str. 3

Prčanj sokoli na komemoraciji Stjepanu Radiću pred župnom crkvom na Prčanju u kolovozu 1928., vl. Pomorski muzej Crne Gore, Kotor (fotograf nepoznat)

¹²² Izv., „Sokolstvo. Javni čas u Prčanju“, *Glas Boke*, 127, Kotor, 25. svibnja 1935., str. 2

¹²³ U jednom natpisu se navodi kao Ilija Mihajlović, vjerojatno pogrešno.

don Niko Luković u sud časti. Ovakav prijedlog Skupština je prihvatila jednoglasno.¹²⁴

U veljači 1936. prčanjsko Sokolsko društvo u suradnji s mjesnom osnovnom školom uspješno je organiziralo akademiju posvećenu biskupu Josipu Juraju Strossmayeru. U uvodnome govoru mjesni župnik, kanonik Luković, u zanosnome govoru prikazao je „našeg Velikana kao najvećeg pobornika jugoslovenske misli i jedinstva“ te opisao njegov dugi i plodni rad. Program je ispunjen nastupima učenika prčanjске osnovne škole, a glumačka amaterska skupina uspješno je izvela Kočićevu dramu „Jazavac pred Sudom“ u režiji studenta prava V. Lukovića.¹²⁵

Prčanjsko Sokolsko društvo priređivalo je i „Pokladne večeri“, tako i u veljači 1936., kada je odaziv maskiranih osoba nadmašio sva očekivanja. Bilo ih je preko pedeset, a posebnu pažnju privuklo je nekoliko „raskošnih velegradskih kostima“.¹²⁶ Dana 18. lipnja 1936. s početkom u 21 sat Sokolsko društvo Prčanj priredilo je u „bašči Margušin“ vrtnu zabavu posvećenu svetim mučenicima Ćirilu i Metodu. Izvedeno je nekoliko dječjih točaka, a nastavljeno s plesom, tombolom i drugim zabavnim programom. Za vrijeme zabave svirala je jazz glazba. Objava u *Glasu Boke* bila je ujedno pozivnica sokolskoj braći i sestrama, mještanima i turistima koji borave u mjestu.¹²⁷

¹²⁴ R. N., „Sokolska skupština u Prčanju“, *Glas Boke*, 160, Kotor, 25. siječnja 1936., str. 2

¹²⁵ --, „Strossmayerova večer u Prčanju“, *Glas Boke*, 164, Kotor, 22. veljače 1936., str. 2

¹²⁶ --, „Pokladno večer u Prčanju“, *Glas Boke*, 165, Kotor, 29. veljače 1936., str. 3

¹²⁷ --, „Ćirilo-Methodsko večer u Prčanju“, *Glas Boke*, 185, Kotor, 18. lipnja 1936., str. 3

Don Niko Luković drži govor prigodom otkrivanja spomenika kralju Aleksandru 1935., iza skupa – nad prozorom kuće stoji ploča s natpisom Prosvjetnog društva „Lisinski“, priv. ul., Prčanj (fotograf nepoznat)

Čini se da su predavanja u Prčanju, u to doba održavana nedjeljom, bila organizirana od Sokolskog društva jer se na kraju predavačima zahvaljuje u ime Sokolskog društva. Tako 18. travnja 1937. učitelj prčanjске škole Ilija Mihaljević zahvaljuje don Niku Lukoviću nakon predavanja o životu i radu kapetana Joza Gjurovića. Sljedeće nedjelje, 25. travnja, održao je predavanje prof. Dušan Stanić o Ruđeru Boškoviću.¹²⁸ Istog mjeseca upravni odbor Sokolskog društva preuzeo je obvezu realizirati pokrenutu akciju župnika Lukovića da se na kući Mata Filipova Lukovića u predjelu Glavati podigne spomen-ploča pjesniku Vladići Radu.¹²⁹ Početkom rujna 1937. na sjednici Sokolskog društva razmatralo se pitanje osnivanja Sokolske zadruge.¹³⁰ Ona je istoga mjeseca i osnovana, a već sljedeći mjesec počela je provoditi svoj zadatak. U upravni odbor izabrani su: Rudolf Giunio, predsjednik, a za članove Ignjatije Zloković, don Niko Luković, Djuro Ivović, Romelijo Brguljan i Jasenka Brničević. Za članove nadzornog odbora izabrani su Teodor

¹²⁸ --, „Prčanj“, *Glas Boke*, 222, Kotor, 24. travnja 1937., str. 2

¹²⁹ K. D., „Podizanje spomen-ploče Vladići Radu na Prčanju“, *Glas Boke*, 222, Kotor, 24. travnja 1937., str. 2

¹³⁰ --, „Vijesti“, *Glas Boke*, 242, Kotor, 11. rujna 1937., str. 4

Margušin, Božo Marčić, Viktor Brguljan, Petar Brajak i Marija Mihanek.¹³¹

Društvo je početkom studenoga 1937. započelo sa svojim uobičajenim nedjeljnim predavanjima, u sklopu prosvjetnog rada u „Sokolskoj Petrovoj Petoljetci“. Prvo predavanje održao je prof. Ignjatije Zloković upravo s temom „Sokolska Petrova Petoljetka“, a zatim Ilija Mihaljević s temom „Današnje vaspitanje omladine“ i dr. Josip Ceharović s temom „Zub i ishrana“. Za daljnja predavanja bili su angažirani javni radnici ne samo iz Sokola, nego i izvan Društva.¹³²

Krajem studenoga te godine preminuo je istaknuti prčanjски Hrvat, prethodne godine izabrani starješina društva Romelijo Brguljan,¹³³ a tom su „agilnom sokolskom i društvenom radniku“ osmrtnice izdali zasebno Sokolsko društvo i Mjesni odbor Crvenog križa.¹³⁴ Za njegov požrtvovan društveni rad odužio mu se lijepim člankom u *Glasu Boke* prof. Ignjatije Zloković, a u posljednjem ispračaju, u kojem su sudjelovali prčanjски i ktor-

¹³¹ --, „Naše vijesti“, *Glas Boke*, 245, Kotor, 2. listopada 1937., str. 3

¹³² --, Sokolsko društvo Prčanj, *Glas Boke*, 249, Kotor, 6. studenoga 1937., str. 4

¹³³ U 38. godini života, vrlo kratko nakon također prerano preminulog brata Josipa.

¹³⁴ --, „Vijesti“, *Glas Boke*, 252, Kotor, 27. studenoga 1937., str. 3

ski Sokol, kao i delegacije ostalih Sokolskih društava iz Boke, s pokojnikom su se oprostili dirljivim govorima mjesni župnik don Niko Luković i novoizabrani starješina gosp. Rudolf Giunio.¹³⁵

Istoga mjeseca te 1937. godine Sokolsko društvo Prčanj dobilo je i nenadanu donaciju. Starješina Društva Rudolf Giunio darovao je Društvu svoju, nedavno primljenu, nagradu Kraljevskog fonda u iznosu od 2.000 dinara. Prema želji ovoga rodoljubnog darodavca, iznos se trebao uložiti u Fond za izgradnju Sokolskog doma u Prčanju.¹³⁶

Zanimljiv dokument od 27. prosinca 1935. povezuje tri prčanjska društva koja smo ovdje razmatrali: „Slogu“, „Lisinski“ i „Sokol“. Riječ je o potpisanom sporazumu između uprave Općine Prčanj i navedenih mjesnih društava, ali također i ustanova: „Markovrt“, „Ribarska zadruga“ i biblioteka „Obnova“, po kojemu navedena društva unajmljuju od prčanjske općine malu općinsku zgradu „iza spomenika“ (prizemna zgrada do crkve sv. Nikole) za mjesečni najam od 50 dinara kako bi je mogli koristiti za svoje društvene svrhe. Ugovor su potpisali Ignatije Zloković i Romelijo Brguljan za Sokolsko društvo Prčanj, Mirko Verona za Prosvjetno društvo „Lisinski“, Andrija Janović za Hrvatsko prosvjetno društvo „Sloga“, a Rudolf Giunio za Društvo za unapređenje turizma i za poljepšavanje mjesta „Markovrt“ i također za biblioteku „Obnova“, dok za Ribarsku zadrugu u Prčanju nije nitko potpisao.¹³⁷ Zgradu su

Članovi prčanjskog odreda Bokeljske mornarice u Prčanju 1926., sjede Antun Botrić i Romelijo Brguljan, vl. Željko Brguljan, Zagreb (fotograf nepoznat)

ova društva sigurno i ranije povremeno koristila, ali od početka 1936. svi sastanci, predavanja, scenski prikazi i ostala okupljanja događala su se u navedenoj prizemnoj zgradi smještenoj između nekadašnje općinske zgrade i samostanske crkve sv. Nikole koja, u nadograđenome obliku, i danas postoji.

Na kraju, treba spomenuti da je Prčanj u razmatranome razdoblju imao i manji odred Bokeljske mornarice jednog do dva časnika i određeni broj mornara koji su bili istodobno članovi kotorske središnjice. Kako je Mornarica 1859. obnovljena kao memorijalna institucija, bez nekadašnjega staleškog ili vojnog karaktera, ona se svojim djelovanjem približila naravi povijesno-kulturnih društava. Od godine osnutka prčanjske Slavjanske čitaonice pa gotovo do Drugoga svjetskog rata Prčanj je dao Bokeljskoj mornarici nekoliko admirala, niz časnika i veliki broj mornara. Admirali su bili dva rodom

Kotoranina, ali podrijetlom iz prčanjske obitelji, Marko i Antun Luković te Rudolf Giunio, kojega smo već spominjali u svojstvu osnivača, predsjednika i na drugim položajima prosvjetno-kulturnih društava kojima smo se bavili, a bio je u prvoj polovici trećeg desetljeća i načelnik Prčanja. Časnici Mornarice su bili Anton Gjurović (major), Petar Sbutega (kapetan) te poručnici Anton Sbutega, Gjerman Botrić, Anton Brguljan, Ivan Ljubanović, Marko Brguljan, August Grandis, Petar Grandis i Romelijo Brguljan,¹³⁸ osobe koje su redom manje ili više pridonijele osnivanju, upravljanju i programskom djelovanju niza kulturno-prosvjetnih društava koja su djelovala u Prčanju u drugoj polovici 19. stoljeća, a osobito tijekom prve polovice prošlog stoljeća.

Kraj serijala

¹³⁵ --, „Romelio Brguljan“, *Glas Boke*, 253, Kotor, 4. prosinca 1937., str. 3

¹³⁶ --, „Vijesti“, *Glas Boke*, 250, Kotor, 13. studenoga 1937., str. 3

¹³⁷ IAK, OP XXIX, 157

¹³⁸ Željko BRGULJAN, „Čuvari Slavne glave“, *Hrvatski glasnik*, 55-56, Kotor, X.-XI. 2009., str. 36-39

SERIJAL

Grbovi Kotorske vlastele

XIV vijeka

Piše:
Jovan J.
Martinović

Za istoriju grada Kotora tokom prve polovine XIV vijeka neicrpno vrelo podataka čini prva, zapravo najstarija sačuvana knjiga kotorske notarske kancelarije od 1326 -1335. godine, te druga knjiga isprava za 1329. i period od 1332 - 1337. godine.

Ove dvije knjige, preklapajući se djelimično, pokrivaju razdoblje od 1326. do 1337. godine, a sadrže svaka po osam sveščica razne debljine, koje su ispivali zakleti gradski notari.

Sadržaj notarskih isprava je izuzetno raznovrstan i zahvata sve oblasti života i društva srednjevjekovnog Kotora. Zapravo su ti unesci minijturni isječci svakodnevnog života vi-

leža kotorskog društva.

Podaci za plemićke porodice Kotora dobijeni su pažljivim čitanjem originalnih latinskih tekstova notarskih unesaka u kojima se kriju brojni podaci o svim vidovima aktivnosti za svakog pojedinog člana roda, te o rodbinskim odnosima i stepenu srodstva među članovima pojedinih porodica, na osnovu čega su izrađena rodoslovna stabla. Takođe su doneseni i heraldički simboli, grbovi tih porodica sa opisima i grafički prikazanim bojama, te sa fotosima pojedinih sačuvanih primjeraka.

soko razvijene gradske komune Kotora u jednom relativno ograničenom periodu, nešto poput kockica mozaika koje je moguće složiti u suvisle cjeline, kako bi se dobila jedinstvena i višeslojna slika života svih sta-

MEKŠA

(MEXE, MECHSCHE)

Od članova ovog, kasnije veoma značajnog vlasteoskog roda, tokom analiziranog perioda 1326. - 1337. godine javlja se samo Marin Mekša, pravi gospodar i vlastelin kotorski, te njegova žena Velika, odnosno Vele ili Veke, ali se takođe navodi i neki Mekša Pribi.

Jireček za ovaj rod kaže sljedeće: Mecsca (Mechsa, Mexa, Mechxa, Mecka, jednom i to 1385. godine Messa, onda 1330. de Mahse, pa 1487. Mexich, u genitivu Mechscce, oko 1330.), plemići u Kotoru u XIV – XV vijeku, ranije nazivani Pribi (“Marinus de Mecsca de Pribi, nuntius serenissimi regis Urosii”, 1329., Div.Rag.). Upoređi: Mechsa Albanexe, 1466., Lam. Rag. Oblik Мѣкша dolazi od Maxi (ili Maximus), starodalm. Mexi.

Manken spominje samo “Slavussa, f. Machi de Tani de Dulcinio, uxor Urbani, f. qu. Marini de Mexa (1424.).

Grb porodice Mekša nije se sačuvao nigdje u Kotoru u tvrdom materijalu te ga prenosimo prema citiranom Grbovniku kraljevine Dalmacije: plavo polje štita razdijeljeno je horizontalnom zlatnom gredom na dvije polovine; u gornjoj polovini stoji na gredi golub srebrne boje osjenčen crvenim, a u donjoj polovini su jedna do druge dvije zlatne zvijezde sa šest krakova.

Prema iznesenom, rodoslovno stablo porodice Mekša je vrlo jednostavno:

MARIN

žena Veke

(eventualno Velika sa sinom Nikolom ?)

*(Po želji autora,
tekst nije lektoriran.)*

In memoriam

Poly Gjurgjević (6.4.1953. - 3.2.2020.)

UKotoru je uoči blagdana sv. Tripuna, nakon kraće i teške bolesti, u 67. godini preminuo pomorac, glazbenik i skladatelj Poly Gjurgjević.

Poly Gjurgjević rođen je 6. travnja 1953. godine u Rijeci. Školovanje je završio u rodnoj Rijeci. Nakon završetka Pomorske škole, dugo godina je plovio. Također je završio i nižu muzičku školu u Rijeci, a aktivno se bavio i sportom te bio instruktor tenisa.

Do 2000. godine živio je u Rijeci, a od tada u Kotoru. Bio je vlasnik tvrtke „Maremonti“ iz Kotora, koja se bavila uslugama transfera, rent-a-car i dr. Govorio je engleski, francuski, španjolski i talijanski jezik. U Kotoru je aktivno sudjelovao u kulturnom i javnom životu, promovirajući mediteransku i dalmatinsku

muziku. Zalagao se za očuvanje kulturne baštine Boke kotorske, a bio je i član Bokeljske mornarice.

Poly je bio vrsni kantautor i član Hrvatskog društva skladatelja ZAMP.

Bio je voditelj i zaštitni znak glazbenog sastava „Lungomare“, s kojim je nastupao u Boki kotorskoj, diljem Crne Gore i regije. **Poly Gjurgjević** i „Lungomare“ objavili su svoj prvi nosač zvuka, u izdanju *Dancing Beara* iz Hrvatske.

Ostali su nam u sjećanju koncerti „Od Kvarnera pa do lijepe Boke“, koje je zajedno s Hrvatskim građanskim društvom Crne Gore organizirao više godina u povodu Dana općine Kotor. Publika je uživala u Polyjevim izvedbama talijanskih kancona, kao i kvarnerskih, dalmatinskih i bokeljskih pjesama.

Samostalno je organizirao nezaboravne koncerte s gostima iz Hrvatske pod nazivom „Večeri balada i evergreena“.

Ostat će upamćen po autorskim pjesmama kao što su: „Lipoto moja“, „Moja daleka ljubavi“, „Nevera“ itd. Napustio nas je veliki skladatelj, prijatelj i suradnik, čovjek koji je uvijek bio spreman svo-

jom pjesmom uveličati svaku manifestaciju i svaki kulturni događaj. Ostavio je okus Mediterana u pjesmama svojim da nas podsjeća na njegovo veliko srce i blagu pjesničku dušu. Bio je aktivni član Upravnog odbora Hrvatskoga građanskog društva CG Kotor, zadužen za rad mandolinskog orkestra „Tripo Tomas“.

Živio je u skladnom braku sa suprugom Violetom. Otac je četvero djece.

Mnogobrojni prijatelji ispratili su ga iz Kotora 4. veljače, a sljedećeg dana je pokopan u obiteljskoj grobnici u Rijeci.

In memoriam

Sjećanje na prof. Anu-Anušku Zloković (1.1.1918. - 16.1.2020.)

U 103. godini života, 16. 1. 2020. godine, zauvijek nas je napustila prof. Ana Zloković. Pokopana je 17. siječnja u obiteljskoj grobnici crkve sv. Eustahija u Dobroti uz prisutnost rodbine i prijatelja, od kojih su većina bili njezini učenici i studenti.

Njezin životni put započeo je u Makarskoj u vrijeme Austrougarske carevine, gdje joj je otac Hektor Dabinović službovao nakon završetka prava u Beču, kao odvjetnik, prekinuvši tako pomorsku tradiciju porodice. Oženio se 1. siječnja 1918. godine Mari-com iz kozmopolitske obitelji Birimiša iz Dubrovnika.

Nakon osnivanja Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, obitelj se 1920. godine seli u Kotor. Hektor Dabinović od 1949. godine bio je prvi direktor „Državnog arhiva” u Kotoru.

Ana je osnovnu školu i gimnaziju završila u Kotoru. Odmah nakon oslobođenja Kotora, u prosincu 1944. godine, aktivno je sudjelovala u raznim priredbama i prigodnim akademijama te pokazala smisao za glazbu i dramsku umjetnost, što će doći do izražaja i nakon oslobođenja Kotora 1944. godine, kada je

nakon toga utemeljena kulturna ekipa.

Diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu - Romanska grupa (francuski jezik i književnost, talijanski jezik i književnost i latinski jezik). Od 1945. godine, kao apsolvant Filozofskog fakulteta, postavljena je za nastavnicu francuskog i latinskog jezika u kotorskoj Gimnaziji, a u Glazbenoj školi predavala je glasovir.

Stručni profesorski ispit položila je u Beogradu 1951. godine. Poslije položenoga stručnog ispita nastavila je raditi u istoj školi kao profesor francuskog i latinskog jezika sve do 1962. godine.

Živjela je u sretnoj obitelji, koju je zasnovala 1945. godine sa suprugom Kostom Zlokovićem, odvjetnikom i profesorom na Višoj pomorskoj školi. U braku s Kostom rodila je sina Vasilija, koji joj

Sa spremanja diplomskog ispita

je sa suprugom Božicom podario dva unuka, Aleksandra i Vladimira, od kojih je imala tri praunuka, Kostu, Nađu i Balšu.

Svestrana u svakom pogledu, radni vijek završila je 1984. godine kao profesor francuskog i talijanskog jezika na Višoj pomorskoj školi u Kotoru, gdje je radila od njezina osnivanja 1959. godine, i to do 1962. godine kao honorarni nastavnik, a od 1962. godine u stalnome radnom odnosu.

Redale su se mnogobrojne aktivnosti, zvanja i priznanja. Dobitnik je Ordena rada sa srebrnim vijencem, nagrade „21. Novembar“ Općine Kotor, Plakete Kulturno-prosvjetne zajednice CG za izniman doprinos kulturno-prosvjetnom i umjetničkom životu i radu Općine Kotor.

Bavila se i prevodenjem; 1954. godine postavljena je za stalnoga sudskog tumača za

francuski jezik, a 1995. godine i za talijanski jezik.

U svom radu koristila se računalom, a tehniku je svladala u 79. godini života. Prevodenjem se prestala baviti zbog slabijeg vida s navršениh 100 godina i šest mjeseci.

Čestitajući joj rođendan 1. siječnja ove godine, gradonačelnik Kotora Željko Aprcović poslao joj je 103 crvene ruže, što ju je jako razveselilo.

S puno ljubavi i poštovanja, koje je i nama prenijela, čuvat ćemo od zaborava sjećanje na dragu nam profesoricu Anušku Zloković, kako smo je zvali, što i potvrđujemo isječkom iz teksta prof. Gracijele Čulić, njezine učenice i kolegice, pročitanim na ispraćaju.

„Nekadašnja kotorska Gimnazija stvorila je niz značajnih intelektualaca koji čine čast i ponos našega malog Kotora.

Njihova intelektualna originalnost i potencijal ostavili su duboke tragove u ovom gradu koji nastavlja da živi, ne od stare slave, već od svoje istinske i tajanstvene unutarnje snage koja čudesno obnavlja i definira njegov opstanak i trajanje.

Gospođa Ana Zloković bila je jedna od upornih i neponovljivih profesora i pedagoga u Gimnaziji i na Fakultetu.

Znala je svojom izuzetnom vještinom vrsnog pedagoga potaći učenike ili studente da pronađu sami sebe, da u dubinama svog bića otkriju ljepotu napora u radu i ostvarenju svojih težnji.

Dovoljno je bilo izgovoriti sintagmu ‘Gospođa Anuška’ i svatko je znao o kojoj личности se radi i kakav je to profesor i čovjek.

Ona je vodila, inspirisala, hrabrila, bila uporna i blaga. Razumijevala nerazumljivo, vodila kroz bespuća nepoznatog. Vodila je rukom i riječju, oblikovala ciljeve i promašaje, kolebljive i nesigurne mlade ljude hrabrila da idu i da ne posustanu na trnovitim putevima znanja i uspjeha.

Svi ljudski putevi se slično završavaju. Namjerno ih zamenarujemo i zaboravljamo, ali oni koračaju s nama, tihi i nevidljivi.

Našu gospođu Anušku je stiglo vrijeme i jedan ljudski put ispunjen i znan samo njoj.

Ostaju zauvijek odjeci i lepršave riječi njenih mudrih savjeta i za neke naše predjele tišine. Vjerujemo, i to je istina što ostaje, da nam je životom prilazila i da je životom ispraćamo kao uspomenu koja živi kao plemenita svjetlost, kao svjetionik duše.“

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuirana se u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Europi, SAD, Kanadi, Australiji...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

ČASOPIS MOŽETE PRONAĆI:

- U katedrali sv. Tripuna u Kotoru
- U uredu HGD CG
- U Tivtu u uredu Hrvatskoga nacionalnog vijeća

Tiskanje časopisa potpomogli:

OBITELJI MARKA I BOŽA FRANOVIĆA IZ SYDNEYA • FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA CRNE GORE • BOKA ALUMINIUM • SREDIŠNJI DRŽAVNI URED ZA HRVATE IZVAN R. HRVATSKE • GRAD DUBROVNIK • DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA • TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA • ZRAČNA LUKA DUBROVNIK • MERCATOR CRNA GORA – IDEA • INA CRNA GORA • OPŠTINA KOTOR

MEDIJSKI PARTNERI

99,0 MHz i 95,3 MHz

LOKALNI JAVNI EMITER RADIO KOTOR

S ponosom nosimo ime svoga grada!

Nezavisni radio, Stari grad,
Trg od oružja, 85330 Kotor

E-mail: radiotivat@com.me
www.radiotivat.com

BokaNews

www.bokanews.me
www.bokanews.com
e-mail: boka@bokanews.me

FINNA

CRNA GORA

Izravni letovi iz Dubrovnika!

Croatia Airlines
Rim
Venecija

Vueling
Rim

Volotea
Venecija

easyJet
Milano

easyJet
Edinburgh
London
Bristol

British Airways
London

Monarch
Birmingham
London

Jet2.com
Belfast
Edinburgh
Leeds
Manchester
Newcastle
Nottingham

Norwegian
London

Thompson Airways
Bristol
Glasgow
London
Manchester
Newcastle
Birmingham

Vueling
Barcelona

Iberia
Madrid

Norwegian
Barcelona
Madrid

SAS
Kopenhagen
Oslo
Stockholm

Norwegian
Bergen
Helsinki
Kopenhagen
Oslo
Stavanger
Stockholm
Trondheim

Finnair
Helsinki

Croatia Airlines
Pariz
Nica

easyJet
Lyon
Pariz
Toulouse

Volotea
Bordeaux
Nantes
Marseille

Transavia France
Pariz

DUBROVNIK AIRPORT
ZRAČNA LUKA DUBROVNIK

✉ headoffice@airport-dubrovnik.hr / ☎ +385 (0) 20 773 100 / 📠 +385 (0) 20 773 322

IDEA

VOĆE I POVRĆE

MESARA

DELIKATES

Tvoj idealni trenutak.

ZG

CROATIA
Full of life

ZAGREB

GRAD KULTURE / CITY OF CULTURE

pogledajte poslušajte osjetite / see listen feel

ISKORISTITE
MOGUĆNOSTI
KOJE VAM PRUŽA
ZAGREB CARD

USE THE
POSSIBILITIES
OFFERED BY
ZAGREB CARD

tel. + 385 (0)1 481 40 51

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA
ZAGREB TOURIST BOARD

infozagreb.hr